

CEZA MUHALEMESİNDE YARGILAMANIN YENİLENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Can DULDA

Eskişehir 2023

CEZA MUHALEMESİNDE YARGILAMANIN YENİLENMESİ

Ahmet Can DULDA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Hakan KARAKEHYA

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2023

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

.....'nın “
.....” başlıklı tezi .../.../20.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği”nin ilgili maddeleri uyarınca, Anabilim dalında Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı-Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	:
Üye	:
Üye	:
Üye	:
Üye	:

ÖZET

CEZA MUHAKEMESİNDE YARGILAMANIN YENİLENMESİ

Ahmet Can DULDA

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2023

Danışman: Prof. Dr. Hakan KARAKEHYA

Ceza muhakemesinde amaç, maddi gerçekliğin ortaya çıkarılmasıdır. Çeşitli sebeplerden dolayı muhakeme aşamasında meydana gelen adli hata, çok daha sonra fark edilebilmekte ve maddi gerçekliğin tam anlamıyla ortaya çıkmasına engel olabilmektedir. Kesin hüküm halini almış ve adli hata içeren hükümlere karşı başvurulabilecek en kapsamlı olağanüstü kanun yolu, yargılamanın yenilenmesidir.

İlk derece mahkemesi tarafından verilen hüküm, olağan kanun yollarının tüketilmesi neticesinde kesinlik kazanmaktadır. İtiraz, istinaf ve temyiz kanun yollarının tüketilmesiyle beraber, olağanüstü kanun yollarına başvuru söz konusu olmaktadır. Ceza Muhakemesi Kanununda olağanüstü kanun yolları başlığı altında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumu, kesin hükmün dokunulmazlığını sarsan ve aynı fiile karşı tekrardan yargılama yolu açan yegâne kanun yoludur.

Anahtar Sözcükler: Kanun yolu, Olağan kanun yolları, Yargılamanın yenilenmesi, Muhakemenin iadesi, Kesin hüküm.

ABSTRACT

RETRIAL IN CRIMINAL PROCEDURE LAW

Ahmet Can DULDA

Department of Public Law

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, June 2023

Supervisor: Prof. Dr. Hakan KARAKEHYA

The purpose of criminal procedure is to reveal the material reality. The judicial error that occurs during the trial phase due to various reasons can be noticed much later and may prevent the material reality from being fully revealed. The most comprehensive extraordinary legal remedy that can be applied against judgments that have become final judgments and that contain judicial errors is the institution of retrial.

The judgment rendered by the court of first instance becomes final as a result of exhaustion of ordinary legal remedies. With the exhaustion of objection, appeal and appeal legal remedies, an application to extraordinary legal remedies comes into question. The institution of retrial, which is regulated under the title of extraordinary legal remedies in the Code of Criminal Procedure, is the only legal remedy that undermines the immunity of final judgment and opens a retrial against the same act.

Keywords: Legal remedies, Ordinary legal remedies, Retrial, Final judgment.

TEŐEKKÖR

“Suçun Unsurları” dersiyle ceza hukukuna ilgi duymamı sağlayan, yol gösterici ve destekleyici tavrıyla hep destek olan çok değerli hocam Prof. Dr. Hakan KARAKEHYA’ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tezimi yazarken çalışma azmimi artıran ve bu süreçte bana katlanan hem ortağım hem de dostlarım olan Egemen GÖKMEN ve Yusuf Burak BEŐKARDEŐ’e teşekkürü borç bilirim.

Son olarak beni her zaman destekleyen canım aileme, annem Hatice DULDA ve babam Erol DULDA’ya, benim için her zaman değerli olacak iki insan Elif ALKAN ve Raziye Nur ÇELİK’e sonsuz teşekkürlerimi ve Őükranlarımı sunarım.

Canım yeğenim Batu’ya...

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

(İmza)

Ahmet Can DULDA

İÇİNDEKİLER

CEZA MUHALEMESİNDE YARGILAMANIN YENİLENMESİ Error! Bookmark
not defined.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KANUN YOLLARINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.KANUN YOLU KAVRAMI, AMACI VE İŞLEVİ.....	3
1.1. Kanun Yolu Kavramı.....	3
1.2. Kanun Yollarının Amacı ve İşlevi	4
2. KANUN YOLUNA BAŞVURU HAKKI OLANLAR	4
2.1. Genel Olarak	4
2.2. Cumhuriyet Savcısı	5
2.3. Şüpheli veya Sanık	6
2.4. Müdafî, Şüpheli veya Sanığın Yasal Temsilcisi ve Eşi.....	7
2.5. Katılan ve Vekili.....	7
2.6. Diğer Kişiler	8
3.KANUN YOLUNA BAŞVURMANIN ETKİSİ.....	8
3.1. Genel Olarak	8

3.2. Olağan Kanun Yollarına Başvurunun Kararın Kesinleşmesini Engellemesi	9
3.3. Aleyhe Değiştirme Yasası	9
3.4. Kanun Yolu Başvurusundan Vazgeçilmesi ve Etkisi	10
4. KANUN YOLU KONUSU OLARAK MAHKEME KARARLARI.....	12
4.1. Karar Kavramı ve Çeşitleri	12
4.2. Hüküm Kavramı ve Çeşitleri.....	13
4.2.1. Genel Olarak.....	13
4.2.2. Mahkûmiyet	14
4.2.3. Beraat	15
4.2.4. Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararı.....	17
4.2.5. Davanın Reddi	18
4.2.6. Düşme.....	19
4.2.7. Güvenlik Tedbirine Hükmedilmesi.....	20
5. CEZA MUHALEMESİ KANUNUNDAKİ KANUN YOLLARI TÜRLERİ	21
5.1. Olağan Kanun Yolları.....	21
5.1.1. Genel Olarak.....	21
5.1.2. İtiraz.....	21
5.1.3. İstinaf	22
5.1.4. Temyiz.....	23
5.2. Olağanüstü Kanun Yolları.....	23
5.2.1. Genel Olarak.....	23
5.2.2. Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı.....	24
5.2.3. Kanun Yararına Bozma	26

İKİNCİ BÖLÜM

**KAVRAM, KURUMUN DİĞER KANUN YOLLARIYLA
KARŞILAŞTIRILMASI VE BAŞVURU SEBEPLERİ**

1. YARGILAMANIN YENİLENMESİ KAVRAMI.....	30
2. DİĞER KANUN YOLLARI İLE YARGILAMANIN YENİLENMESİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	31
2.1. Olağan Kanun Yolları ile Karşılaştırılması	31
2.1.1. İtiraz ve Yargılamanın Yenilenmesi	31
2.1.2. İstinaf ve Yargılamanın Yenilenmesi.....	32
2.1.3. Temyiz ve Yargılamanın Yenilenmesi	33
2.2. Olağanüstü Kanun Yolları ile Karşılaştırılması	34
2.2.1. Kanun Yararına Bozma ve Yargılamanın Yenilenmesi.....	34
2.2.2. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Başvurusu ve Yargılamanın Yenilenmesi.....	36
3. YARGILAMANIN YENİLENMESİ SEBEPLERİ	37
3.1. Genel Olarak	37
3.2. Yargılamanın Yenilenmesinde Ortak Nedenler	38
3.2.1 Sahte Belge Durumu	38
3.2.2. Hükümü Katılan Hâkimin Görev Suçu İşlemesi	40
3.3. Hükümlünün Lehine Olan Yargılama Sebepleri	42
3.3.1. Hükme Dayanak Teşkil Eden Hukuk Mahkemesi Hükümünün Kaldırılması.....	42
3.3.2. Gerçeğe Aykırı Bilirkişi Raporu veya Tanık Beyanı.....	44
3.3.3. Yeni Olay veya Yeni Delil Durumu.....	46
3.3.4. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları.....	48

3.3.5. Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sonucu Verilen İhlal Kararları.....	51
3.4. Hükümlünün Aleyhine Olan Yargılama Sebepleri.....	51
3.4.1. Beraat Sonrası İkrar Bulunması	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YARGILAMANIN YENİLENMESİ SÜRECİ

1. YARGILAMANIN YENİLENMESİ YOLUNA BAŞVURMAYA YETKİLİ OLANLAR	54
1.1. Genel Olarak	54
1.2. Gaiplik Durumunun Bulunması.....	55
1.3. Hükümlünün Ölmesi Durumu.....	55
2. YARGILAMANIN YENİLENMESİ TALEBİ VE TALEBİN İNCELENMESİ	56
2.1. Yetkili ve Görevli Mahkeme	56
2.2. Yargılamanın Yenilenmesi Talebi	58
2.3. Talebin İncelenmesi	59
2.3.1. Genel Olarak.....	59
2.3.2. Talebin Şekil Bakımından İncelenmesi.....	59
2.3.3. Talebin Esas Bakımından İncelenmesi	61
2.3.3.1. Genel Olarak.....	61
2.3.3.2. Delil Toplanması.....	62
2.3.3.3. Esas Hakkında Karar Verilmesi	63
2.3.3.4. Yargılamanın Yenilenmesi Kararının Etkileri	64
2.4. Yargılamanın Yenilenmesi Safhası.....	66
2.4.1. Duruşmasız Yargılamayı Gerektiren Durumlar	66
2.4.2. Duruşma Yapılarak Yargılamanın Yenilenmesi	68

2.5. Yargılamanın Yenilenmesi Sonucu Verilen Hüküm.....	69
2.5.1. Önceki Hükümün Onaylanması.....	69
2.5.2. Önceki Hükümün İptali ve Yeni Hüküm Verilmesi	70
2.5.3. Aleyhe Bozma Yasağı	71
3. YARGILAMANIN YENİLENMESİ SONUCU VERİLEN YENİ HÜKMÜN	
ETKİSİ VE SONUÇLARI	72
3.1. Genel Olarak	72
3.2. İptal Kararının İlanı	74
3.3. Kanun Yolları.....	75
3.4. Tazminat.....	75
3.5. Yargılamanın Yenilenmesine Tekrardan Başvurulması	76
SONUÇ	78
KAYNAKÇA	81
İNTERNET KAYNAKLARI.....	85
ÖZGEÇMİŞ	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.k.	: Adı geçen kaynak
AIHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu
CMUK	: 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu
E.	: Esas Numarası
K.	: Karar Numarası
m.	: Madde
RG	: Resmî Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa sayısı
T.	: Tarih
TCK	: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
vd.	: ve diğerleri

GİRİŞ

Ceza Muhakemesinde ulaşılmak istenen ana gaye (amaç, sonuç) maddi gerçektir. Maddi gerçektile ulaşmak için ceza muhakemesinde iki temel aşama vardır. Bunlardan ilki, soruşturma aşamasıdır. Bu aşamada Cumhuriyet savcısı, re'sen ya da şikâyet üzerine soruşturmaya konu teşkil edecek olay hakkında delilleri toplar. Toplanan deliller Cumhuriyet savcısı tarafından değerlendirilerek, kovuşturmaya yeterli olup olmadığı hususunda karar verilir. Delil değerlendirmesi sonucu Cumhuriyet savcısı, "Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı" verebileceği gibi delilleri yeterli görerek iddianame düzenlemeye de karar verebilir. Düzenlenen iddianamenin ilgili mahkemeye verilmesiyle ceza muhakemesinin ikinci aşaması olan kovuşturma süreci başlar. Kovuşturma sürecinde mahkeme, toplanan deliller ve dava sürecinde toplanacak olan deliller çerçevesinde hükmünü verir. Bu hüküm neticesinde, ilk derece mahkemesi nezdinde maddi gerçektile ulaşma aşaması tamamlanır. Ancak, muhakeme süreci henüz bitmiş değildir.

İnsanın olduğu her yerde hatanın var olması çok doğaldır. Kanun koyucu, bu gerçeğin doğal bir sonucu olarak, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen hükümlerin "kesin hüküm" vasfını almasını engelleyen birtakım yollar belirlemiştir. Kanun koyucu tarafından belirlenen bu yollar "olağan kanun yolları" olarak adlandırılmaktadır. Sırasıyla bu olağan kanun yolları; itiraz, istinaf ve temyiz olmak üzere üç tanedir.

İlk derece mahkemesi tarafından verilen hüküm, olağan kanun yollarından geçtikten sonra "kesin hüküm" vasfını kazanır. Zira olağan kanun yollarına başvuruda ilgililere, maddi ve hukuki itirazlarını yapma hakkı tanınmıştır. Yapılan itirazlar neticesinde, dava dosyaları üst mahkeme olarak Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay incelemesinden geçer. Dosyanın niteliğine göre Bölge Adliye Mahkemesi ya da Yargıtay incelemesi sonucu hüküm kesinleşir.

Gerçekten de ilgili kişilerin başvurusu üzerine olağan kanun yollarından geçen hükümlerin, "kesin hüküm" teşkil etmesi kadar doğal bir sonuç yoktur.

Peki, tüm bu olağan kanun yollarına rağmen yine de maddi gerçektile ulaşmak mümkün olmadıysa bu durumda ne olacaktır? Kanun koyucu bu hususu düşünerek "olağanüstü kanun yolları" olarak ayrı bir başlıkla ilgili kişilerin, maddi gerçektile tam olarak ulaşmalarına imkân sunmuştur. Kanunda bu yollar; Yargıtay Cumhuriyet

başsavcısının itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesi olarak sıralanmıştır.

Çalışmamızın konusu “Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi” olarak belirlenmiştir. Ancak ceza muhakemesinin nihayete ermesinden sonra başvurulabilen bu olağanüstü kanun yolunun daha iyi anlaşılabilmesi için olağan kanun yolları ve diğer olağanüstü kanun yollarının kısa bir anlatımının yapılması gereklidir. Bu bağlamda tezimizi üç kısıma ayırdık; “kanun yollarına ilişkin genel bilgiler”, “yargılamanın yenilenmesi kavramı, kurumun diğer kanun yollarıyla karşılaştırılması ve başvuru sebepleri”, “yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru süreci”.

Çalışmanın ilk bölümünde; kanun yolu kavramına, kanun yolluna başvuru hakkı olan ilgililerin kim olduğuna ve kanun yolu başvurusunun etkisine, karar ve hüküm kavramlarına, son olarak da kanun yolu çeşitlerine değinilmiştir.

İkinci bölümde, yargılamanın yenilenmesi kavramına detaylıca giriş yapılmış ve bu olağanüstü başvuru yolunun diğer kanun yolları ile karşılaştırılması yapılmıştır. Sonrasında, yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin her biri Yargıtay kararları ve öğretide yer alan tartışmalar ışığında açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde ise yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru sürecine değinilmiştir. Sonuç kısmında, çalışmanın genel değerlendirmesine ve kanaatimize yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KANUN YOLLARINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.KANUN YOLU KAVRAMI, AMACI VE İŞLEVİ

1.1. Kanun Yolu Kavramı

Ceza yargılamasında ilk derece mahkemesi ya da hâkim tarafından verilen kararlar kesin hüküm teşkil etmemektedir. Bu aşamadan itibaren ilgili kararlara karşı kanun yolları aşaması başlamaktadır. Kararların denetime açık olması, hukuk devleti ilkesi¹ ve uluslararası insan hakları sözleşmelerinin getirdiği bir zorunluluktur.

Bir ayrıma göre; muhakeme hukukunda kanun yolları, dar anlamda kanun yolları ve geniş anlamda kanun yolları olarak ikiye ayrılmaktadır. Dar anlamda kanun yolları; itiraz, istinaf ve temyiz yollarıdır. Geniş anlamda kanun yollarıyla kastedilen ise niteliği bakımından kanun yolu olan kurumlardır. Örneğin; yargılamanın yenilenmesi, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru gibi.²

Öğretide, maddi denetimli kanun yolu ve hukuki denetimli kanun yolu ayrımı da yapılmaktadır.³ Maddi denetimli kanun yolunda hem maddi hem hukuki denetim yapılmaktadır. İtiraz ve istinaf kanun yolu örnek gösterilebilir. Hukuki denetimli kanun yolunda ise hukuk kurallarının uyumsuzluğa uygulanışı denetlenir. Temyiz kanun yolu, sadece hukuki denetimin olduğu bir kanun yoludur.

Kanun yollarına götürülebilecek kararlar, mahkeme veya hâkim tarafından verilen kararlardan ibarettir. Cumhuriyet Savcıları tarafından verilen emir ve talimatlar denetime tabidir; ancak kanun koyucu, bu denetimi “kanun yolu” denetimi olarak kabul etmemiştir.⁴ Kanun yolunda, mahkeme ve hâkim kararlarının değiştirilmesi veya ortadan kaldırılması istenir.⁵

Ceza muhakemesi sürecinde verilen kararların gözden geçirilmesi için hukuki çareler mevcuttur. Kanun yolu ve hukuki çare kavramları birbirinden farklı anlamlar

¹B. Öztürk vd., (2018). *Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku*. (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 465

²F. Yenisey ve A. Nuhoglu (2019a). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (7. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.913.

³M. Özen (2022a). *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*. (7. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi, s.912

⁴C. Şahin ve N. Göktürk (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku –II-*. (12. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 239.

⁵M. Özen (2011b). *Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 6.

taşımaktadır. Hukuki çare, kanun yolu kavramını da içerisinde barındıran bir üst kavramdır.⁶

1.2. Kanun Yollarının Amacı ve İşlevi

Hakimler de birer insandır ve verdikleri kararlarda hukuka aykırı durumların olması mümkündür. Bu nedenle Kanun koyucu hakimlerin kararlarındaki hukuka aykırılıkların giderilmesi için birtakım hukuki çare kurumları düzenlemiştir.

Kanun yolları kurumları ile verilen kararların başka hakimler tarafından incelenmesi ve hukukun doğru bir şekilde uygulanması amaçlanmaktadır. Bu sayede bireylerin tam anlamıyla adalete erişimi sağlanacak ve toplumsal adalet duygusu tatmin edilmiş olacaktır.

Mahkemeler tarafından verilen karar ve hükümlerin elbette nihai olarak kesinleşmesi gerekecektir. Kanun yollarının nihai amacı, bu kesinleşmenin en doğru ve en hızlı şekilde gerçekleşmesini sağlamaktır. Zira masum bir kişinin ivedi şekilde eski itibarını kazanması ancak hızlı şekilde işleyen kanun yolları kurumları sayesinde olacaktır.⁷

Kanun yollarının bir diğer amacı içtihat birliğini sağlamaktır. Hukuk güvenliğinin sağlanması⁸ ve bir hukuk kuralının keyfi olarak farklı anlamlarda yorumlanmasının önlenmesi için ülkede içtihat birliğinin sağlanması gerekmektedir.

Bir ülkede kanun yollarının öngörülmesi o ülkede yaşayan insanlara hukuki güvence sağlar. Nitekim Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesinin 5'inci fıkrasında ve Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin ek 7 Protokolü'nün 2'nci maddesinde kanun yollarına atıf yapılmak suretiyle kişilere bu güvence sağlanmıştır.

2. KANUN YOLUNA BAŞVURU HAKKI OLANLAR

2.1. Genel Olarak

Kanun yoluna başvuru hakkına sahip kişiler, verilen karar neticesinde hukuksal menfaati zarar gören kişilerdir.⁹ Verilen kararı haksız bulan herhangi bir kişinin kanun

⁶M. Özen (2017c). *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 700.

⁷H. Karakehya (2022a). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (4. Baskı), Eskişehir: Nisan Kitabevi, s. 627

⁸A. Gökçen vd., (2023a). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 672

yoluna başvurması hukuk sistemimizce kabul edilmemiştir. Toplum adına başvuru hakkı Cumhuriyet Savcılarına verilmiştir.¹⁰ Sonuç olarak kanun yoluna başvuru yapabilecek kişiler; savcı, şüpheli, sanık, sanığın yasal temsilcisi, eşi, müdafii, katılan ve katılan vekilidir (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 260 vd.).

Dava ile ilgisi bulunan tanık, bilirkişi veya malen sorumlu kişiler de olayın kendilerini ilgilendiren kısmı için kanun yoluna başvuru yapabilirler.¹¹

2.2. Cumhuriyet Savcısı

Cumhuriyet Savcısı objektif hareket etme yükümlülüğü gereği sanık lehine (CMK m. 260/3) ya da aleyhine kanun yoluna başvuru yapabilir. Sanığın kanun yolu başvurusu yapması Cumhuriyet Savcısının kanun yolu başvurusu yapmasına engel değildir.

Olağan kanun yolu davası açmaya, kural olarak kararına karşı yargı yoluna gidilecek yargılama makamı yanındaki savcılık yetkilidir. Bu kuralın dışında Ceza Muhakemesi Kanunu, kanun yoluna başvuru yapacak savcılığın yetkilerini genişletmiştir. “Ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet Savcıları, ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki asliye ceza mahkemelerinin; bölge adliye mahkemesinde bulunan Cumhuriyet Savcıları, bölge adliye mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yoluna başvurabilirler (CMK m. 260/2)”.

Yargılamanın esas amacı maddi gerçekliğe ulaşmaktır. Yargılama sürecinin bir süjesi olan Cumhuriyet Savcısı da bu amaca hizmet eder. Ancak Cumhuriyet Savcısının kanun yoluna başvuru yapma zorunluluğu yoktur. Kamu davası açma konusunda mevcut olan “mecburilik ilkesi” kanun yolu başvurusunda mevcut değildir.¹²

Cumhuriyet Savcısı, sanık lehine kanun yoluna başvurduğunda üst mahkemenin verdiği hüküm, önceki hükümde verilen cezadan daha ağır olamaz (CMK m. 265). Bu kurala aleyhe bozma yasağı (*reformatio in peius*) denir. Bu kural kazanılmış bir hak sağlamaz. Amaç, sanığın kanun yoluna başvuru hakkını tereddütsüz kullanmasıdır.¹³

⁹N. Centel ve H. Zafer (2013a). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (10. Baskı), İstanbul: Beta Basım Yayın, s. 731.; Özen, 2017c, **a.g.k.**, 704.

¹⁰Centel ve Zafer, 2013a, **a.g.k.**, 731

¹¹Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 241

¹²Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, a.g.k., 913

¹³V. Ö. Özbek, K. Doğan ve P. Bacaksız (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (15. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 732.

Savcılık makamının sanık lehine kanun yoluna başvuru yapabilmesi için sanığın, mahkemenin verdiği karardan dolayı zarar görmüş olması gerekir.¹⁴

2.3. Şüpheli veya Sanık

Şüpheli veya sanığın kanun yoluna başvurabilmesi için yargılama yeteneğine sahip olması yeterlidir.¹⁵ Yargılama yeteneğinin başvuru yapıldıktan sonra bir daha geri gelmeyecek şekilde kaybedilmesi halinde başvuru makamının durma kararı vermesi gerekmektedir.¹⁶

Öğretide, sanığın kendi aleyhine kanun yoluna başvurusu üzerine tartışmalar mevcuttur. Bazı yazarlar sanığın kendi aleyhine kanun yoluna başvuru yapamayacağını çünkü hukuksal yararının olmadığını kabul etmektedir.¹⁷ Aksi görüşteki yazarlar ise sanığın aleyhine olarak da kanun yoluna başvurabileceğini zira muhakemedeki temel amacın maddi gerçeğe ulaşmak olduğunu belirtmektedir.¹⁸ Bir başka tartışma delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı verilmesi durumunda sanığın kanun yoluna başvurusu üzerinedir. Delil yetersizliğinden beraat verilmesi durumunda, sanığın kanun yoluna başvurabileceği görüşü ağır basmaktadır.¹⁹ *Şahin/Göktürk*'e göre ise, menfaat yokluğundan dolayı sanığın kanun yoluna başvuru yapabilmesi mümkün değildir.

Sanık, yasal temsilcisi ve müdafisinden ayrı olarak kanun yoluna başvuru yapabilir. Şüpheli veya sanık davanın görüldüğü mahkemeye, bunların zabıt katibine; tutuklu ise, bulunduğu ceza veya tutukevi infaz kurumu müdürüne vereceği bir dilekçe ya da beyan ile başvuru yapabilir (CMK 263).

Kanun yoluna başvuru için bir süre öngörülmüşse bu süre kararın ilgiliye tebliği ile başlar. Sanıktan ayrı olarak müdafiyeye tebliğ gereken durumlarda hangisine sonra yapılmışsa ondan itibaren süre başlar.²⁰

¹⁴Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 914

¹⁵Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 469

¹⁶Özen, 2017c, **a.g.k.**, 709.; Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 470

¹⁷Y. Ünver ve H. Hakeri (2020a). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (17. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi, s.732.

¹⁸Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 831

¹⁹H. Karakehya (2015b). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Eskişehir: Savaş Yayınevi, s.608.; Özen, 2017c, **a.g.k.**, 705

²⁰Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 832

2.4. Müdafî, Şüpheli veya Sanığın Yasal Temsilcisi ve Eşi

Müdafî, sanığın açık talebine aykırı olmadan kanun yollarına başvuru yapabilir. Bu anlamda müdafîin özel bir vekâlet ilişkisine ihtiyacı bulunmamaktadır. Ancak müdafîin kanun yoluna başvurma yetkisi vekâletnamede belirtilmek suretiyle ortadan kaldırılabilir. Müdafîin yapacağı kanun yolu başvurusu sadece sanık lehine olmalıdır aksi takdirde başvurunun usulden reddedilmesi gerekmektedir.²¹ Kanun yoluna başvuru hakkı bulunan sanık, açık bir şekilde mahkemeye bildirmek suretiyle müdafîinin kanun yoluna gitmesine engel olabilir. Kanun yoluna başvuru yapıldıktan sonra sanığın vazgeçme veya karşı çıkması da yapılan başvurunun geçersizliğine yol açar.²² Baro tarafından zorunlu müdafî görevlendirilmesi yapılan on sekiz yaşından doldurmamış ya da sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak durumda bulunan kişilerin kanun yoluna başvurma iradesi ile müdafîinin iradesi çelişirse, müdafîin iradesi geçerli sayılır (CMK m. 266/3).

Sanık ya da şüphelinin yasal temsilcisi ve eşi de –sanığa veya şüpheliye öngörülen süre içerisinde- kanun yoluna başvuru yapabilirler. Yasal temsilci ve eşin yapacağı kanun yolu başvurusu, sanığın ya da şüphelinin başvuru hakkından bağımsızdır. Bu kişiler sadece sanığın lehine kanun yolu başvurusu yapabilirler. Yasal temsilci ya da eş kanun yoluna başvuru yaptığıında, sanık ya da şüpheli başvuru yapmış gibi değerlendirme yapılmalıdır.²³

2.5. Katılan ve Vekili

Mağdur ve suçtan zarar görmüş kişilerin kanun yoluna başvuru yapabilmesi için davaya katılmış olmaları gerekmektedir. Suçtan zarar görmüş kişiye ve mağdura kanun yoluna başvurma yetkisi sadece davaya katılmış olma halinde tanınmıştır (CMK m.234/1-b-6). Katılan, Cumhuriyet Savcısından bağımsız olarak kanun yolu başvurusu yapabilir (CMK m. 242). Katılanın vazgeçmesi halinde katılma hükümsüz kalacağı için, suçtan zarar gören kanun yolu başvurusu hakkı da ortadan kalkar.²⁴

²¹Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 242

²²Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 472

²³Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 471

²⁴Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 244

Vekil tayin edilen avukat, katılanın açık rızasına aykırı olmadan kanun yoluna başvuru yapabilir (CMK m. 261). Vekilin kanun yolundan vazgeçebilmesi için vekâletnamede özel olarak yetkilendirilmiş olması gerekmektedir (CMK m. 266/2).

2.6. Diğer Kişiler

Tanık ve bilirkişiler de kendilerini ilgilendiren konularla sınırlı olmak üzere kanun yoluna başvuru yapabilirler. Ayrıca tüzel kişilerde kanunda açıkça sayılmasa bile ilgili organ ve temsilcileri aracılığı ile kanun yolu başvurusu yapabilirler.

3.KANUN YOLUNA BAŞVURMANIN ETKİSİ

3.1. Genel Olarak

Kanun yollarına başvurulması bazı etki ve sonuçları da beraberinde getirmektedir. Bu etki ve sonuçlar sırasıyla; aktarma, yayılma ve durma etkisinden ibarettir.

Kanun yollarına başvurma aktarma etkisi ile kastedilen, bir mahkemenin karar veya hükmü aleyhine kanun yoluna başvurulması neticesinde ilgili kararın veya hükmün daha yüksek dereceli bir mahkeme tarafından incelenmesini ifade etmektedir.²⁵ Örneğin istinaf ve temyiz kanun yolunda aktarma etkisini görmek mümkündür. Ancak itiraz kanun yolunda mevcut olan aktarma etkisi özelliği, sulh ceza hakimliklerinin kurulmasıyla beraber ortandan kalkmıştır.

Kanun yollarının yayılma etkisi özelliği, kanun yoluna başvuru kararı birden çok sanık mevcutsa ve bu sanıklardan sadece biri hükmü kanun yoluna götürürse, kanun yolu inceleme merci tarafından karar bozulur ve bozulan karardan diğer sanıkların yararlanma imkânına sahipse, diğer sanıklar kanun yoluna başvuru yapmasa bile sanki kararı kanun yoluna götürmüş gibi yararlanmasını ifade etmektedir.

Yayılma etkisi CMK m. 306 ve CMK m. 280/3'te temyiz ve istinaf kanun yolu için düzenlenmiştir. CMK m. 306 hükmünde; hüküm, sanık lehine bozulmuşsa ve bu hususların temyiz isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara da uygulanması olanağı varsa, bu sanıklar da temyiz isteminde bulunmuşçasına hükmün bozulmasından yararlanacağı belirtilmiştir (CMK m.306). CMK m. 280/3'te de benzer şekilde; sanık lehine olması halinde, bu hususların istinaf isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara uygulanma olanağı varsa bu sanıklar da istinaf isteminde bulunmuşçasına verilen

²⁵Özen, 2022a, a.g.k., 913

kararlardan yararlanacağı belirtilmiştir.²⁶ Kanun yollarının yayılma etkisi, aynı zamanda kesin hüküm dokunulmazlığına bir istisna teşkil etmektedir. Zira bu kural olmasaydı kanun yoluna başvurmayan sanık için verilen karar kesinleşmiş olacaktı.

Kanun yollarına başvurmanın durma etkisi, kanun yoluna başvurulması ile kanun yoluna başvuru kararın kesinleşerek uygulanmasının durmasını ifade etmektedir.²⁷ İstinaf ve temyiz kanun yolları durma etkisi özelliğini haiz olsa da itiraz kanun yolunun böyle bir özelliği yoktur. Ayrıca olağanüstü kanun yollarının da durdurma özelliği bulunmamaktadır.

3.2. Olağan Kanun Yollarına Başvurunun Kararın Kesinleşmesini Engellemesi

Kanun yoluna başvurulması, kesinleşmemiş kararlar bakımından kararın kesinleşmesine ve infazına engel olur (CMK m. 275/1 ve CMK m. 293/1). İtiraz kanun yolu ise kararın kesinleşmesine engel olmaz ancak inceleme merci infazın geri bırakılmasına karar verebilir (CMK m. 269). Bu kuralın istisnası, sanığın akıl hastası olup olmadığının incelenmesi için gözlem altına alınmasına dair karara karşı yapılan itiraz ile ilgili olarak kabul edilmiştir. Yapılan bu itiraz, sanığın akıl hastası olup olmadığının incelenmesi için gözlem altına alınmasına dair kararın yerine getirilmesini durdurmaktadır (CMK m. 74). Mahkeme tarafından verilen kararın bir bütün teşkil etmesinden dolayı kısmi kesinleşme kabul edilemez.²⁸ Olağanüstü kanun yollarına başvurulması, kararın kesinleşmesini ve yerini getirilmesini engellemez.

3.3. Aleyhe Değiştirme Yasağı

“*Reformatio in peius*” bir diğer adıyla aleyhe değiştirme yasağı, kanun yoluna başvuracak kişinin başvuru sonucu daha ağır bir ceza alabileceği endişesini ortadan kaldırmaya çalışan bir muhakeme hukuku kavramıdır. Sanığın aleyhine veya hem lehine hem de aleyhine kanun yoluna başvurulması durumunda aleyhe değiştirme yasağı söz konusu olmayacaktır.²⁹

²⁶Yenisey ve Nuhoğlu'na göre, istinaf incelemesinde hem maddi hem de hukuki mesele incelendiği için yayılma etkisinin genişletilmesi yersiz olmuştur. Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 846

²⁷ Özen, 2022a, **a.g.k.**, 915

²⁸N. Toroslu ve M. Fezioğlu (2021), Ceza Muhakemesi Hukuku. (21. Baskı), Ankara: Savaş Yayınevi, s. 389; Yargıtay uygulamasında “tek eylemin bölünmezliği ilkesi” kabul edilmiştir. Bu sebeple Yargıtay, tek bir sanık hakkında tek bir suç yönünden kimi kesinleşmeyi kabul etmemektedir. F. Birtek (2020a). Ceza Muhakemesinde Kısmi Kesinleşme, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 26 (2), s. 589

²⁹Gökçen vd., 2023b, **a.g.k.**, 683

CMK’da aleyhe değiştirme yasağından söz edilen madde hükümleri şunlardır; m. 283/1³⁰, m. 307/4, m. 309/4³¹ ve m. 323/2. Ayrıca CMK m. 263/1’de Cumhuriyet Savcısının, sanık lehine başvuru yaptığında yeniden verilen hükmün önceki hükümde tayin edilmiş olan cezadan daha ağır olamayacağına yer verilmiştir.

Aleyhe değiştirme yasağı cezalar hakkında düzenlenmiş olup güvenlik tedbirleri ve diğer kurumlar bu kapsamda değerlendirilemez.³² Ancak Yargıtay, ceza kavramı içinde yer almamasına rağmen tekerrür ve erteleme konularını aleyhe değiştirme yasağı içinde değerlendirmektedir.³³

İtiraz kanun yolu, hâkim kararlarına karşı başvuru olan bir yol olup mahkûmiyet hükmüne dair olmadığı için aleyhe değiştirme yasağı söz konusu değildir.³⁴

3.4. Kanun Yolu Başvurusundan Vazgeçilmesi ve Etkisi

Kanun yolu başvurusunda bulunan kişiler, daha sonrasında kanaat değiştirerek başvurusundan vazgeçebilir. Vazgeçme, kanun yoluna başvuru süresi içerisinde yapılabileceği gibi, süre dolduktan sonra da yapılabilir. Başvuru yaptıktan sonra merci kararı aıklanıncaya kadar başvurudan vazgeçilebilir (CMK m. 266/1). Yapılmış başvurunun, denetim muhakemesine başvurma hakkı olan kişi tarafından geçersiz sayılmasının istenmesine geri alma denir.³⁵

³⁰“.. Tüm dosya içeriğine göre; olay günü sanığın gece vakti Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi poliklinik ana giriş zemin katta bulunduğu sırada koltuklarda uyuyan katılanın cep telefonunu alması şeklinde gerçekleşen olayda, sanığın üzerine atılı suçun sübut bulduğuna ilişkin kabulde bir isabetsizlik görülmemiştir. Ancak, yerel mahkemece verilen mahkûmiyet hükmüne karşı yalnızca sanığın istinaf inceleme talebinde bulunması ve aleyhe bir istinaf itirazı bulunmaması karşısında, aleyhe bozma yasağını düzenleyen 5271 sayılı CMK’nın 283/1 maddesi nazara alınmadan yazılı şekilde karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir.” (Yargıtay 2. Ceza Dairesi 23.05.2019 Tarih, 2019/8032 Esas, 2019/9537 Karar sayılı kararı), G. Taneri (2020). *Notlu, Atıflı, şerhli Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Uygulamalarıyla Ceza Muhakemesi Kanunu El Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 983

³¹“.. CMK’nın 309/4-c maddesindeki “davanın esasını çözüp de mahkûmiyet dışındaki hükümlere ilişkin ise, aleyhte sonuç doğurmaz ve yeniden yargılamayı gerektirmez” hükmü de nazara alınarak; mahkeme tarafından yeniden bir yargılama yapılmaması gerektiği halde, yargılama yaparak yeni bir hüküm tesis edilmesi ve hükümlü hakkında 10 ay hapis cezasına hükmedilmesi,

Kabule göre de; TCK’nin 7/2 maddesi gereğince daha az cezayı gerektiren kanun maddesinin uygulanması gerektiğinin ve aleyhe temyiz bulunmadığından eski cezadan daha fazla cezaya h kmedilemeyeceğinin düşünülmemesi, bozmayı gerektirmiş...” (Yargıtay 17. Ceza Dairesi 04.11.2019 Tarih, 2019/7920 Esas, 2019/13676 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 1078

³²Y.  nver ve H. Hakeri (2022b). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (19. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi, s.763

³³řahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 252

³⁴Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 847

³⁵ zt rk vd., 2018, **a.g.k.**, 478

Başvurudan vazgeçme veya geri alma, kararı veren yere ya da inceleyen yere bir dilekçe verilmesi ile olabileceği gibi vazgeçme bildirimının tutanağa geçirilmesiyle de olabilir.

Vazgeçmeden vazgeçmek mümkün değildir.³⁶ Vazgeçme halinde hüküm kesinleşir.³⁷

Cumhuriyet Savcısının sanık lehine başvurudan vazgeçebilmesi için sanığın muvafakati gerekmektedir (CMK m. 266/1).

Müdafî ya da vekilin, kanun yolu başvurusundan vazgeçebilmesi için vekaletnamede özel yetkili kılınmış olmaları gerekmektedir (CMK m. 266/2).

On sekiz yaşını doldurmamış ya da sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olan şüpheli veya sanık için baro tarafından görevlendirilen zorunlu müdafî, kanun yolu başvurusundan vazgeçtiğinde şüpheli veya sanığın iradesi buna aykırı olduğunda müdafîin iradesi geçerli sayılır (CMK m. 266/3).³⁸ Söz konusu düzenleme sadece atanan müdafî açısından geçerli olduğu için müdafîin sanık tarafından seçilmesi durumunda, sanığın iradesine öncelik tanımak gerekir.³⁹

³⁶.. 13/06/2019 tarihinde tebliğ edilen hükmün sanık müdafîi tarafından 14/06/2019 tarihinden temyiz edilmesine karşın, sanığın Türkoğlu 1No.lu L tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü aracılığıyla gönderdiği 18/07/2019 ve 04/09/2019 tarihli dilekçelerinde yer alan “dosyamın onanmasını talep ediyorum” ve sanık müdafîinin 28/08/2019 tarihli dilekçesinde “temyizden feragat ediyoruz” şeklindeki dilekçesi ile temyiz isteğinden vazgeçtiği ve temyiz süresi geçtikten sonra sanığın 15/10/2019 tarihli dilekçesi ile yeniden temyiz isteminde bulunduğu anlaşılmış ise de, vazgeçmeden vazgeçmenin mümkün olmaması nedeniyle CMK’nın 266. ve 298. Maddeleri gereğince sanığın temyiz isteğinin reddine..” (Yargıtay 10. Ceza Dairesi 24/10/2019 Tarih, 2019/3597 Esas, 2019/6641 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 888

³⁷D. Soyaslan (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.562

³⁸“..Suça sürüklenen çocuk...’in Ceza İnfaz Kurumundan gönderdiği 23.09.2019 tarihli dilekçesi ile hakkındaki mahkumiyet hükmünün onanmasını talep ettiği, bu isteminin temyizden vazgeçme niteliğinde olduğu anlaşılmakta ise de; 5271 sayılı CMK’nın 266/3. Maddesinde belirtildiği üzere, müdafîi ile suça sürüklenen çocuğun iradelerinin yasa yoluna başvurma konusunda çelişmesi halinde müdafîin iradesi geçerli sayılacağından, vazgeçme iradesini içeren dilekçenin verildiği 23.09.2019 tarihinde de 18 yaşından küçük olan suça sürüklenen çocuğun temyizden vazgeçme iradesine itibar edilmeyerek mağdur Musa’ya yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçundan kurulan mahkumiyet hükmünü suça sürüklenen çocuk müdafîinin temyiz itirazları ile sınırlı olarak yapılan temyiz incelemesinde..” (Yargıtay 1. Ceza Dairesi 09.12.2019 Tarih, 2019/3763 Esas, 2019/5425 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 887

³⁹Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 480; “.. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi tarafından istinaf talebinin esastan reddine karar verildiği, anılan karar karşı süresi içerisinde sanık müdafîi tarafından temyiz talebinde bulunulmuş ise de, sanığın cezaevinden göndermiş olduğu ve temyiz isteminden vazgeçme niteliğinde olan ... tarihli dilekçeleri ile hükmün onanmasını talep etmesi karşısında, müdafîin temyiz talebinin 5271 sayılı CMK’nın 266/1 ve 298. Maddeleri uyarınca reddine..” (Yargıtay 1. Ceza Dairesi 09.12.2019 Tarih, 2019/3505 Esas, 2019/5404 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 887

4. KANUN YOLU KONUSU OLARAK MAHKEME KARARLARI

4.1. Karar Kavramı ve Çeşitleri

Ceza muhakemesinde, mahkeme ve hakimler tarafından verilen kararlar hüküm niteliği taşınmasa bile muhakemenin en hızlı ve doğru şekilde neticelendirilmesi adına önem taşımaktadır.

Cumhuriyet Savcısının bir kararıyla kişiler hakkında iddianame düzenlenmekte, hâkim ve mahkeme tarafından verilen kararlar neticesinde kişilerin hak ve özgürlükleri sınırlandırılmaktadır. Bu nedenle, verilen her bir kararın insan hayatı üzerinde önemli etkileri vardır.

Karar, bir uyuşmazlık hakkında kesin bir yargıya varılması durumudur.⁴⁰ Muhakeme hukukunda karar, yargılama mercilerinin bir uyuşmazlık hakkında geçici veya nihai olarak hukuki sonuç açıklamasında bulunmalarını ifade eder. Dar anlamda karar, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde hâkim veya mahkemece verilen kararları ifade ederken, geniş anlamda karar mahkemece verilen nihai kararı da (hüküm) içerir. Karar, bünyesinde hüküm kavramını da içeren üst bir anlamı ifade etmektedir.⁴¹

Karar niteliğindeki işlemlere sonuç bağlanabilmesi için ilgili işlemlerin süresinde tebliğ veya tefhimi gerekmektedir. Mahkeme veya hakimlik verilen kararda gidilebilecek kanun yollarını belirtir. Verilen karar, bütün kurum ve kuruluşları bağlar ve kararın yerine getirilmesi geciktirilemez.

Ceza muhakemesinde kararın en önemli işlevi, muhakemenin ilerleyişini sağlamasıdır. Mahkeme verdiği bir ara kararla geçici olarak muhakemede bir ilerleme sağlayacağı gibi, son karar (hüküm) ile muhakeme sürecini nihayete de erdirebilir.

Ceza Muhakemesi Kanunumuzda; hâkim kararı, mahkeme kararı, duruşmada ve duruşma dışında verilen karar, kesinleşmiş karar ve hüküm gibi karar çeşitleri sayılmaktadır.

Hakimlik kararları genel olarak dosya üzerinden itiraz yolu açık olarak verilmektedir (CMK m. 267). Hakimlik makamından kasıt; sulh ceza hakimliği, ağır ceza mahkemesi başkanlığı, istinabe olunan hakimlik ve benzeri çeşitlerdir.

⁴⁰ <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.:08.07.2023)

⁴¹V. G. Yaşar (2010), *Ceza Muhakemesinde Karar ve Hüküm* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 6

Tek hakimle ya da heyet şeklinde duruşma yaparak yargılamayı bitiren kararı veren makam, mahkeme makamı olarak adlandırılır.⁴² Mahkeme kararlarına karşın, görevsizlik ve yetkisizlik gibi istisnalar haricinde istinaf ya da temyiz kanun yoluna gidilebilir. “Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararları ise hükümle beraber temyiz edilebilirler (CMK m. 287)”.

Kesin olmayan kararlar, kararı veren organca geri alınabilen veya düzeltme yoluyla değiştirilebilen, başka yargı merci tarafından bozulabilen kararlardır. Kesin olarak verilen kararlar ise, başka bir yargı merci tarafından değiştirilmesi mümkün olmayan kararları ifade eder. Kesin kararlara karşı olağan kanun yollarına başvurulmaz. Şartları varsa “kanun yararına bozma” yoluna gidilebilir.

4.2. Hüküm Kavramı ve Çeşitleri

4.2.1. Genel Olarak

Hüküm, ceza muhakemesindeki uyuşmazlık konusunu esas veya usulden çözümlmesini sağlayan kavramdır. Verilen hükme karşı kanun yoluna başvurulmamış veya başvurulacak bir kanun yolu öngörülmemişse, hüküm kesinlik kazanacaktır.

Kesin hüküm, şekli ve maddi kesin hüküm olarak ikiye ayrılmaktadır. Şekli kesin hüküm ile kastedilen, verilen hükmün değişmeyeceği ve bu hükme karşı kanun yolunun kapalı olmasıdır. Maddi kesin hüküm ise, şekli kesin hükmü de içine alan bir kavram olup aynı uyuşmazlık konusu ile tekrar dava açılmamasını ifade eder.⁴³

Bir diğer ayırım da esasa ilişkin hüküm ve usule ilişkin hüküm tasnifidir. Esasa ilişkin hüküm, mahkemenin esas hakkında karar vermesi, isnat edilen suçun sonuçları ile ilgili hüküm verilmesine hizmet etmektedir. Beraat ve mahkûmiyet hükümleri bu niteliktedir. Usule ilişkin hüküm de ise yargılama faaliyeti sonlanmakta ancak uyuşmazlığın esasına girilmemektedir. Örneğin, muhakeme koşulu var ve bu durum muhakemenin devamına engel teşkil ediyorsa usule ilişkin bir hüküm verilecektir. Düşme ve davanın reddi, bu ikinci türden hükümlerdir.

⁴²Yaşar, 2010, **a.g.k.**, 20

⁴³E. Bekar (2017). Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75 (1), s. 18

Hüküm, kovuşturma evresinde duruşma devresinin sonunda, sonuç aşamasında verilir. Muhakeme aşamasında taraflarca getirilen delillerin tartışılması neticesinde, karara katılacak hakimlerce hüküm verilir.⁴⁴ Mahkemece verilecek hüküm çeşitleri CMK m. 223'te sayılmıştır. Buna göre; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı kararı, güvenlik tedbirine hüküm, mahkûmiyet, ret ve düşme kararları hükümdür.

4.2.2. Mahkûmiyet

Yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilir (CMK m.223/5). Mahkeme sanığın suçu işlediğini sabit görmesi ve bu konuda bir vicdani kanaate ulaşması durumunda, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü verecektir. Muhakeme aşamasında mevcut olan şüphe yenilmeden mahkûmiyet kararı verilemez.

Mahkeme, mahkûmiyetin yerine veya mahkûmiyetle birlikte güvenlik tedbirine de hükmedebilir. Mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde şu hususlar gösterilir:

- a) İddia ve savunmada ileri sürülen görüşler.
- b) Delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi; bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi.⁴⁵

⁴⁴G. Kurşun (2011), *Ceza Muhakemesinde Hüküm* (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 105

⁴⁵“...Yerel mahkemece direnme kararına konu mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde; ”Mahkememiz dosyasında daha önce açıklanması geri bırakılan Nazilli (Kapatılan) 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 2008/135 esas, 2008/273 karar sayılı kararının gerekçe bölümünde sübuta yönelik gerekçe açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle hükmün gerekçesi mevcut olup...” şeklindeki gerekçeyle Özel Dairece bozulmakla tamamen ortandan kalkan ve infaz yeteneğini yitiren önceki hükümlere atıf yapılmakla yetinilerek katılan ve tanık beyanları ile delillere yer verilmeden, hangi anlatımını ne gerekçeyle diğerine üstün tutulduğu açıklanmadan ve deliller tartışılıp değerlendirilmeden kesinleştiğinde bir başka kararın varlığını gerektirmeden infaza esas alınabilecek nitelikte yeni bir karar verilmemesi suretiyle CMK'nın 230. Maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine,

Ulaşılan kanaat ile sanığın suç oluşturduğu kabul edilen fiilinin gerekçeli kararda belirtilmeyerek aynı madde ve fıkranın (c) bendine, Muhalefet edildiğinin anlaşılması karşısında; direnme kararına konu hükmün, Anayasa'nın 141 ve 5271 sayılı CMK'nın 34, 230 ve 232. Maddelerinde öngörülen şekilde kanuni ve yeterli gerekçeyi içermediği kabul edilmelidir.

Bu itibarla, Yerel Mahkemenin direnme kararına konu mahkûmiyet hükmünün, Anayasa'nın 141 ve 5271 sayılı CMK'nın 34, 230 ve 232. Maddelerinde öngörülen şekilde kanuni ve yeterli gerekçeyi içermemesi isabetsizliğinden diğer yönleri incelenmeksizin bozulmasına karar verilmelidir.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 07.05.2019 Tarih, 2017/3-361 Esas, 2019/382 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 782

c) Ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiili ve bunun nitelendirilmesi; bu hususta ileri sürülen istemleri de dikkate alarak, Türk Ceza Kanununun 61 ve 62'nci maddelerinde belirlenen sıra ve esaslara göre cezanın belirlenmesi; yine aynı Kanununun 53 ve devamı maddelerine göre, cezaya mahkûmiyet yerine veya cezanın yanı sıra uygulanacak güvenlik tedbirinin belirlenmesi.

d) Cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adli para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklar (CMK m.230/1).⁴⁶

Mahkûmiyet kararı, sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa dava zamanaşımını keser (TCK m. 67/2-d)

4.2.3. Beraat

Beraat, anlam olarak “aklanma” demektir.⁴⁷ Ceza Muhakemesi Kanununda hangi durumlarda beraate hükmedileceği madde 223/2’de belirtilmiştir. Buna göre:

- a) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması.⁴⁸
- b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması.
- c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması.

Suçun oluşması kasta bağlıdır (TCK 21/1) ancak Kanunun açıkça belirttiği durumlarda taksirli hallerde cezalandırılmaktadır (TCK 22/1). Failin kast veya taksiri yoksa beraat kararına hükmedilir.

d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması.

Meşru müdafaa, kanun hükmünü yerine getirme, ilgilinin rızası, hakkın kullanılması gibi hukuka uygunluk sebepleri varsa mahkeme tarafından beraat kararına hükmedilir.

⁴⁶“... Sanık müdafininin 25.11.2015 tarihli duruşmadaki lehe hükümlerin uygulanması talebinin, TCK'nın 50. Maddesindeki hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesini de kapsadığı gözetilerek, CMK'nın 230/1-d maddesi uyarınca, bu hususta kanuni dayanakları da gösterilerek bir karar verilmemesi.” (Yargıtay 4. Ceza Dairesi 21.10.2019 Tarih, 2019/4632 Esas, 2019/16279 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 783

⁴⁷<https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 09.07.2023)

⁴⁸Bağışıklık hallerinde de ortada suç bulunmamaktadır. Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 766

e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması (CMK m. 223/2).

Mahkeme tarafından beraat kararına hükmedilirse, CMK 223/2’de sayılan nedenlerden hangisine dayanıldığıının gösterilmesi gerekir (CMK m. 230/2).

Eylemin gerçekleştiğinin duruşmada belirlendiği ancak vicdani kanaati uyandıracak delillerle kanıtlanamadığı hallerde şüpheden sanık yararlanır ilkesi (*in dubio pro reo*) uyarınca beraat kararı verilir. Ancak beraat kararının gerekçesinde delil yetersizliğinin gösterilmesi öğretide eleştirilmektedir. Çünkü bu durum, aslında failin fiili işlediği ancak yeterince delile ulaşılamadığı için beraat kararı verilmek zorunda kaldığı gibi bir izlenim uyandırmaktadır. Halbuki sanığın fiili işlediği ispatlanamadığı için şüpheden sanık yararlanır ilkesi uyarınca; sanık, fiili işlememiş kabul edilir. Aksi durumun kabulü suçsuzluk karinesiyle bağdaşmayacaktır.⁴⁹

Yeni bir kanun çıkmış ve işlenen fiili suç olmaktan çıkarılmış ise beraat kararına hükmedilir.

“Derhal beraat kararı verilebilecek hallerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez (CMK m. 223/9)”.⁵⁰ Durma ve düşme sebepleri aleyhe sonucu önlemek için kabul edilmiştir ve lehe sonuca engel olmazlar.⁵¹

⁴⁹N. Centel ve H. Zafer (2022b). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (21. Baskı), İstanbul: Beta Basım Yayın, s. 858

⁵⁰“... 5271 sayılı CMK’nın 223/9. Maddesinde, 1412 sayılı CMUK’un 253/6. Maddesine paralel bir şekilde “Derhal beraat kararı verilebilecek hallerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemeyeceği” hüküm altına alınmış olup, anılan maddenin gerekçesinde de “fiilin suç oluşturmaması veya yeni bir yasal düzenleme ile suç olmaktan çıkarılması gibi herhangi bir araştırmayı gerektirmeyen hallerde derhal beraat kararı verileceği”nin belirtilmesine, Ceza Genel Kurulunun 24.06.2016 tarihli ve 126-207 sayılı kararı başta olmak üzere yerleşmiş uygulamasında “zamanaşımının gerçekleşmesi durumunda derhal beraat kararı verilmesini gerektiren haller hariç öncelikle beraat değil, zamanaşımı nedeniyle düşme kararı verilmesi, aksi halde, yani derhal beraat kararı verilmesini gerektiren hallerde ise zamanaşımı nedeniyle düşme kararı verilmemesi gerektiği” görüşünün benimsenmesine...” (Yargıtay 5. Ceza Dairesi 15.05.2019 Tarih, 2014/4058 Esas, 2019/5332 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 765

“...TCK’nın 119/1-c maddesindeki koşulların oluşmadığının anlaşılması karşısında; uyumsuzluğa konu olayda CMK’nın 223/9 maddesi uyarınca sanık ... hakkında derhal beraat kararı verilecek bir hal bulunmasa dahi adı geçen sanığın haksızlık yanılığının kusurunu kaldıracağı dikkate alındığında; sonuç itibarıyla düşme kararının; sanıklardan... hakkında verilmesi gereken “TCK’nın 116/1 maddesi uyarınca mahkumiyetine” ilişkin hükümden daha lehe olduğu konusunda kuşku bulunmadığından, her iki sanık hakkında da şikayetten vazgeçme nedeniyle düşme kararı verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır...” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 25.10.2018 Tarih, 2015/4-7 Esas, 2018/480 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 766

⁵¹Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 769

4.2.4. Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararı

Ceza Muhakemesi Kanununun 223/3'üncü fıkrasına göre, sanık hakkında şu durumlarda kusurunun bulunmamasından dolayı ceza verilmesine yer olmadığına karar verilir:

a) Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağ ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması.

Ünver ve Hakeri'ye göre; sanık çocuğun 12 yaşını doldurmamış olduğu duruşmada fark edilmiş ise, davanın düşmesine karar verilmemelidir. Bu durumda, CMK m. 223/3-a uyarınca ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmelidir.⁵²

Akıl hastalığı halinde; takipsizlik kararı yerine, dava açılarak yargılama sonucunda ceza verilmesine yer olmadığına ve güvenlik tedbirine hükmedilmelidir.⁵³

b) Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi.

c) Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması.

d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi (CMK m.223/3).⁵⁴

Kanununun 223/4'üncü fıkrası uyarınca, işlenen fiilin suç olma özelliği devam etmesine rağmen, şu hallerde sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığına kararı verilir:

a) Etkin pişmanlık.

⁵²Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 668; "... Suç tarihi itibarıyla ceza ehliyeti bulunmadığı belirlenen suçta sürüklenen çocuk ..'nin öncelikle üzerine yüklenen suçunun sabit olup olmadığına saptanıp, sabit olduğunun kabulü halinde CMK'nın 223/3. Maddeleri uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına karar verilir güvenlik tedbirlerine hükmolunması gerekirken, yazılı şekilde uygulama yapılması..." (Yargıtay 13. Ceza Dairesi 07.1.2019 Tarih, 2019/4456 Esas, 2019/13833 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 755

⁵³Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 668 ; "... Suç işlediği tespit edilen suçta sürüklenen çocuk hakkında, herhangi bir mahkumiyet hükmü kurulmadan, mağdura karşı işlediği kişi hürriyetinden yoksun kılma suçundan, kendisinde bulunan akıl hastalığı sebebiyle işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmediğinin bildirilmiş olması karşısında TCK'nın 32/1 ve CMK'nın 223/3-b maddesi gereğince atılı suçtan ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken önce mahkumiyet hükmü kurulması ve devamında anılan şekilde karar verilmesi..." (Yargıtay 8. Ceza Dairesi 24.9.2019 Tarih, 2019/4532 Esas, 2019/11245 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 755

⁵⁴"... Sanık hakkında TCK'nın 270. Maddesinde düzenlenen suç üstlenme suçundan suçun eşini cezadan kurtarmak amacıyla işlendiğinden bahisle CMK'nın 223/4-b maddesi uyarınca şahsi cezasızlık sebebiyle ceza verilmesine yer olmadığı yerine hatalı şekilde fiilin haksızlık içeriğinin azlığı sebebiyle CMK'nın 223/4-d maddesi uyarınca hüküm kurulması..." (Yargıtay 4. Ceza Dairesi 19.9.2019 Tarih, 2019/4092 Esas, 2019/14093 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 757

- b) Şahsi cezasızlık sebebinin varlığı.
- c) Karşılıklı hakaret.⁵⁵
- d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı (CMK m.223/4).

Kanun koyucu sanığın beraat kararıyla tamamen aklanmasını istemediği durumlar için “ceza verilmesine yer olmadığı kararı” hükmünü düzenlemiştir.⁵⁶ Ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilen hallerde, fail üzerine atılı suçun fiilini işlemiştir. Ancak çeşitli sebeplerden dolayı fail hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi uygun görülmüştür. Örneğin; meşru savunma halinde işlenen suçtan dolayı fail hakkında beraat kararına hükmedilirken, meşru savunmada sınırın heyecan, korku veya telaş nedeniyle aşılması halinde ceza verilmesine yer olmadığına hükmedilmektedir.

“Derhal beraat kararı verilecek hallerde ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez (CMK m. 223/9)”.

4.2.5. Davanın Reddi

“Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir (CMK m. 223/7)”. “*Non bis in idem*” ikisi burada düzenlenmektedir.

Ünver ve Hakeri’ye göre, aynı kişi hakkında aynı eylem nedeniyle ikinci dava açılması durumunda, mahkeme düşme kararı vermelidir.⁵⁷ Ancak Yargıtay, bu görüşte değildir.⁵⁸

⁵⁵“... Oluş ve dosya içeriğine göre, mağdura ait etrafı çevrili olmayan evin dışında bulunan merdivenin alt tarafında yer alan suç tarihi itibarıyla 40,00-50,00 TL civarındaki kabloları çalan suça sürüklenen çocuğun cezasında değer azlığı sebebiyle TCK’nın 145/1-1 cümlesi uyarınca belli bir oranda indirim yapılabilmesi mümkün iken takdir ve değerlendirmede hataya düşülerek CMK’nın 223/4-d maddesi uyarınca hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmiş ise de, bu husus aleyhe temyiz bulunmadığından bozma nedeni yapılmamıştır. (Yargıtay 17. Ceza Dairesi 12.6.2019 Tarih, 2019/7715 Esas, 2019/7715 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**,

⁵⁶D. B. Güneş (2019). Ceza Mahkemesi Tarafından Ceza Verilmesine Yer Olmadığına İlişkin Kararın Hukuk Mahkemesi Kararlarına Tesiri, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 77 (1), s.189

⁵⁷Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 672

⁵⁸“... Dosya ve UYAP sistemi üzerinden yapılan incelemede, sanığın, aynı mağdura yönelik eylemine ilişkin olarak Adana 7. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 26.8.2010 Tarih, 2010/353 Esas, 2010/486 sayılı ilamıyla mahkumiyetine karar verildiği, dosyanın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 6. Ceza Dairesi’nin 10.9.2013 gün ve 2011/10758 esas, 2013/17037 sayılı kararıyla hükmün onanarak kesinleştiğinin anlaşılması karşısında; suça konu eylemle ilgili olarak mükerrer dava açıldığından, CMK’nın 223/7. Maddesi gereğince kamu davasının reddi yerine mahkumiyetine karar verilmesi...” (Yargıtay 8. Ceza Dairesi 26.9.2019 Tarih, 2017/10592 Esas, 2019/11450 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 761

Yabancı ülkelerde suç işleyip orada yargılandıktan sonra Türkiye'ye gelen Türk vatandaşının tekrardan yargılanmaması gerekir.⁵⁹

4.2.6. Düşme

Davanın düşmesine ilişkin durumlarda mahkeme, suçun varlığı ya da yokluğu veya cezanın verilip verilmeyeceği hususlarında bir tespit yapmamaktadır.⁶⁰ Bu gibi durumlarda mahkeme, muhakeme işlemlerinden dolayı yargılamaya son vermektedir.

Yurtcan'a göre; davanın düşmesi ve reddi kararları, gerçek anlamda bir hüküm (sonkarar) değildir. Zira bu kararlar uyuşmazlığı görünüşte sona erdirse bile muhakkak yargılamanın sonunda verilmesi gerekmez.⁶¹

Şu hallerde davanın düşmesine karar verilir:

a) Sanığın ölmesi⁶², genel af durumu, davanın zamanaşımına⁶³ uğraması gibi, TCK'da öngörülen düşme sebeplerinin varlığı halinde,

b) Soruşturma ve kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması halinde (CMK m. 223/8).⁶⁴

⁵⁹Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 860

⁶⁰Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 861

⁶¹E. Yurtcan (2015a). *CMK Şerhi*. (7. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi, s. 957

⁶²“... UYAP'tan alınan nüfus kayıtlarına göre, sanık ...'in 20.12.2017 tarihinde, sanık ...'in ise 27.12.2017 tarihinde öldüğünün belirtilmiş olması karşısında 5271 sayılı CMK'nın 223/8 ve TCK'nın 64/1. Maddeleri uyarınca sanıkların öldüğünün anlaşılması halinde kamu davalarının düşürülmesine karar verilmesinde zorunluluk bulunması...” (Yargıtay 13. Ceza Dairesi 15.10.2019 Tarih, 2019/4171 Esas, 2019/14524 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 763

⁶³“... Suç tarihi itibarıyla sanıklara isnat edilen suçun gerektirdiği cezanın türü ve üst sınırına göre davanın 5237 sayılı TCK'nın 66/1-e ve 67. Maddelerinde öngörülen 8 yıllık olağan, 12 yıllık olağanüstü zamanaşımı süresine tabi bulunması, zamanaşımını kesen en son işlem olan sanıkların sorgusunun yapıldığı 07.4.2010 tarihinden inceleme tarihine kadar 8 yıllık olağan zamanaşımı süresinin gerçekleşmiş bulunduğu anlaşılması, bozmayı gerektirmiş olup...” (Yargıtay 19. Ceza Dairesi 15.10.2019 Tarih, 2019/31524 Esas, 2019/12746 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 763

⁶⁴“... Bu bilgiler ışığında somut olay değerlendirildiğinde;

İşyerinin kepenk kilitleri kırılarak, alüminyum kapısı menteşelerinden çıkarılmak suretiyle işyerinin içerisinden hırsızlık yapılan katılanın, dosyanın temyiz incelemesi için Yargıtay'da bulunduğu ve Özel Daire tarafından dosyanın incelenerek hükmün onandığı 23.9.2008 tarihinden önce, katılanın sanık hakkındaki şikayetinden vazgeçtiğini belirtir dilekçesinin 10.12.2007 tarihinden Yargıtay ilgili Ceza Dairesine sunulmak üzere yerel mahkemeye verildiğinin ileri sürülmesi ve belirtilen dilekçenin fotokopisinin dosya içerisinde bulunması karşısında; şikayete bağlı mala zarar verme suçu yönünden katılanın şikayetten vazgeçmesine bağlı olarak kamu davasının düşmesine karar verilmesi olasılığına binaen, dosya içerisinde fotokopisi bulunan dilekçenin katılan tarafından verilip verilmemesinin tespiti ve sonucuna göre değerlendirme yapılması zorunluluğu nedeniyle yerel mahkeme hükmünün mala zarar verme suçu yönünden bozulması gerekmektedir.

Bu itibarla, haklı nedene dayanan itirazın kabulü ile Özel Daire onama kararının mala zarar verme suçu yönünden kaldırılmasına, yerel mahkeme hükmünün mala zarar verme suçu yönünden bozulmasına karar

“Soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir (CMK m. 223/8)”.

4.2.7. Güvenlik Tedbirine Hükmedilmesi

Sanığa atılı suçun, sanık tarafından işlendiğinin sabit olması halinde belirli bir cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetle birlikte güvenlik tedbirine hükmolunur.⁶⁵ Kanunda sayılan güvenlik tedbirleri şunlardan ibarettir; belli hakları kullanmaktan yoksun bırakma (TCK m. 53), kazanç müsadere (TCK m. 55), çocuklara özgü güvenlik tedbirleri (TCK m. 56; ÇKK m. 5, 11), akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri (TCK m. 57), mükerrirlere ve özel tehlikeli suçlulara uygulanan güvenlik tedbiri (TCK m. 58/7), sınır dışı edilme (TCK m. 59), tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri (izin iptali/müsadere) (TCK m. 60).

Ceza sorumluluğu olmayan çocuklar, akıl hastaları ve sağır dilsizler hakkında bir ceza kovuşturması başlatılmışsa mahkeme tarafından, önce ceza verilmesine yer olmadığına daha sonra güvenlik tedbirine karar verilir (TCK m. 31/1-2, 32/1, 33/1, CMK m. 223/3-a).⁶⁶

Ceza sorumluluğu bulunan akıl hastaları hakkında, mahkûmiyet ile birlikte güvenlik tedbirine de hükmedilebilir. Bu kişiler, yerleştirildiği yüksek güvenlikli sağlık kuruluşunda düzenlenen kurul raporu üzerine, mahkûm olduğu hapis cezası, süresi aynı kalmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, infaz hâkimi kararıyla akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir (TCK m. 57/6).

verilmelidir...” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 22.11.2011 Tarih, 2011/6-153 Esas, 2011/243 Karar sayılı kararı), Yurtcan, 2015a, **a.g.k.**, 960

⁶⁵“... sanık hakkında tayin edilen hapis cezasının ertelenmesine karar verilirken, 5237 sayılı TCK’nın 51/7. Maddesi uyarınca denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemeleri ve kendilerine yüklenen yükümlülüklerle hakim uyarısına rağmen uymamakta ısrar etmeleri halinde ertelenen cezalarının kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine ve TCK’nın 51/8. Maddesi uyarınca denetim süresini iyi halli olarak geçirdikleri takdirde, cezalarının infaz edilmiş sayılacağına kararda belirtilirken kanun maddelerinin gösterilmemesi suretiyle CMK’nın 223/6. Maddesine aykırı davranılması...” (Yargıtay 12. Ceza Dairesi 21.5.2019 Tarih, 2017/10483 Esas, 2019/6494 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 759

⁶⁶Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 860

5. CEZA MUHALEMESİ KANUNUNDAKİ KANUN YOLLARI TÜRLERİ

5.1. Olağan Kanun Yolları

5.1.1. Genel Olarak

Kesinleşmemiş olan hâkim veya mahkeme kararlarına karşı başvurulabilen kanun yolları, olağan kanun yollarıdır. Olağan kanun yolları; itiraz, istinaf ve temyiz olarak üçe ayrılır.

5.1.2. İtiraz

İtiraz, kural olarak hâkim ve kanunda gösterilen hallerde mahkeme kararlarına karşı başvurulabilen olağan bir kanun yoludur. İtirazın konusu kural olarak hakimlik kararlardır. Hakimlik kararları olarak kabul edilen kararlar ise şunlardır: Soruşturma evresinde sulh ceza hakiminin kararları, mahkeme naibinin kararları, istinabe olunan hâkimi kararları ve mahkeme başkanı sıfatıyla verilen kararlar.⁶⁷ Kural olarak mahkeme tarafından verilen kararlar karşı istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulur. Ancak itiraz yoluna başvurulabilmesi için bu durumun kanunda açık bir şekilde belirtilmiş olması gerekmektedir.⁶⁸

Kesinleşmemiş hâkim kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilmesi nedeniyle itiraz, istinaf ve temyiz kanun yolu ile benzerlik göstermektedir. Ancak diğer kanun yollarında hüküm denetlenirken itirazda hâkim ve kanunda açıkça belirtilen hallerde mahkeme kararları denetlenmektedir. İtiraz kanun yolunda hem maddi hem de hukuki denetim yapılabilir.⁶⁹ İtiraz, bu yönüyle maddi ve hukuki denetim yapılabilen istinaf yoluna benzerken sadece hukuki denetim yapılan temyiz yolundan ise ayrılmaktadır.⁷⁰

Ceza Muhakemesi Kanununun 173. Maddesinin 1. Fırcasında Cumhuriyet Savcısının kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararına karşı on beş gün içinde itiraz edilebileceği düzenlenmiştir. Öğretideki yaygın görüşe göre, Cumhuriyet Savcısının bu

⁶⁷Centel ve Zafer, 2013a, a.g.k., 743

⁶⁸Ünver ve Hakeri, 2020a, a.g.k., 750

⁶⁹İtiraz mercii, o yer Cumhuriyet savcısının suç vasfına yönelik aleyhe başvurusu üzerine incelemesini sadece şekli olarak değil hem maddi hem de hukuki yönden yapmalı, gereği gördüğünde cevap vermesi için itirazı sanık müdafisine tebliğ etmeli ve Cumhuriyet savcısı ile sanık müdafii dinlemeli, yine ihtiyaç duyduğu konular varsa gerekli araştırma ve incelemeyi yapmalı ya da bunların yapılmasını sağlamalı ve bunun sonucunda da TCK'nın m. 191/2 gereğince verilen tedavi ve denetimli serbestlik kararının isabetli olup olmadığına karar vermelidir. (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 22/01/2013 Tarih ve 2012/10-534 Esas ve 2013/15 Karar sayılı kararı), <https://www.lexpera.com.tr/> (E.T.: 17.7.2023)

⁷⁰A. Gökçen vd., (2017b). *Ceza Muhakemesi Hukuku II*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 392.

kararına karşı öngörülen kanun yolu aslında itiraz kanun yolu değildir.⁷¹ Ancak Özen'e göre, Cumhuriyet Savcısının kovuşturmayaya yer olmadığı kararına karşı yapılan itirazın, itiraz kanun yolundan farkı yoktur.⁷²

5.1.3. İstinaf

Türk hukukuna kanun yolu olarak istinaf ilk defa 1879'da yürürlüğe giren "Mehakimi Nizamiyenin Teşkilat Kanunu Muvakkatı" ile girmiştir.⁷³ İstinaf, bir işe yeniden başlamak anlamına gelmektedir.⁷⁴ Muhakeme hukuku açısından istinaf, uyuşmazlığın maddi ve hukuki yönlerinin üst mahkeme tarafından yeniden incelenmesini ifade etmektedir.⁷⁵ Bu nedenle istinaf aşamasında yeni olgu ve deliller taraflarca ileri sürülebilir.

Maddi meselenin incelenme durumuna göre istinaf, dar anlamda istinaf ve geniş anlamda istinaf olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Geniş anlamda istinafta, maddi ve hukuki meseleler en baştan ele alınır ve bir anlamda yeni bir ceza muhakemesi işlemi yapılır. İstinaf mahkemesi irdelediği maddi ve hukuki meseleler neticesinde, ilk derece mahkemesinden bağımsız olarak yeni bir hüküm verir.⁷⁶ Geniş anlamda istinafa, klasik istinaf da denilmektedir. Dar anlamda istinafta ise ilgili olayın konusunu oluşturan maddi mesele gerektiği kadar ele alınır. İstinaf mahkemesi tüm delillerle temasa geçmeyerek sadece maddi olay açısından önemli gördüğü delilleri irdeleyerek işi sonuçlandırır.⁷⁷ CMK'da, dar anlamda istinaf benimsenmiştir.⁷⁸ İstinaf mahkemesi sadece, "yeniden muhakeme yapılmadan sonuca ulaşılmasına olanak bulunmayan durumlarda", ilgili olaya başından itibaren bakarak karar verecektir.⁷⁹

⁷¹Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 254.; Gökçen vd., 2017b, **a.g.k.**, 392.; Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 484

⁷²Özen'e göre Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararına karşı yapılan itirazın, itiraz kanun yolundan farkı yoktur. CMK'nun bazı maddelerinde Cumhuriyet savcısının yargılama sürecinde vereceği kararlarla ilgili olarak, 'istem' ve 'yazılı emir' ifadeleri kullanılmıştır. Karar kelimesine yer verilen yerlerde, 'itiraz edilebilir' ifadesine yer verilmiştir. Hal böyle olunca, 'istem' ve 'yazılı emir' kelimesine yer verilen yerlerde gidilen hukuki denetim çare iken, karar kelimesine yer verilen durumlarda gidilen hukuki denetim itiraz kanun yoludur. M. Özen, 2011b, **a.g.k.**, 186

⁷³S. Donay (2012). *Ceza Yargılama Hukuku*. (2. Baskı), Ankara: Beta Yayıncılık, s.348.

⁷⁴M. R. Erdem (2010). *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.19.

⁷⁵Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 257

⁷⁶S. Kaymaz (2020). *Ceza Muhakemesinde İstinaf*. (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.22.; Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 258

⁷⁷C. Ünsal (2014). *Ceza Muhakemesinde İstinafın Gelişimi ve Bölge Adliye Mahkemelerinde Muhakemenin Yapılması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 37.

⁷⁸Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 258

⁷⁹A. T. Sarıgül (2012). *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 23

İstinaf aşamasında, ilgili olay hem maddi hem hukuki incelemeye tabi tutulmaktadır. Bu yönüyle istinaf, itiraz kanun yoluna benzemektedir. İstinaf, ilk derece mahkemelerinin son kararları bakımından uygulama alanı bulması temyiz incelemesi ile ortak noktasını oluşturmaktadır.

5.1.4. Temyiz

Temyiz, henüz kesinleşmemiş mahkeme hükümlerindeki hukuka aykırılıkları gidermek için kabul edilmiş bir kanun yoludur. Temyiz mercii olarak kabul edilen Yargıtay, önüne gelen kararların maddi bölümünü yani delil değerlendirmesi ve olgu saptamasını incelemeyebilir. Hüküm üzerinde yapılan inceleme sadece hukuk normlarının uygulanma durumuyla sınırlıdır. Temyiz, bu yönüyle kapsamı istinaftan daha dar bir kanun yoludur. Zira istinafta olayın maddi bölümü ve hukuki yönü beraber bir incelemeye tabi iken temyizde sadece hukuki değerlendirme yapılmaktadır. Ancak temyiz kanun yolunda ülke içinde hukuk birliğinin sağlanması hedeflendiğinden daha geniş bir alana etki durumu söz konusudur.⁸⁰ Temyiz mahkemesi olarak Yargıtay, ülkede hukuk birliğini/güvenilirliğini sağlamak ve geliştirmekle görevini üstlenmiştir.⁸¹

Temyiz kanun yoluna, kural olarak istinaf mercii olan bölge adliye mahkemelerinin hükümlerine ve hükme esas teşkil eden ara kararlarına karşı başvuru yapılabilir. Kanunun belirttiği bazı ilk derece mahkemeleri kararlarına karşı doğrudan temyiz yoluna başvuru yapılabilir (CMK m. 287). Yapılan hukuki incelemede doğal olarak soruşturma aşamasındaki hatalar nedeniyle yanlış uygulanan hususlarda temyiz merciiince incelenir.⁸²

5.2. Olağanüstü Kanun Yolları

5.2.1. Genel Olarak

Kesinleşmiş hâkim veya mahkeme kararlarına karşı başvurulabilen kanun yollarına, olağanüstü kanun yolları denir. Kesinleşmiş mahkeme kararları yani “kesin hüküm”, ilk derece mahkeme kararlarının olağan kanun yolu incelemesinden geçerek kesin hal alması durumunu ifade eder.⁸³ Ceza Muhakemesi Kanunu’nda üç çeşit

⁸⁰E. Yurtcan (2018b). *Ceza Yargılaması Hukuku*. (16. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi, s. 547

⁸¹A. R. Çınar (2006a). *Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu*. Ankara: Turhan Kitabevi, s.64

⁸²Ünver ve Hakeri, 2020a, a.g.k., 758

⁸³Özen, 2017c, a.g.k., 789

olağanüstü kanun yolu başvuru tipi kabul edilmiştir. Bunlar sırasıyla; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı İtiraz Yetkisi⁸⁴ (CMK m. 308), Kanun Yararına Bozma (CMK m. 309, 310), Yargılamanın Yenilenmesidir (CMK m. 311 vd.). Yargılamanın yenilenmesi çalışma konumuz olması dolayısıyla, burada sadece diğer olağanüstü kanun yolları hakkında genel açıklamalara yer verilecektir.

5.2.2. Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı

Yargıtay ceza dairelerinin vermiş oldukları kararlara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, ilamın kendisine verilmesinden itibaren otuz gün⁸⁵ içerisinde Ceza Genel Kuruluna itiraz yetkisine sahiptir. Bu itiraz yetkisi, re'sen veya istem üzerine kullanılabilir (CMK. m. 308). Sanık lehine başvuruda süre aranmaz.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı üzerine dosya, kararı veren ilgili Yargıtay ceza dairesine gönderilir (CMK m.308/2). Başsavcının itirazı, daire kararında hukuka aykırılık olduğu iddiasına dayanmaktadır. Ceza Genel Kurulu, önüne gelen dosyada, Başsavcının itirazları ile sınırlı olmak üzere inceleme yapar.⁸⁶

Ceza Muhakemesi Kanununda, Yargıtay ceza daireleri kararlarının türü yönünden bir sınırlama yapılmamıştır. Bu durum öğretide tartışmalara neden olmaktadır. Bir kısım yazarlar, Yargıtay ceza dairelerinin hem onama hem de bozma kararlarına karşı,

⁸⁴Ünver ve Hakeri'ye göre, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi, henüz kesinleşmemiş bir karara karşı başvuru bir yol olmasından dolayı, olağan kanun yollarından biridir. Ünver ve Hakeri, 2020a, **a.g.k.**, 790

Centel ve Zafer de benzer şekilde yasa koyucunun, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisini ihtiva eden maddenin yerini değiştirmesi ve olağan kanun yolları arasına alması gerektiğini belirtmektedir. Centel ve Zafer, 2013a, **a.g.k.**, 782; benzer görüş için bkz. Yurtcan, 2018b, **a.g.k.**, 595

Öztürk vd. göre, olağanüstü itirazı davası sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı açabileceği için olağanüstü kanun yolu olarak kabulü gerekir. Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 536; benzer görüş için bkz. Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 940; Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 300; Tosun ve Feyzioğlu, 2019a, **a.g.k.**, 438

⁸⁵Sanıklar aleyhine olduğunda şüphe bulunmayan itirazın CMK'nın 308. Maddesi uyarınca 30 günlük süreye tabi olduğu, dosya içeriğine göre 19.11.2015 tarihinde başlayan itiraz süresi 19.12.2015 tarihinde sonra erdiği halde, Özel Daire ilamının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi edilmesinden 35 gün sonra 24.12.2015 tarihinde itiraz kanun yoluna başvurulduğu görülmektedir. Bu nedenle 30 günlük kanuni süreden sonra yapılan sanıklar aleyhindeki itirazın Ceza Genel Kurulunca görüşülmesi mümkün değildir. (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 09/04/2019 Tarih, 2016/349 Esas, 2019/299 Karar sayılı kararı), <https://www.lexpera.com.tr/> (E.T.: 22.3.2023)

⁸⁶Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 298; Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 538; Özen, 2017c, **a.g.k.**, 792

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisinin bulunduğunu belirtmektedir.⁸⁷ Bazı yazarlar ise, bozma kararına karşı itiraz yoluna gidilemeyeceğini savunmaktadır.⁸⁸

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı re'sen veya istem üzerine itirazını gerçekleştirebilecektir. Bu istemin kimler tarafından yapılabileceği kanunda açıkça belirtilmemiştir. Öğretide, kanun yoluna başvuru hakkı olan kişiler ve davanın taraflarınca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından istemde bulunabileceği belirtilmektedir.⁸⁹ Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bu istem ile bağlı değildir.

Başsavcılık itirazı üzerine dosya, kararına itiraz edilen dairenin önüne gelir⁹⁰. Daire, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir. Eğer itirazı yerinde görmezse dosyayı, nihai kararı vermek üzere Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderir (CMK m.308/3).

Centel ve Zafer'e göre; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, sanığın lehine ise, onun rızası olmadan ilgili itiraz geri alınmaz.⁹¹ Ancak öğretide, aksi görüş daha baskındır. Buna göre, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı itirazını, lehe ya da aleyhe olsun fark etmeksizin, sanığın rızası olmadan çekebilecektir.⁹²

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, hükmün infazını engellemeyecektir.

20.07.2017 tarihli 7035 sayılı Kanunla Ceza Muhakemesi Kanununa 308/A maddesi eklenmiştir. Bu madde, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz yetkisini düzenlemektedir.

⁸⁷Ünver ve Hakeri, 2020a, **a.g.k.**, 790

⁸⁸Yenisey ve Nuhoğlu'na göre, ilk derece mahkemesinin direnme hakkı olmasından dolayı bozma kararlarına karşı başsavcısının itirazı yoluna gidilemez. Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 941; benzer görüş için bkz. Centel ve Zafer, 2013a, **a.g.k.**, 781; Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 302

Özen'e göre, Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının itirazında savcılığın tebliğnamesindeki görüşü dikkate alınmalıdır. Görüşü yönünde karar verilmiş ise, Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının itiraz hakkı olmamalıdır. Özen, 2017c, **a.g.k.**, 794

⁸⁹ Öztürk vd. göre, denetim muhakemesine başvuru hakkı olanlar istemde bulunabilir. Öztürk vd. 2018, **a.g.k.**, 537; Özen'e göre, davanın tarafları Yargıtay Cumhuriyet başsavcılığından istemde bulunabilecektir. Özen, 2017c, **a.g.k.**, 793; Centel ve Zafer'e göre, bu kanun yolu menfaati olan kişiler talepte bulunabilir. Centel ve Zafer, 2013a, **a.g.k.**, 782

⁹⁰Cumhur ve Göktürk'e göre, bu düzenleme ile 1412 sayılı Kanunda yer alan "karar düzeltme" kanun yolu kısmen yeniden ceza muhakemesine dahil edilmiştir. Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 298

⁹¹Centel ve Zafer, 2013a, **a.g.k.**, 784

⁹²Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 941; Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 299; Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 537

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin hükümdeki kararlarına karşılık, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı⁹³ re'sen ya da istem üzerine itiraz edebilir. İtiraz süresi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazında olduğu gibi, kararın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gündür. Sanığın lehine durum yaratacak şekilde bir itiraz mevcutsa, süre aranmamaktadır. Daire, itiraz edilen kararını yeniden inceler ve itiraz yerinde bulursa kararını düzeltir. Aksi takdirde dosyayı, ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderir. Kurul, itirazı kabul ederse, gereğinin yapılması için dosyayı kararına itiraz edilen daireye gönderir ve bu kararlar kesindir (CMK 308/A).

5.2.3. Kanun Yararına Bozma

Kanun yararına bozma, istinaf ve temyiz incelemesinde geçmeksizin kesinleşen mahkeme veya hâkim kararlarına⁹⁴ karşı başvuru olan, olağanüstü kanun yoludur. Bir karar ya da hükmün istinaf ve temyiz incelemesinden geçmemesinin nedeni; ya istinaf ve temyiz yolunun kapalı olması ya da tarafların bu kanun yollarına başvuru haklarını kullanmamalarıdır. Kanun yararına bozma yolu ile, istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeyen mahkeme veya hâkim kararlarının Yargıtay incelemesinden geçirilerek ülkede maddi ve yargılama hukuku alanında birliğin sağlanması amaçlanmaktadır.⁹⁵

Adalet Bakanlığı tarafından, hukuka aykırılık tespit edilen, istinaf ve temyiz incelemesinden geçmemiş karar veya hükmün Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirilmesi ile kanun yararına bozma yolu işletilir (CMK m. 309). *Yenisey ve Nuhoğlu*'na göre, hukuka aykırılıklar nezdinde başvuru yolu işletildiği için bu kanun yolu aslında bir "olağanüstü temyiz" niteliği taşımaktadır.⁹⁶ Bu olağanüstü başvuru yoluna esas olarak, Adalet Bakanlığı'nın başvurusu üzerine gidilebilmektedir.

Başsavcılık, Adalet Bakanlığı'nın emrine uymak zorunda olduğu için bu kanun yoluna "yazılı emir" de denmektedir.⁹⁷

⁹³CMK m. 308'a da yer alan "bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı" ifadesi, Yurtcan tarafından eleştirilmektedir. Yurtcan, CMK m.308'de olağanüstü itiraz yetkisinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınan kişisel bir yetki olduğunu ancak CMK m.308/A'da bu yetkinin başsavcılığa verildiğini, bu durumun sisteme aykırı olduğunu vurgulamaktadır. Yurtcan, 2018b, **a.g.k.**, 598

⁹⁴Kanun metninde başvurunun hâkim ve mahkeme kararları olarak sınırlandırılması nedeniyle, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna başvurulamaz. Özen, 2017c, **a.g.k.**, 801

⁹⁵A. A. Kuyucu (2012), *Açıklamalı ve İçtihatlı Ceza Yargılaması Hukukunda Kanun Yararına Bozma*. (2. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi, s.5

⁹⁶Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 944

⁹⁷Karakehya, 2015b, **a.g.k.**, 680

Yargıtay tarafından daha öncesinde verilen kararlarda kabahatler hakkında kanun yararına bozma yoluna gidilmezken yüksek mahkeme sonradan bu içtihadından vazgeçmiş ve kanun yararına bozma yoluna başvurulabileceğini belirtmiştir.⁹⁸

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı kanun yararına bozma yoluna başvuru yapılıp yapılmayacağı öğretide tartışmalıdır.⁹⁹

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da sınırlı durumlarda kanun yararına bozma yolunu re'sen kullanabilir. Başsavcı, hükümlünün daha hafif ceza alması gereken yahut cezasının kalkması gibi durumlarda bu yetkisini kullanabilecektir (CMK m.310/1). CMK m. 309 uyarınca Adalet Bakanlığınca bu yetki kullanıldığı takdirde artık Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından kanun yararına bozma yoluna gidilemez (CMK m. 310/2).

Başsavcılık, Adalet Bakanlığının yazılı emri ile bağlıdır ve tebliğnamesinde, yazılı emirde yer alan bozma sebeplerine herhangi bir eklemede bulunmadan yer verir.¹⁰⁰ Yargıtay'ın ilgili dairesi, tebliğnamede yer alan sebeplerle bağlı olarak inceleme yapar.¹⁰¹

İlgili kişiler Adalet Bakanlığını hareket geçirmek adına bakanlığa başvuruda bulunabilir. Ancak; Bakanlığın harekete geçmesi, tamamen kendi inisiyatifi ve keyfiyetine kalmıştır.¹⁰²

⁹⁸Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 944; Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2022, **a.g.k.**, 806; Gökçen vd., 2017b, **a.g.k.**, 458

Kabahatler Kanunu uyarınca yapılan başvuru üzerine sulh ceza hakimliğince verilen başvurunun kabulüne ve idari para cezasının iptaline ilişkin kararın mahkûmiyet dışındaki hükümlere ilişkin olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Bu durumda, Kabahatler Kanunu hükümleri uyarınca başvuru üzerine sulh ceza hakimliğince başvurunun kabulü ile idari para cezasının iptaline dair verilen kararın, davanın esasını çözmesi ve mahkûmiyet hükmü olmaması nedeniyle CMK'nın 309/4-c maddesi kapsamında kabul edilmesi hakkaniyete daha uygun bir kabul olacaktır. (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 30.04.2019 tarih, 2016/1035 Esas, 2019/364 Karar sayılı kararı), <https://www.lexpera.com.tr/> (E.T.: 22.3.2023)

⁹⁹Hükmün açıklanmasının geril bırakılması (HAGB), bir karardır ve öznel koşulları bakımından kararın kanun yararına karşı bozma yolu ile denetlenebilir olması gerekir. Ceza Genel Kurulu da verdiği bir kararında HAGB kararına karşı kanun yararına bozma yolunu gidilebileceğini belirtmiştir. Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2022, **a.g.k.**, 807

¹⁰⁰Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 946; Karakehya, 2015b, **a.g.k.**, 680

¹⁰¹Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 305, Yargıtay başka bozma sebepleri olduğu kanaatindeyse, yeni bir müracaat yapılmasını sağlamalıdır. Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2022, **a.g.k.**, 809

¹⁰²Karakehya, 2015b, **a.g.k.**, 679; Ünver ve Hakeri, 2020a, **a.g.k.**, 801

Kanun yararına bozma başvurusu ilgili Yargıtay dairesinin önüne gider. Daire tarafından inceleme duruşmasız yapılır. Daire kararlarına direnme kabul edilmemiştir.¹⁰³

Yargıtay'ın ilgili dairesi başvuruyu kabul ederse karar veya hükmü bozar. Bozma nedeni, CMK m. 223' te yer alan ve davanın esasını çözmeyen bir karara ilişkin ise, dosya ilgili mahkemeye gönderilir ve yeniden yargılama yapılır. CMK m. 223'te çeşitli hüküm türleri yer almaktadır. Bunlardan bazıları davanın esasına ilişkindir. Örneğin, ceza verilmesine yer olmadığına dair karar, beraat ve mahkûmiyet kararları esasa ilişkin kararlardır. Ancak, durma ve düşme kararları davanın esasını çözmeyen karar türleridir (CMK m. 309/4-a).¹⁰⁴

İlk derece mahkemesi tarafından verilen mahkûmiyet hükmünün, davanın esasını çözmeyen ve savunma hakkını kaldıran veya kısıtlayan usul işlemlerine ilişkin olması durumunda, dosya ilgili mahkemesine gönderilerek yeniden hüküm verilir. Örnek olarak, sanığın sorgusunun CMK m. 147'ye uygun yapılmaması, son sözün hazır bulunan sanığa verilmemesi ve sanığın görevsiz mahkemede yargılanması vs. verilebilir.¹⁰⁵ Verilen yeni hüküm, önceki cezadan daha ağır olamaz (CMK m. 309/4-b).

Davanın esasını çözen mahkûmiyet dışındaki kararların var olması (beraat ve ceza verilmesine yer olmadığı kararı) durumunda yeniden yargılama yapılmayacak ve hüküm aleyhe sonuç doğurmayacaktır (CMK m. 309/4-c). İlgili madde bendinde, davanın esasını ilgilendiren mahkûmiyet hükmünün bozulmasının sonucunda nasıl harekete edileceği belirtilmemiştir. Olağanüstü kanun yollarının başvuru amacına uygun olarak esas ilgilendiren mahkûmiyet hükmü, Yargıtay'ın ilgili dairesince, hükümlü aleyhine sonuç doğurmayacak şekilde bozulmalı ve ilgili mahkemeye gönderilmelidir.¹⁰⁶

¹⁰³Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 947

¹⁰⁴Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 308; Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2022, **a.g.k.**, 809

Madde hükmü öğretilde eleştirilmektedir. Zira, ilgili hüküm uyarınca kanun yararına bozmaya başvuran hükümlünün aleyhine olacak şekilde sonuç çıkabilecektir. Bu durum, ilgililerin kanun yararına bozma yoluna başvurmada çekinceye neden olabilecektir. F. Yenisey ve A. Nuhoglu (2022b). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (10. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 1038; Şahin ve Göktürk'e göre, davanın esasını çözen bir karar CMK m. 309/4-a uyarınca öngörülmediği için lehe veya aleyhe bir sonuçtan bahsedilemeyecektir. Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 306

¹⁰⁵A. Eşitli (2016). Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Kanun Yararına Bozma, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 29 (122), s. 228

¹⁰⁶Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 307; Aksi görüş için bkz. Davanın esasını çözmeyen veya davanın esasına dair mahkûmiyet hükümlerine karşı kanun yararına bozma yolu aleyhe sonuç doğurur. Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2022, **a.g.k.**, 810

Eğer kanun yararına bozma yolu başvurusu neticesinde, hükümlünün cezasının kaldırılması gerekiyorsa cezanın kaldırılmasına, daha hafif bir cezanın verilmesini gerektiriyorsa bu hafif cezaya Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi doğrudan hükmeder (CMK m. 309/4-d).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAM, KURUMUN DİĞER KANUNYOLLARIYLA KARŞILAŞTIRILMASI VE BAŞVURU SEBEPLERİ

1. YARGILAMANIN YENİLENMESİ KAVRAMI

Ceza Muhakemesi sürecinde esas mahkeme tarafından verilen kararlar kanun yollarından geçmek suretiyle “kesin hüküm” halini almaktadır. Bazı kararlar ise, tartışılması mümkün olmadığı için “kesin karar” olarak kabul edilir. Kesin hüküm hem kesin hem de kesinleşmiş kararları kapsamaktadır.¹⁰⁷ Kesin kararlar verildikleri andan itibaren kesin hüküm sıfatını kazanmaktadır. Kesinleşmiş kararlar ise; kanun yoluna başvurulmaması, kanun yoluna başvurulup geri alınması, kanun yolu başvurusunun kabule değer görülmemesi veya esastan reddi, kanun yolu başvurusunun kabul edilmesi suretiyle hükmün onanması veya düzeltilmesiyle kesinleşmiş hüküm haline gelmektedirler.

Kesin hüküm objektif hukuku yaratmamakta, onu somut hale getirmektedir.¹⁰⁸ Somut hale gelen hükmün, maddi gerçekliği tam anlamıyla yansıtmaması gerekmektedir. Zira devletin ceza verme hakkı bu kesin hüküm ile tesis edilmekte ve normal kanun yolları ile taarruz hakkı ortadan kalmaktadır.¹⁰⁹

Yargılama sürecinde her ne kadar tüm imkânlar seferber edilmiş olsa da verilen hüküm, şekli bir hakikat olarak kalabilmektedir. Zira kanunlar, her ne kadar hata ihtimallerini azaltabilseler de hatayı tümünden ortadan kaldırmaya muktedir değildirler.¹¹⁰ Erem’e göre, kesin olan hüküm değildir, hâkim emrinin değişmezliğidir.¹¹¹

Suç ile toplum huzuru bozulur ve yeniden tesisi gerekir. Devlet, toplum huzurunu yeniden tesis etmekle mükelleftir ve bu durum “kesin hükmün değişmezliği” ile doğrudan alakalıdır. Çünkü ortaya çıkan uyuşmazlığın tekrar tekrar tartışılması toplum

¹⁰⁷Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 539

¹⁰⁸F. Erem (1963a). Ceza Usulünde Kesin Hüküm, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20 (1), s.37

¹⁰⁹A. Önder (1973). Muhakemenin İadesinde Reform, *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 38 (1-4), s. 59

¹¹⁰F. Erem (1992b), Yargılamanın Yenilenmesi ve Zamanaşımı, *Yargıtay Dergisi*, 18 (1-2), s.45

¹¹¹Erem, 1963a, **a.g.k.**, 38

barışını zedeler¹¹² ve bu durum adaletin tam olarak gerçekleşmediği şüphesini doğurur. Kesin hüküm ile artık sorun çözülmüş ve maddi gerçekliğe ulaşılmış kabul edilir. Ancak adli mercilerde bir yanılma olabilir. Bu durumda kesin hüküm maddi gerçekliği tam anlamıyla yansıtmaz. Adli hatanın¹¹³ varlığı halinde bu hatanın ortadan kaldırılması gerekmektedir. İşte bu zaruret “yargılamanın yenilenmesi” kurumunu doğurmuştur.¹¹⁴

Yargılamanın yenilenmesi, kesinleşmiş mahkeme kararlarına karşı başvurulabilen olağanüstü bir kanun yoludur. Bu kanun yolu, kesin hüküm dokunulmazlığına bir istisna teşkil eder.¹¹⁵ Yargılamanın yenilenmesi yoluna, kanunda hükümlünün lehine veya aleyhine olarak belirtilen sebeplerden birinin mevcut olması durumunda,¹¹⁶ ilgili kişilerce başvurulabilir. Yargılamanın yenilenmesi “*non bis in idem*” ilkesini ihlal etmez.¹¹⁷

2. DİĞER KANUN YOLLARI İLE YARGILAMANIN YENİLENMESİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

2.1. Olağan Kanun Yolları ile Karşılaştırılması

Ceza Muhakemesi Kanununda “olağan kanun yolları” başlığı altında itiraz, istinaf ve temyiz yolu sırasıyla sayılmıştır.

2.1.1. İtiraz ve Yargılamanın Yenilenmesi

Bir olağan kanun yolu olarak itiraz, kesinleşmemiş kararlara karşı söz konusudur. Yargılamanın yenilenmesi kurumu sadece kesinleşen son kararlara karşı başvurulabilen olağanüstü bir kanun yoludur.¹¹⁸

Maddi ve hukuki meseleler itiraz yolunun konusunu oluşturmaktadır.¹¹⁹ Kanunda, hâkim kararları ile kanun gösterdiği hallerde mahkeme kararlarına itiraz

¹¹²S. Bakım (2013). Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19 (2), s.921

¹¹³Bir hüküm, işin gerçeğine aykırı olarak sanık lehine veya aleyhine sonuç doğurmuşsa, bir adli hata var demektir. Toroslu ve Feyzioğlu, 2021, **a.g.k.**, 457

¹¹⁴Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 823

¹¹⁵F. Erem (1962c). Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19 (1), s.3

¹¹⁶Yargılamanın yenilenmesi olağanüstü bir kanun yoludur. Bu nedenle, kanunda sınırlı sayıda olan yargılamanın yenilenmesini sağlayan haller kıyas yoluyla genişletilemez. Karakehya, 2022a, **a.g.k.**, 685

¹¹⁷Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 309; Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 958

¹¹⁸Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 309

¹¹⁹Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 848

edilebileceği belirtilmiştir (CMK m.267). Mahkemelerin “hüküm” şeklinde verdiği kararlara itiraz mümkün değildir. Mahkemelerin birtakım ara kararları hükme esas teşkil eder ve bu kararlar temyiz edilebileceği için ayrıca itiraz kanun yoluna başvuru imkânı tanınmasına gerek duyulmamıştır. Yargılamanın yenilenmesi yoluna, kanunda sayılan lehe veya aleyhe nedenlerden birinin mevcut olması durumunda başvuru yapılabilir (CMK m. 311 ve 314). Kanunumuz yargılamanın yenilenmesinde temel ilkenin maddi gerçekliğin ortaya çıkarılmasını esas almıştır. Bu nedenle hem maddi hem de hukuki hatalara karşı bu kanun yoluna gidilebilir.¹²⁰

İtiraz başvurusu kural olarak kararı yanlış olduğu sanılan makama, istisna olarak kanun yolu başvurusunu çözecek olan makama yapılır. Benzer şekilde yargılamanın yenilenmesi talebi de hükmü veren esas mahkemesine yapılmaktadır.

İtiraz başvurusu yapma hakkına, her türlü olağan kanun yolu başvurusu yapmaya muktedir olan kişiler haizdir. İtiraz süresi kanunda yedi gün olarak öngörülmüştür. Yargılamanın yenilenmesi yoluna itiraz kanun yolundan farklı olarak istisna hallerde Adalet Bakanı da başvurabilmektedir (CMK m. 313/3) ve AİHM kararlarına bağlı olarak gerçekleştirilenler dışında, yargılamanın yenilenmesine başvuru için herhangi bir süre öngörülmemiştir.

2.1.2. İstinaf ve Yargılamanın Yenilenmesi

İstinaf, uyuşmazlığın maddi ve hukuki yönlerinin tekrardan ele alındığı olağan bir kanun yoludur. Bu yönüyle istinaf ikinci derece bir kanun yolu olma niteliğine sahiptir.¹²¹ Kanunda ilk derece mahkemelerinde verilen bütün hükümlere karşı istinaf yoluna gidilebileceği belirtilmiştir (CMK m. 217/1). İstinaf edilemeyen hükümler Kanunda ayrıca belirtilmiştir (CMK m.272/3). Yargılamanın yenilenmesi ise, kesinleşen son kararlara karşı, Kanunda belirtilen sınırlı hallerde başvuru imkânı veren olağanüstü bir kanun yoludur.

¹²⁰Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 961

Erem'e göre, muhakemenin yenilenmesinde “fili hata” nazara alınır. Erem, 1962c, **a.g.k.**, 5; Benzer görüş için bkz. Önder, 1973, **a.g.k.**, 62

¹²¹Olağan kanun yolları kendi içinde “hukuki derece” ve “ikinci derece “kanun yolu olmak üzere ikiye ayrılır. İkinci derece kanun yollarında hem maddi hem hukuki denetim sağlanır. M. Özen (2016d). Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (4), s. 2342

İstinaf incelemesi, ilgili kişilerin talebi üzerine yapılır. Ancak Kanunumuz talep dışı istinafi da kabul etmiştir.¹²² On beş yıl ve daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümler, re'sen inceleme konusu olmaktadır. Yargılamanın yenilenmesine yoluna başvuru yapılmasında ilgili kişiler, kanunda lehe ve aleyhe sayılan nedenlerden birine dayanarak hükmü veren mahkemeye başvurularını yapar. İstinaf yolundan farklı olarak Adalet Bakanı da Kanunda belirtilen hallerde yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurabilmektedir (CMK m.313/3).

İstinaf kanun yoluna başvuru için Kanunda, hükmün açıklanmasından itibaren yedi günlük bir süre öngörülmüştür (CMK m.273/1). Yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuruda (AİHM kararları sonucu başvuru durumu hariç) herhangi bir süre kısıtlaması bulunmamaktadır. Bununla beraber aynı olaya ilişkin olarak birden fazla yargılamanın yenilenmesi başvurusu da yapılabilir. Zira önemli olan maddi gerçekliğe ulaşmaktır.¹²³

2.1.3. Temyiz ve Yargılamanın Yenilenmesi

Temyiz, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümlerine karşı başvurulabilen olağan bir kanun yoludur (CMK m.286). İstinaf kanun yolundan geçen kararlar henüz kesinleşmemiştir. Temyiz yolunda yapılan denetim sonucu bu kararlar kesinleşmektedir. Temyiz yolunda sadece hukuki denetim yapılmakta olup bu aşamadan sonra ilgili kişiler ancak olağanüstü kanun yollarına başvuru yapabilecektir. Delillerle doğrudan bir temas sağlanmadığı için temyiz yolu “hukuki derece” olarak tanımlanmaktadır.¹²⁴ Yargılamanın yenilenmesi yoluna ise kesinleşmiş kararlara karşı gidilebilmektedir.

Temyiz yoluna da diğer olağan kanun yollarında olduğu gibi Cumhuriyet Savcısı, sanık, sanığın yasal temsilcisi, müdafii, katılan ve katılan vekili başvurabilmektedir (CMK m.260 ve m.262). Bu kişiler yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru hakkına da sahiptir. Hükümlünün ölmesi, alt/üst soy ya da eşinin bulunmaması durumunda Adalet Bakanı da bu olağanüstü kanun yoluna başvuru yapabilir (CMK m.313/3).

¹²²F. Yenisey (2005), Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun İstinaf Konusundaki Düzenlemeleri, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4 (2), s.342

¹²³Karakehya, 2022a, **a.g.k.**, 685

¹²⁴F. Birtek (2022b), Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zorunluluk, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 80 (4), s. 1335

Temyiz istemi, hükmün açıklanmasından itibaren on beş gün içinde yapılır. Temyiz başvurusunda temyiz nedenlerinin gösterilmesi gerekir aksi takdirde başvuru reddedilir. Yargılamanın yenilenmesi başvurusunda süre sınırlaması bulunmamaktadır (AİHM kararları sonucu başvuru durumu hariç). Temyiz istemine benzer şekilde yargılamanın yenilenmesi yoluna hangi durumlarda başvurulabileceği Kanunda açıkça belirtilmiştir.

2.2. Olağanüstü Kanun Yolları ile Karşılaştırılması

Olağanüstü kanun yolları Ceza Muhakemesi Kanununda; Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi, Kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesi olarak sayılmıştır. Olağanüstü Kanun yolları olması nedeniyle birçok ortak noktaya sahip oldukları gibi farklılaştıkları durumlarda mevcuttur.

2.2.1. Kanun Yararına Bozma ve Yargılamanın Yenilenmesi

Kanun yararına bozma, hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin karar veya hükümlere karşı başvuru imkânı sağlayan olağanüstü kanun yoludur. Kanun yararına bozma yoluna başvuru sonucu verilecek hüküm, sanık lehine ya da aleyhine sonuç doğuracak şekilde olabilir.¹²⁵ Bu kanun yoluna başvurulmasını Adalet Bakanlığı yazılı olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından ister (CMK m. 309/1). İstisna hallerde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da kanun yararına bozma yoluna başvuru yapabilir (CMK m.310). Yargılamanın yenilenmesi yoluna ise, bir ceza uyuşmazlığını sonuçlandıran kesin hükümlere karşı gidilebilir.¹²⁶ Kanun yararına bozma yoluna istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeyip kesinleşen kararlara karşı gidilebilirken, yargılamanın yenilenmesine başvuru için hükmün nasıl kesinleştiğinin bir önemi bulunmamaktadır.¹²⁷

Yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna; olağan kanun yollarına başvuru yetkisine sahip olanların yanı sıra hükümlü ölmüşse yerine eşi, alt/üst soyu ve kardeşi başvurabilmektedir (CMK m.313/2). Bu kişilerin de olmaması durumunda yargılamanın yenilenmesi istemi Adalet Bakanı tarafından yapılabilir (CMK m. 313/3). Kanun yararına bozmada talep Adalet Bakanlığı tarafından Yargıtay Cumhuriyet

¹²⁵Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 813

¹²⁶Toroslu ve Feyzioğlu, 2021, **a.g.k.**, 457

¹²⁷Erem, 1962c, **a.g.k.**, 5

Başsavcılığına yapılırken yargılamanın yenilenmesinde bu başvuruyu -gerekli şartların varlığı halinde- bizzat Adalet Bakanı'nın esas mahkemeye yapabileceği belirtilmiştir (CMK m. 313/3).

Yargıtay'ın ilgili dairesi kanun yararına bozma talebini inceler. Kanun yararına bozma nedenleri CMK m. 309/4'te belirtilmiştir. CMK m. 309/4-a'da 223'üncü maddede tanımlanan ve davanın esasını çözmeyen bir karara ilişkin bozma nedenin varlığı durumunda, kararı veren hâkim veya mahkemece yapılacak yeniden inceleme sonucunda karar verileceği belirtilmiştir. Bu durum her ne kadar yargılamanın yenilenmesi yoluna benzer olsa da aslında yargılamaya kaldığı yerden devam edilmektedir.¹²⁸

Kanun yararına bozma yoluna hükümlünün lehine veya aleyhine sonuç doğuracak şekilde gidilebilir.¹²⁹ Benzer şekilde yargılamanın yenilenmesi yoluna da hükümlünün lehine veya aleyhine sonuç doğuracak şekilde başvurulabilmektedir (CMK m. 311 ve m. 314).

Kanun yararına bozma yoluna, maddi hukuka ve yargılama hukuka ilişkin aykırılıklar varsa başvurulur.¹³⁰ Yargılama bittikten sonra ortaya çıkan veya hüküm verilinceye kadar mahkemeye sunulmayan bilgilere dayalı olarak ancak yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilir (CMK m. 311/1-e). Yargılamanın yenilenmesi isteminin esas mahkemece reddedilmesi durumunda itiraz yoluna başvurunun ardından verilen ret kararı üzerine, kanun yararına bozma yoluna başvuru yapılabilir.¹³¹

¹²⁸Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 956

¹²⁹Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1043

¹³⁰Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 305

¹³¹...5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 23/3. maddesindeki "Yargılamanın yenilenmesi hâlinde önceki yargılamada görev yapan hâkim aynı işte görev alamaz" şeklindeki düzenleme ile aynı Kanunun 318/1. maddesindeki "Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur. Bu mahkeme, istemin kabule değer olup olmadığına karar verir." şeklindeki düzenleme karşısında, ilk kararı veren heyette yer alan Hâkim B..Ç..'ın olayla ilgili kanaatinin oluştuğu, görüşünün ilk hükümle belirginleştiği, yeniden yargılama aşamasında ya da bu aşamaya götürecek talebin kabule değer olup olmadığına dair vereceği kararda önceki kanaat ve görüşlerinin etkisi altında kalabileceği, bu sebeple adil yargılama hakkının bir uzantısı olarak olaya tamamen yabancı, farklı bir hâkimin yargılamanın yenilenmesi talebini incelemesi gerektiği hususu gözetilmeden, itirazın bu yönden kabulü yerine, yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu...

Kanun yararına bozma istemine dayanan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının ihbarname içeriğinin yerinde olduğu anlaşıldığından, CMK'nın 309. maddesi uyarınca bozulmasına." (Yargıtay 14. Ceza

Kanun yararına bozma yoluna başvuruda süre sınır öngörülmemiştir. AİHM kararı sonucu yargılamanın yenilenmesi başvurusu istisnası hariç, yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru için de herhangi bir süre sınırlaması öngörülmemiştir.

2.2.2. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Başvurusu ve Yargılamanın Yenilenmesi

Yargıtay ceza dairelerinin kararlarına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen ya da istem üzerine otuz gün içerisinde Ceza Genel Kuruluna başvurarak "hukuka aykırılığın"¹³² ortadan kaldırılmasını isteyebilir. Yargılamanın yenilenmesi ise, kesinleşmiş mahkeme kararlarına karşı kararı veren esas mahkemesine ilgili kişiler tarafından yapılır. Bu nedenle her ikisi de "olağanüstü kanun yolu"dur.

Sanık lehine başvuru için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazında süre şartı bulunmamaktadır (CMK m. 308/1). Benzer şekilde yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru için de süre şartı öngörülmemiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı başvurusuna konu kararlar; ceza dairelerinin verdiği onama, düzelterek onama, bozma¹³³ veya temyiz reddine ilişkin kararlardır.¹³⁴ İcra-iflas işleri hakkında karar veren Yargıtay Hukuk Dairelerinin cezai nitelikteki kararları için de başsavcılık itirazı yoluna başvurulabilmektedir.¹³⁵ Yargılamanın yenilenmesi yolu bu bağlamda daha geniş bir başvuru imkânı sağlamaktadır. Zira yargılamanın yenilenmesi yolunda kararın nasıl kesinleştiğinin bir önemi bulunmamaktadır.¹³⁶

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yoluna başvurma yetkisi kural olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısındadır. Ancak başsavcılık bu yetkisini kullanmak için ilgili kişiler tarafından tahrik edilebilir.¹³⁷ İlgili kişiler lafzı olağan kanun yollarına

Dairesi 08/10/2015 Tarih, 2015/5975 Esas, 2015/9065 Karar sayılı kararı), <https://www.lexpera.com.tr/> (E. T.: 05.4.2023)

¹³²Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 940

¹³³Yenisey ve Nuhoglu'na göre, bozma kararlarına karşı başsavcının itirazı yoluna gidilemez. Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 941; benzer görüş için bkz. Karakehya, 2022a, **a.g.k.**, 677

Özen'e göre, bozma kararlarına karşı başsavcının itiraz yoluna gidip gidemeyeceği tebliğnamedeki başsavcılık görüşüne göre belirlenmelidir. Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1020

¹³⁴S. Alyanak (2020), Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11(41), s. 124

¹³⁵Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 941;

¹³⁶Bakım, 2013, **a.g.k.**, 922; Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 309

¹³⁷Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 811

başvurma yetkisine sahip olan kişileri kapsamaktadır.¹³⁸ Yargılamanın yenilenmesi yoluna ise direkt olarak olağan kanun yollarına başvurma yetkisine sahip olanların yanı sıra hükümlü ölmüşse eşi, alt/üst soyu, kardeşleri bunlar da yoksa Adalet Bakanı tarafından başvuru yapılır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz yetkisinin aktif kullanılması yargılamanın yenilenmesi yoluna duyulan ihtiyacı azaltır.¹³⁹

3. YARGILAMANIN YENİLENMESİ SEBEPLERİ

3.1. Genel Olarak

Yargılamanın yenilenmesinde amaç, hukuki güvenliği tesis etmek ve adaletin gerçekleşmesini sağlamaktır.¹⁴⁰ Bu nedenle yargılamanın yenilenmesi, kesin hüküm değişmezliğinin bir istisnasını oluşturmaktadır. Yeniden muhakemenin yapılmasını haklı gösterecek hataların varlığı durumunda yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna başvuru yapılabilir.¹⁴¹ Bu hatalar hükümlünün lehine veya aleyhine olabilir.

Yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuracak ilgili kişiler, kanunda sayılan ve iddia olunan lehe veya aleyhe sebeplerin delillerini mahkemeye sunmak zorundadır (CMK m. 317/2). Aksi takdirde başvuru reddedilir.¹⁴²

Cezanın değiştirilmesi amacıyla yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez (CMK m. 315/1). Ayrıca adli hatanın ortadan kalkmasını sağlayacak başka bir yol varsa yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyecektir (CMK m. 315/2).

Kanunumuzda yargılamanın yenilenmesi sebepleri lehe ve aleyhe olacak şekilde iki maddede sayılmıştır. Kanunda sınırlı sayıda sayılan nedenlerin dışında başka nedenlerle yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi kanuna aykırılık teşkil edecektir.¹⁴³ Ancak *Centel ve Zafer*, 30.3.2011 tarih ve 6216 sayılı Kanunla bireysel başvuru sonucu verilen ihlal kararı sonrası yeniden yargılama öngörüldüğü ve bu

¹³⁸Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1018

¹³⁹Ç. Arslan (2007), Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İtirazı, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2 (5), s. 105-161, s. 114

¹⁴⁰Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1046

¹⁴¹Toroslu ve Feyzioğlu, 2021, **a.g.k.**, 460

¹⁴²Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 826

¹⁴³Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 826

durumun kendine özgü bir yargılamanın yenilenmesi sebebi sayılması gerektiğini belirtmektedir.¹⁴⁴

Yerel mahkemede yeniden görülen dosyada Anayasa Mahkemesinin tespit ettiği ihlallerin giderilmesi gerekmektedir. Lakin bu ihlaller tam olarak giderilmezse yaptırımının ne olacağı Kanunda belirtilmemiştir. Zira Anayasa Mahkemesinin ilk derece mahkemesi üzerinde bir denetim yetkisi bulunmamaktadır.¹⁴⁵

Yenisey ve Nuhoğlu, Anayasa Mahkemesi ihlal kararları neticesinde yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesini kabul etmekle beraber Ceza Muhakemesi Kanununda bir düzeltilmeye gidilmesi gerektiğini belirtmektedir.¹⁴⁶

Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca; yargılamanın yenilenmesi yoluna, diğer ülkelerin kanun düzenlemeleri aksine hükümlünün aleyhine olarak da gidilebilmektedir.¹⁴⁷

3.2. Yargılamanın Yenilenmesinde Ortak Nedenler

3.2.1 Sahte Belge Durumu

CMK'nın 314/1-a maddesinde, sanığın veya hükümlünün lehine ileri sürülen ve hükme etki eden belgenin sahteliğinin anlaşılması durumunda yargılamanın sanık veya hükümlü aleyhine yenilebileceği belirtilmiştir. Kanunun 311/1-a maddesinde ise, hükmü etkileyen sahte bir belgenin duruşmada kullanılması durumunda yargılamanın lehe yenilenebileceği düzenlenmiştir. CMK m. 314/1-a ve CMK m. 311/1-a hükümlerinin ortak bir sonucu olarak; sahte belgenin duruşmada kullanılması, kullanılan belgenin hükme etkisinin olması ve belge sahteliğinin anlaşılması gerekmektedir.

İlk olarak, ilgili Kanun maddelerinin lafzında geçen “belge” kelimesinin kullanım amacına bakılması gerekir. Belge, insan iradesinin yazılı ve gözle algılanabilir olarak dışarıya yansıtılmasıdır.¹⁴⁸ Ceza hukuku açısından “belge” kelimesinin geçtiği bir hüküm, TCK m. 204'te yer almaktadır. Madde hükmünün gerekçesinde belge; eski dilimizde geçen “evrak” kelimesinin karşılığı anlamında kullanılan, yazılı kâğıt olarak

¹⁴⁴Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 961

¹⁴⁵Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 542

¹⁴⁶Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 955

¹⁴⁷Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 961; Toroslu ve Feyzioğlu, 2021, **a.g.k.**, 460

¹⁴⁸Y. Ö. Özbek vd., (2017). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. (12. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 811

tanımlanmıştır. Ceza Muhakemesinde “belge” tabiri daha geniş anlamda kullanılmaktadır. Buna göre; yazılı belgeler, şekil içeriği mevcut belgeler, ses ve görüntü tespiti içeren belgeler, ceza muhakemesi açısından belge niteliğine sahiptir.¹⁴⁹ Peki her türlü sahte belge yargılamanın yenilenmesi için yeterli olacak mıdır?

Bu konuda öğretide iki görüş mevcuttur. Birinci görüş, her türlü sahte belgenin yargılamanın yenilenmesi için yeterli olmayacağını, sahtelik suç teşkil etmiyorsa yargılamanın yenilenmeyeceğini savunmaktadır.¹⁵⁰ İkinci görüş ise sahteciliğin suç olması gerekmediğini savunmaktadır.¹⁵¹ Bize göre, sahteciliğin suç teşkil etmesi gerekmektedir. Çünkü yargılamanın yenilenmesi nedenlerinin dar yorumlanmasının daha doğru olduğu kanaatindeyiz. Aksi görüşün kabulü halinde, toplumun adalet duygusunu zedeleyecek sakıncalı durumların ortaya çıkabileceği düşünüyoruz.

İlgili Kanun hükümlerinde, sahte belgenin duruşmada kullanılması durumu belirtilmiştir. Soruşturma aşamasının madde metninde yer almamasının bir eksiklik oluşturduğu kanaatinde değiliz. Çünkü soruşturma aşamasında elde edilen yeterli delillerle iddianame düzenlenir ve kovuşturma aşamasına geçilir. Mahkeme, taraflarca getirilen deliller ve re’sen araştırma ilkesi çerçevesinde elde ettiği delilleri değerlendirerek hükmünü açıklar. Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve tartışılmış delillere dayandırabilir (CMK m. 217/1). Dolayısıyla soruşturma aşamasında bulunan ancak hükme esas alınmamış ve mahkemece tartışılmamış bir belgeye dayanılarak yargılamanın yenilenmesi mümkün değildir. Bu nedenle; Kanun maddesinde, hükme tesir eden belge ibaresi kullanılması yeterli olurdu.¹⁵²

Gerek CMK m. 314/1-a ve gerekse de 311/1-a gereğince, kullanılan sahte belgenin sadece duruşmada kullanılması yeterli değildir. Hükmün gerekçesinde açık bir şekilde sahte belgeye dayanılmadığı belirtilmişse, yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurmak mümkün olmayacaktır. Sahte belgenin duruşma aşamasında tartışılmış ve kurulan hükme etki etmiş olması, yargılamanın yenilenmesi için yeterlidir.¹⁵³ Açıkça

¹⁴⁹H. Gündüz (2019). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 116

¹⁵⁰Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 957; Yurtcan, 2015a, **a.g.k.**, 1541; Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 117

¹⁵¹E. Özgen (1968). *Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi*. Ankara: Başnur Matbaası, s. 89; Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1056; Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 967

¹⁵²Erem, 1962c, **a.g.k.**, 21

¹⁵³Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 967

hükme tesir etmediği belirtilmeyen belgenin, hükme etkisi olduğunun kabulü gerekmektedir.¹⁵⁴

Üçüncü kişiler tarafından yapılan sahte belgeler nedeniyle yargılamanın aleyhe yenilenmesinin haksızlık oluşturacağını öğretide savunan yazarlar bulunmaktadır.¹⁵⁵ Biz bu görüşe katılmıyoruz zira hükümlünün haksız bir şekilde üçüncü kişilerin hazırladığı sahte belgelerle dışarı çıkması toplumun adalet duygusunu zedeleyecektir. Yargıtay da bir kararında, üçüncü kişilerce hazırlanan sahte evraklar nedeniyle yargılamanın yenilenmesine karar vermiştir.¹⁵⁶

3.2.2. Hükümü Katılan Hâkimin Görev Suçu İşlemesi

Hükme katılmış olan hakimlerden biri, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza mahkumiyetini gerektirecek nitelikte olarak görevlerini yapmada sanık veya hükümlü lehine kusur etmesi durumunda yargılamanın aleyhe yenilenmesi söz konusu olacaktır (CMK m. 314/1-b). Eğer hükme katılmış hakimlerden biri, hükümlünün neden olduğu kusur dışında, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkumiyetini gerektirecek biçimde görevlerini yapmada kusur etmişse yargılamanın lehe yenilenmesi durumu vuku bulacaktır (CMK m. 311/1-c). Her iki düzenleme arasında temel olarak farklılık bulunmamaktadır. Kanununun 311/1-c maddesinde yer alan düzenleme gereği; hükümlünün, hâkimin görev suçuna kusuruyla neden olmaması şartı aranmaktadır. CMK m. 314/1-b hükmünde ise; hâkimin, hükümlü veya sanık lehine görev suçu işlemesi şartı aranmaktadır.

İlgili maddeler de geçen “hâkim” kelimesine, davanın diğer süjelerini dahil etmek imkânı bulunmamaktadır.¹⁵⁷ Örneğin, zabıt katibinin görevlerini yaparken suç işlemleri durumunda bu madde hükmüne başvurarak yargılamanın sanık veya hükümlü aleyhine

¹⁵⁴Gündüz, 2019, a.g.k., 123

¹⁵⁵Centel ve Zafer, 2022b, a.g.k., 967;

¹⁵⁶“... sanık hakkında resmi belgede sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarından kamu davası açıldığı, sanığın savunması alınmadan 12/01/2012 tarihinde ölmüş olması nedeni ile TCK'nın 64. maddesi gereğince kamu davasının düşürülmesine karar verildiği, kararın 25/05/2012 tarihinde kesinleştiği, sanığın başka suçu nedeni ile cezaevinde bulunduğu halde sahte belgelerle Pendik Nüfus Müdürlüğünden ölüm kaydının düşürüldüğünün anlaşılması üzerine Cumhuriyet Savcılığı tarafından ihbarda bulunduğu ve sanığın kayden sağ olduğunun anlaşıldığı olayda, mahkeme tarafından yargılamanın yenilenmesi nedeniyle..” (Yargıtay 15. Ceza Dairesi 22.2.2018 Tarih, 2015/3011 Esas, 2018/1233 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, a.g.k., 1092

¹⁵⁷Önder, madde hükmüne savcılarında dahil edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Önder, 1973, a.g.k., 96; Benzer görüş için bkz. Erem, 1962c, a.g.k., 23

yenilenmesini talep etmek mümkün değildir.¹⁵⁸ Bu durum ancak “yeni olay ve yeni delil” sebebiyle yargılamanın lehe yenilenmesi nedeni olabilir.¹⁵⁹

Hükme katılmış hakimler nedeniyle, ilgili yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir. Bu sebeple, duruşma sonrası müzakereye katılmayan hâkimin görev suçu nedeniyle yargılamanın yenilenmesi mümkün olmayacaktır. Örneğin, yargılama işlemlerini gerçekleştirmiş bir hâkimin hükmü vermeden ya da müzakerelere ve oylamaya katılmadan tayini çıkmış olabilir. Böyle bir durumda hükmü veren ya da müzakerelere katılıp oy kullanan hâkimin görev suçu nedeniyle yargılamanın yenilenmesi söz konusu olacaktır.¹⁶⁰ Bu durum öğretilerde eleştirilmektedir. Özgen’e göre, hükme katılmayan hakimlerinde karara etki etmesi mümkündür.¹⁶¹

Öğretilerde, hâkim olmayan kişilerin verdiği kararlar nedeniyle de bu madde uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabileceği hususunda görüşler vardır.¹⁶² Bu görüşe karşı, farklı temellere dayanan ve hâkim olmayan kişiler hakkında ilgili madde temel alınarak yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyeceğini belirten görüşlerde bulunmaktadır. Nişancı’ya göre, hâkim olmayan kişilerin hakimlik mesleğine mahsus suçları da işlemesi mümkün değildir. Bu durumda “yeni olaylar ve yeni deliller” kapsamında yargılamanın yenilenmesi mümkündür.¹⁶³ Akyürek’e göre, hâkim olmayan kişinin verdiği karar zaten yok hükmündedir ve sanki hiç hüküm verilmemiş gibi işlem yapılması gerekir.¹⁶⁴

İlgili Kanun maddelerinde, hâkimin görev suçunun hükme tesiri aranmamıştır.¹⁶⁵ Bu hükümler uyarınca, hâkimin görev suçunun yargılama ile alakalı olmasından bahsedilmektedir. Aksi kabul edilerek hâkimin baktığı tüm davaların yenilenmesi düşüncesi, adaletin sağlanmasına hizmet etmez.

¹⁵⁸Özgen, 1968, **a.g.k.**, 77

¹⁵⁹G. Akyürek (2018). *Yargılamanın Yenilenmesi*. (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 81

¹⁶⁰Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 82

¹⁶¹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 79

¹⁶²Özgen, 1968, **a.g.k.**, 78

¹⁶³D. Nişancı (2021). *Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi*. (2. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi, s. 87

¹⁶⁴Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 81

¹⁶⁵Özgen, 1968, **a.g.k.**, 79; Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 83; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 91; Aksi görüş için bkz. Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 967; Gökçen vd., 2023a, **a.g.k.**, 771

Hükme katılan hâkimin kusurunun bir suç teşkil etmesi gerekmektedir. Hâkimin disiplin cezası almış olması yargılamanın yenilenmesi için bir sebep teşkil etmeyecektir.¹⁶⁶ Öğretide, yargılamanın yenilenmesi için hâkim hakkında görev suçu nedeniyle kesin hüküm bulunması gerektiği görüşünü savunanlar¹⁶⁷ olduğu gibi kesin hüküm gerekmediğini savunan yazarlarda¹⁶⁸ mevcuttur. Bize göre, Kanun maddesi açık bir şekilde kovuşturmaya başlamayı yargılamanın yenilenmesi için yeterli görmüştür. Bu sebeple, kesin hüküm gerektiği görüşüne katılmıyoruz.

Hükümlünün neden olduğu kusur dışında hâkimin görev suçu işlemesi, yargılamanın lehe yenilenmesi sebeplerinden biri olarak sayılmış ancak aleyhe yenilenme sebebi sayılmamıştır. Hükme göre, hükümlünün neden olduğu bir görev suçundan dolayı yargılamanın lehe yenilenmesi durumu söz konusu olmayacaktır. Kanunun böyle bir hükmü kabuldeki amacı, hâkimin görev suçu işlemesine sebep olan hükümlüyü, hakkındaki cezaya kabul ettirmektir.¹⁶⁹

“Neden olma” durumu, bizzat sanığın kendisinin hâkimi suç işlemeye yönlendirmesiyle ya da dolaylı olarak gerçekleşebilir. Sanık, üçüncü kişinin eyleminden haberdar değilse yargılamanın yenilenmesi durumu söz konusu olacaktır.¹⁷⁰ Sanığın hâkimin suç işlemesine neden olması, aleyhe yenileme sebebinde sınırlamaya yer vermemesi öğretide eleştirilmektedir.¹⁷¹

3.3. Hükümlünün Lehine Olan Yargılama Sebepleri

3.3.1. Hükme Dayanak Teşkil Eden Hukuk Mahkemesi Hükümünün Kaldırılması

CMK'nın 311'inci maddesinin “d” fıkrasında, ceza hükmü hukuk mahkemesinin bir hükmüne dayandırılmış olup da bu hüküm kesinleşmiş bir hüküm ile ortadan kaldırılmış ise hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir. İlgili maddenin “e” fıkrasında “yeni olaylar ve yeni deliller” neticesinde yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabileceği belirtildiği için “d” fıkrasında yer

¹⁶⁶Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 958; Erem, 1962c, **a.g.k.**, 23

¹⁶⁷Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 967; İ. Akbulut (2018). *Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi*. İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 21; Yurtcan, 2015a, **a.g.k.**, 1541

¹⁶⁸Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1056; Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 83

¹⁶⁹Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 85

¹⁷⁰Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 92

¹⁷¹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 84; Erem, 1962c, **a.g.k.**, 23; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 93; Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 86

alan hükmün gerekliliği öğretide tartışmalıdır. *Özgen*'e göre, ceza hükmüne esas teşkil eden hukuk mahkemesi hükmünün bir başka kesinleşen hükümle kalkmış olması zaten “yeni vakıa” olarak değerlendirilmelidir.¹⁷²

Ceza yargılamasında mahkeme, hukuk mahkemesinde kesinleşmiş bir hükmü dayanarak karar verebilir. Bu durumda ceza hükmüne dayanak olan bir hukuk mahkemesi hükmü mevcut olacaktır. Hukuk mahkemesi hükmünün, ceza mahkemesince verilen hükümde hangi kısma temel teşkil ettiğinin bir önemi bulunmamaktadır.¹⁷³ Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi talebine konu olan hukuk mahkemesi hükmü ile ceza mahkemesi hükmü arasındaki illiyet bağı uyarınca karar verecektir.

CMK 311'inci madde de “hukuk mahkemesi” lafzı yer almaktadır. Bu durum öğretide de birtakım tartışmalara yol açmıştır. *Özgen*'e göre, madde hükmü açıktır ve “hukuk mahkemeleri” ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle; idare mahkemesi hükmü gereği, bu maddeyi temel alarak yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulamaz.¹⁷⁴ *Yenisey* ise, kıyas yoluyla bu madde hükmünün idare mahkemeleri kararlarına da uygulamanın doğru olacağını belirtmektedir.¹⁷⁵

Hukuk mahkemesi hükmünün, kesinleşmiş diğer bir mahkeme hükmüyle ortadan kaldırılması iki durumda söz konusu olmaktadır. Bunlardan birincisi, hukuk mahkemesince verilen karara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması ve mahkemece yeni bir karar kurulması durumudur.¹⁷⁶ İkinci durum ise, açılacak bir değişiklik davası ile ilgili hükmün değişen şartlara uydurulması sonucu verilen yeni hüküm sebebiyle yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması durumudur.

Yabancı mahkemeler tarafından verilmiş bir karar, ceza mahkemesi tarafından hükmü esas teşkil etmiş ve bu karar daha sonra kaldırılmış olabilir. Bu durum “yeni olay” olarak değerlendirilmelidir.¹⁷⁷

¹⁷²*Özgen*, 1968, **a.g.k.**, 92

¹⁷³*Özgen*, 1968, **a.g.k.**, 93; *Gündüz*, 2019, **a.g.k.**, 149

¹⁷⁴*Özgen*, 1968, **a.g.k.**, 94; B. K. *Özkan* (2020). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi*, İstanbul: Platon Yayınevi Yayınları, s.106; *Gündüz*, 2019, **a.g.k.**, 149

¹⁷⁵*Yenisey* ve *Nuhoğlu*, 2019a, **a.g.k.**, 952; *Özen*, 2022a, **a.g.k.**, 1049; *Toroslu* ve *Feyzioğlu*, 2021, **a.g.k.**, 463

¹⁷⁶*Özkan*, 2020, **a.g.k.**, 239

¹⁷⁷*Erem*, 1962c, **a.g.k.**, 19; *Şahin* ve *Göktürk*, 2022, **a.g.k.**, 312

3.3.2. Gerçeğe Aykırı Bilirkişi Raporu veya Tanık Beyanı

Yemin verilerek dinlemiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükümlü aleyhine ve hükme tesir edecek bir şekilde hareket ederek kasıt veya ihmâl ile gerçek dışı tanıklıkta bulunması ya da oy vermesi durumunda hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru yapmak mümkündür (CMK m. 311/b).

24/11/2016 tarih ve 29898 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 6754 sayılı Bilirkişilik Kanununda “bilirkişi” şöyle tanımlanmıştır: Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde oy ve görüşünü sözlü veya yazılı olarak vermesi için başvuru alan gerçek veya özel hukuk kişisidir. Öğretide tercüman bilirkişi sayılmakta ve olası bir yargılamanın yenilenmesi durumunda bu madde kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir.¹⁷⁸

İlgili madde de geçen “ihmal” ile ne ifade edildiği kanun koyucu tarafından açıklanmamıştır. Öğretide kabul edilen görüşe göre, “ihmal” ile kastedilen “taksir” durumudur.¹⁷⁹

Bilirkişilik kurumunda yemin iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak bilirkişiler, bir bilirkişilik bölge kuruluna kayıtlı olabilirler. Bu durumda listelerde bulunan bilirkişiler, göreve başlarken bilirkişilik bölge kurulu önünde ya da il adli yardım adalet komisyonu huzurunda bir kez yemin ederler. İkinci durum ise listelerde yer almayan bilirkişiler için söz konusudur. Bu durumda ataması yapılan bilirkişilerin ayrıca yemin etmesi gerekmektedir (CMK m. 64/6).

Gerçeğe aykırı olarak bir rapor düzenleyen bilirkişi TCK m. 276/1 gereğince üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kasten gerçeğe aykırı rapor düzenlenebileceği gibi taksirle de gerçeğe aykırı rapor düzenlenmesi mümkündür. Ancak taksirle düzenlenen gerçeğe aykırı rapor için bilirkişinin cezai bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Çünkü TCK m. 276/1 kasten işlenen bir suç tipidir. Bu nedenle taksirli halin “yeni olay ve yeni delil” kısmında değerlendirilmesi gerekmektedir.¹⁸⁰

¹⁷⁸Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 951; Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1047; Aksi görüş için bkz. Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 94

¹⁷⁹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 72; Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 311

¹⁸⁰Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 93; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 109

İlgili madde de yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabilmesi için hazırlanan bilirkişi raporunun hükme tesir etmesi gerektiği belirtilmiştir. Bilirkişi tarafından hazırlanan raporun mahkemenin hükmüne ne oranda etki ettiğinin kestirilmesi pek mümkün değildir. Bu nedenle; mahkeme, raporun hükümde tesiri olmadığını belirtmediği sürece gerçek dışı hazırlanan rapor nedeniyle yargılamanın yenilenmesi mümkün olacaktır.¹⁸¹

Sanığın aleyhine olacak şekilde kasıt veya ihmâl ile hazırlanan bilirkişi raporları, lehe yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden biri olarak sayılmıştır. Raporun sanığın lehine olarak kasıt veya ihmâl ile yazılması ise yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden biri olarak sayılmamıştır. Bu durum, adaletin sağlanmasında eşitsizliğe sebebiyet vermesi nedeniyle öğretilerde eleştirilmektedir.¹⁸² Özgen'e göre, bu durumun oluşmasına sanık neden olmuşsa, aleyhe yenilenme sebebi olarak sayılmasını gerektiren bir hüküm konulmalıdır.¹⁸³

Tanık, maddi olay hakkında beş duyu organıyla bilgi sahibi olan ve bu konu hakkında bilgi veren¹⁸⁴ kimsedir. Tanıklar kural olarak yemin ettirilmek suretiyle dinlenirler. Ancak CMK m. 50'de yemin verilmeyen tanıklar ayrıca sayılmıştır. Buna göre; on beş yaşını doldurmamış olanlar, ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavramayanlar, suça iştirak eden veya suçluyu kayırmaktan ya da delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar yeminsiz dinlenirler. Ayrıca mağdur da tanık olarak dinlenirse yemin ettirilmez (CMK m. 236/1).

Kanun koyucu yemin verilerek dinlenen tanığın hükmü etkileyen beyanlarına yargılamanın yenilenmesi yolunu açmışken yeminsiz dinlenen tanık için aynı imkânı vermemesi öğretilerde eleştirilmektedir. Zira madde hükmü gereğince, yeminsiz dinlenen tanıkların gerçek dışı ifadeleri için yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru imkânı

¹⁸¹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 74

¹⁸²Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 117

¹⁸³Özgen, 1968, **a.g.k.**, 74

¹⁸⁴<https://sozluk.gov.tr/> (E.T: 21.05.2023)

yoktur.¹⁸⁵ Bu nedenle, yemin edilmeksizin yapılan tanıklıklarda CMK m. 311/e düzenlemesine gitmek uygun olacaktır.¹⁸⁶

Yalancı tanıklık, kesin hükümle belirlenmiş olmalıdır.¹⁸⁷ TCK m. 272’de yalan tanıklık suçu yer almaktadır. İlgili maddede yer alan suç kasten işlenebileceği için taksirle yanlış ya da eksik tanıklıkta bulunulması durumunda CMK m. 311/e maddesi gereğince yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabilecektir.¹⁸⁸ Tanığın hiçbir şey söylememesi durumunda ortada bir tanıklık olmayacağı için gerçek veya gerçek dışı bir ifadeden de söz edilemez.¹⁸⁹

3.3.3. Yeni Olay veya Yeni Delil Durumu

Ceza mahkemesi tarafından verilen hüküm; yeni olaylar veya deliller ortaya konulup da bunların yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte değerlendirilmesi neticesinde, sanığın beraatını veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanmasını gerektirirse yargılamanın yenilenmesi durumu söz konusu olur (CMK m. 311/1-e).

Kanun maddesinde “yeni olaylar” ve “yeni deliller” ayrıca belirtilmiştir. Anlaşılacağı üzere bu iki kavram farklı anlamları ihtiva etmektedir. Olay, yeni delil çıkarmayan olay anlamındadır.¹⁹⁰ Kanun lafzında, “olaylar” ve “deliller” demektir. Bu durum birden fazla olay ya da delil anlamına gelmemektedir.¹⁹¹

Bir olayın ya da delilin yeni olması; hükmü veren mahkemeye bildirilmemiş veya bildirilememiş bu nedenle hükümde nazara alınmamış her türlü olay ve delillerdir.¹⁹² Yeni olay ve yeni delilin mahkûm tarafından bilinmemesi önem arz etmez.¹⁹³ Yenilik, mahkeme için önem taşımaktadır. Delil ve olayların mahkeme tarafından bilinmemesi yeni kabul edilmeleri için yeterlidir. Mahkemeye sunulmuş olan delil ve olaylar mahkeme tarafından kabule şayan görülmemiş ise “yeni” kabul edilmezler.¹⁹⁴ Eğer delil

¹⁸⁵Özgen, 1968, **a.g.k.**, 75

¹⁸⁶Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 100

¹⁸⁷Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 963

¹⁸⁸Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 107

¹⁸⁹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 71

¹⁹⁰Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 952; Gökçen vd., 2023a, **a.g.k.**, 765

¹⁹¹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 100

¹⁹²Özgen, 1968, **a.g.k.**, 94

¹⁹³Gökçen vd., 2023a, **a.g.k.**, 766

¹⁹⁴Gökçen vd., 2023a, **a.g.k.**, 767; Aksi görüş için bkz. Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 828

ve olaylarda mahkemece yenilik görülmezse yargılamanın yenilenmesi talebi reddedilir. Şüpheden sanık yararlanır ilkesi burada işlemez.¹⁹⁵

Yenilikte önemli olan maddi veya şahıs yeniliği değildir. Eski bir tanığın dava esasını etkileyecek bir beyanatı da yeni kabul edilir.

Olaylar ve delillerin, yargılamanın yenilenmesini sağlamaları için “yeni” olmaları yetmemektedir. Ayrıca eski hükmün dokunulmazlığını sarsacak önemde olmaları gerekmektedir. Bu “önemi” hâkim takdir edecektir.

Yeni olaylar ve yeni deliller, tek başına ya da eski olay ve delillerle birlikte “önemli” sayılması yeterlidir. Yargılamanın yenilenmesi için yeni olaylar ve yeni delillerin hükümlünün beraatını veya daha hafif ceza almasını sağlamalıdır.¹⁹⁶

Öğretideki bir görüşe göre, “yeni olaylar” içinde içtihat değişikliği de yer almaktadır.¹⁹⁷ Zira yeni bir içtihadın ortaya çıkması eski içtihadın yanlış olduğunun bir nevi kabulüdür. Bu nedenle hukuken yanlışlığı beyan edilen içtihadın hala hukuki geçerliliğinin kabul edilmesi hakkaniyete sığmamaktadır.¹⁹⁸

Kanun değişikliği ile kesin hüküm otoritesinin sarsılması mümkündür. Öğretide, kanun değişikliğinin yargılamanın yenilenmesi için bir neden olup olmadığı hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüş bu durumun yargılamanın yenilenmesi için bir sebep yarattığını kabul etmektedir.¹⁹⁹ Ancak Yargıtay, yapılan kanun değişikliğinin lehe olmasını yargılamanın yenilenmesi nedeni sayılamayacağını belirtmektedir.²⁰⁰

¹⁹⁵Özgen, 1968, **a.g.k.**,96

¹⁹⁶Gökçen vd., 2023a, **a.g.k.**, 768

¹⁹⁷Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 953; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 131; Aksi görüş için bkz. İ. Akbulut (2018). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi*. İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 30

¹⁹⁸Özgen, 1968, **a.g.k.**, 101

¹⁹⁹Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 953; Aksi görüş için bkz. Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 110

²⁰⁰Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 829; Yargıtay bir kararında, 01.06.2005 tarihinden önce kesinleşmiş olan hükümlerde lehe yasa değerlendirmesi yapılabileceği konusunda duraksama olmadığını belirtmektedir. Keza sonraki yasanın, cezası infaz edilmiş hükümlü açısından lehe bir durum oluşturup oluşturmayacağını her somut olayda ayrıca değerlendirilmesi gerekeğinden, infaz edilmiş bulunan hükümlerle ilgili olarak “uyarlama yargılaması yapılamaz” şeklinde bir ilke konulmasının kabul edilemeyeceğini, bu nedenle” hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesini gerektirir yeni bir olay veya delil ileri sürülmediğinden” bahisle yazılı şekilde karar verilmesini uygun bulmamış ve yerel mahkeme kararını bozmuştur. (Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 13.1.2019 Tarih, 2019/6527 Esas, 2019/17721 Karar sayılı kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 1087

Yenisey ve Nuhoglu, çok dar koşullar altında “yeni bir bilirkişi raporu” sunulmasını yargılamanın yenilenmesi için kabul edilebilir görmektedir.²⁰¹

Yukarıda da belirttiğimiz üzere mahkemeye sunulan yeni olaylar ve yeni delillerin, sanığın beraatını ya da daha az ceza almasını gerektirecek nitelikte olması gerekmektedir. Beraat teknik anlamda, sanığın iddia edilen fiili işlediğinin sabit olmaması veya fiilin kanunda suç sayılmamış olması yahut da failin ceza sorumluluğuna sahip olmaması durumlarında verilen karardır. Kanun lafzında geçen “beraat” tabiri geniş olarak yorumlanmalı²⁰² ve devletin cezalandırma yetkisini kaldıran, zamanaşımı nedeniyle davanın düşmesi, tüm durumları kapsadığı kabul edilmelidir.²⁰³

Kanun hükmünün daha hafif cezayı içermesi iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak böyle bir hükmün cezayı artıran durumu ortadan kaldırmasıdır. İkinci durum ise, cezayı azaltan kanuni bir durumun gerçekleşmesidir. İlk duruma, nitelikli hırsızlıktan hakkında hüküm kurulan sanığın aslında basit hırsızlıktan cezalandırılması gerektiği örnek olarak verilebilir. İkinci duruma ise, hükümlünün yeni olaylar ve yeni delillere dayanarak hakkında teşebbüs hükümlerinin uygulanmasını talep etmesi örneği gösterilebilir.²⁰⁴ Müddeti aynı olmakla beraber ağır hapis cezasının, hapis cezasına çevrilmesi ihtimalinde de ceza azalmasının kabulü gerekmektedir.²⁰⁵

3.3.4. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Mahkeme tarafından verilen ceza hükmünün, İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması halinde, hükümlü lehine olacak şekilde yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilir (CMK m. 311/1-f). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından verilen hak ihlali kararının, mahkemece yapılacak yeniden yargılamada giderilebilecek özellikte olmalıdır. Yani hak ihlali kararının hükme etkili olması gerekmektedir.²⁰⁶ Örneğin; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi sanığın gösterdiği tanıkların dinlenmemesi nedeniyle hak ihlali kararı vermesi durumunda, hükme etki

²⁰¹Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 954; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 130

²⁰²Gökçen vd., 2023a, **a.g.k.**, 769

²⁰³Özgen, 1968, **a.g.k.**, 102

²⁰⁴Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 165

²⁰⁵Özgen, 1968, **a.g.k.**, 104

²⁰⁶Karakehya, 2022a, **a.g.k.**, 687

eden bir karar mevcut olacağından bir yıl içinde mahkemeye başvurularak yeniden yargılama yapılması talep edilebilir. Ancak uzun tutukluluk süresi nedeniyle bir ihlal kararı verilmesi durumunda, hükme etki eden bir durum olmayacağından dolayı yargılamanın yenilenmesi söz konusu olmayacaktır. AİHM tarafından verilen ihlal kararı neticesinde, sanık veya hükümlü lehine tazminata hükmedilmesi de mümkündür. İhlalin tazminat yoluyla giderilmesi yeniden yargılama nedeni yapılmasına engel değildir.²⁰⁷

İhlal kararının yasal bir boşluk nedeniyle verilmesi durumunda önce yasal değişikliğin gerçekleşmesi gerekmektedir. Çünkü yasal değişiklik yapılmadan hükmün değişmesi mümkün olmayacaktır.²⁰⁸

AİHM kararı neticesinde yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması zaman bakımından kısıtlı mahkeme kararları için uygulanabilmektedir. Bu göre; 4.2.2003 tarihinde kesinleşmiş ve 4.2.2003 tarihinden sonra AİHM'e yapılan başvurular neticesinde verilecek kararlar, yargılamanın yenilenmesi nedeni sayılacaktır. Bu durum öğretide eleştirilmektedir.²⁰⁹

AİHM'e başvurmak olağanüstü bir yoldur. Bu durum olağanüstü kanun yolları içerisinde bir başka olağanüstü kanun yolunun yer almasına yol açmıştır.²¹⁰ Ancak *Soyaslan*'a göre, AİHM'e başvuru temyiz incelemesinin ardından yapıldığı için olağan kanun yolları arasındadır ve ilgili madde olağan kanun yolları arasında sayılmalıdır.²¹¹

CMK m. 311/1-f 'nin devamında, ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi durumunda yeniden soruşturma açılması zorunluluğu getirilmiştir.²¹²

²⁰⁷Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 966

²⁰⁸Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 966

²⁰⁹Soyaslan, 2020, **a.g.k.**, 628; Karakehya, 2022a, **a.g.k.**, 687

²¹⁰Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1051; Yenisey ve Nuhoglu'na göre; AİHM'in devletlerin yargı kararları üzerinde artan etkisi, devletlerin temel unsularından biri olan yargı bağımsızlığını ciddi ölçüde etkilemektedir. Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 957

²¹¹Soyaslan, 2020, **a.g.k.**, 628

²¹²Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 956

CMK m.311'e, 11.4.2013 tarihinde kabul edilen 6459 sayılı "İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"²¹³ uyarınca Geçici Madde eklenmiştir. Eklenen Geçici Madde ile İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle bir ceza hükmünün verildiğini tespit eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararlarından, 15.6.2012 tarihi itibarıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi önünde denetlenmekte bulunanlar bakımından bu Kanunun 311'inci maddesinin ikincin fıkrası hükmü uygulanmaz. Bu durumda olanlar üç ay içinde yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru yapabilecektir. Normalde bu başvuru süresi kanun koyucu tarafından bir yıl olarak belirlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi de Anayasada yer alan temel haklar üzerinden denetim gerçekleştirmekte ve hak ihlali kararları verebilmektedir. Anayasa Mahkemesi, ilgili hak ihlalinin giderilmesi için dosyayı mahkemesine göndermektedir. AİHM'in verdiği ihlal kararlarından farklı olarak, Anayasa Mahkemesi ihlal kararları üzerinde mahkemelerin takdir yetkisi bulunmamaktadır.²¹⁴ Ayrıca yargılamanın yenilenmesi için Anayasa Mahkemesi kararının mahkemeye gönderilmesi yeterli olup taraflardan birinin talebi aranmamaktadır.²¹⁵ Ancak bu konuda açık bir yasak olmadığı için lehine hak ihlali verilen kişilerde yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilir.²¹⁶ AİHM kararları ise iç hukukta doğrudan sonuç doğurmaz.²¹⁷

Anayasa Mahkemesi kararı neticesinde yargılamanın yenilenmesi durumunun CMK'da karşılığı bulunmadığı için Kanunun bir değişikliğe ihtiyacı vardır.²¹⁸

²¹³30.4.2013 tarih ve 28633 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

²¹⁴C. Apaydın (2020). *Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 275

²¹⁵Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 314; Bu durum "davasız yargılama olmaz ilkesi"nin istisnasını oluşturmaktadır. M. S. Altunç (2017), Yargılamanın Yenilenmesi Muhakemesinin Bireysel Başvuru Bakımından Ortaya Çıkardığı Hukuki Meseleler, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 7 (30), s. 213

²¹⁶Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1053

²¹⁷M. R. Erdem ve Ö. Korkmaz (2003), Yargılamanın Yenilenmesi Nedeni Olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İhlali, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), s. 198

²¹⁸Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 955

3.3.5. Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sonucu Verilen İhlal Kararları

Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında 6216 sayılı Kanunun dördüncü kısmında yer alan olan itiraz yolu ve iptal davası gibi bir dava çeşididir.²¹⁹ İlgililer tarafından yapılan bireysel başvuru neticesinde mahkeme ihlal kararına hükmedebilir. Mahkeme tarafından tespit edilen ihlal mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapmak üzere dosya mahkemeye gönderilir (6216 sayılı Kanun, m. 50/2). Mahkeme yeniden yargılama sonucu, Anayasa Mahkemesinin tespit ettiği ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak zorundadır. Aksi halde ilgililer için tekrardan Anayasa Mahkemesine başvuru hakkı doğacaktır. Anayasa Mahkemesi tarafında yapılan inceleme; hak ve özgürlüklere yapılan müdahale ile sınırlı olup, delillerin takdiri ve değerlendirilmesi ya da hukuk kurallarının yorumlanmasını kapsamamaktadır.²²⁰

Anayasanın 153. maddesinde de belirtildiği üzere, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlar kesindir ve herkesi bağlar. Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edilen ihlal üzerine yeniden yapılacak yargılama lehe sonuç doğuracaktır. Mahkeme, mümkünse dosya üzerinden kararını verir (6216 sayılı Kanun, m. 50/2). Yargılamanın yenilenmesinde ise, derhal beraat kararı verilebiliyorsa duruşma yapılmamaktadır (CMK m. 322/2).

Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararı sonucunda; yeniden yapılan yargılamanın, teknik anlamda “yargılamanın yenilenmesi” olmadığına yönelik öğretilerde tartışmalar mevcuttur.²²¹

3.4. Hükümlünün Aleyhine Olan Yargılama Sebepleri

Sanık veya hükümlünün aleyhine olan yargılamanın yenilenmesi nedenleri CMK'nın 314. maddesinde sayılmıştır. İlgili maddede sayılan sahte belge kullanımı ve hükme katılmış hâkimin suç işlemesi nedenleri, hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri arasında da sayıldığı için yargılamanın yenilenmesinde ortak

²¹⁹Ö. D. Aydın (2011), Türk Anayasa Yargısında Yeni Bir Mekanizma: Anayasa Mahkemesine'ne Bireysel Başvuru, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15 (4), s. 125

²²⁰M. Kahraman ve M. Şahin (2019), Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararlarının Yerine Getirilmesi, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 36 (2), s. 45-46

²²¹Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 131

nedenler başlığı altında incelenecektir. Bu nedenle, hükümlü aleyhine yargılamanın yenilenmesi nedenlerinden biri olarak sadece beraat sonrası ikrar durumu ele alınacaktır.

3.4.1. Beraat Sonrası İkrar Bulunması

CMK 314/1-c maddesinde sanığın beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkimin önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunması durumunda, hükümlü aleyhine yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceği belirtilmiştir.

İkrar, ceza muhakemesinde önemli bir delildir zira olayın içinde olan, muhakeme süjesi, sanığın bizzat kendi beyanlarını içermektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde ikrar; saklamayıp doğruca söyleme, açıkça söyleme, bildirme, benimseme gibi anlamalara gelmektedir.²²² Ceza muhakemesinde ikrar; sanığın olayı ve olayda fail olduğunu kabul etmesi demektir.²²³

İlgili madde bendinde “beraat” sonrası ikrarın bir yargılamanın yenilenmesi nedeni sayılacağı belirtilmiştir. CMK m. 223’te hangi durumlarda beraat verileceği sırasıyla sayılmıştır. Buna göre; fiil kanunda suç olarak tanımlanmamışsa, sanık tarafından işlenmediği sabitse, failin kast veya taksiri yoksa, olayda bir hukuka uygunluk nedeni varsa, sanık tarafından suçun işlendiği sabit değilse mahkeme beraat kararına hükmeder (CMK m.223). Beraat kararı dışında hükümlü hakkında mahkûmiyet kararı verilmişse cezanın ağırlaştırılması için yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez. Çünkü beraat kararı, hürriyetin hiçbir şekilde kısıtlanmamasını gerektirir.²²⁴

Sanık tarafında yapılan ikrarın beraat kararı kesinleştikten sonra olması gerekir.²²⁵ Beraat kararı kesinleşmeden yapılan ikrar, olağan kanun yollarında değerlendirmeye alınır.

İkrarın kusur sorumluluğunu içerip içermemesi önemli değildir. Suça yönelik herhangi bir itiraf, yargılamanın yenilenmesi açısından yeterli olacaktır.²²⁶ İkrar sadece itirafta bulunan kişi bakımından sonuç doğurur. İştirak halinde işlenen suçlarda ikrar,

²²²<https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 25.5.2023)

²²³Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 165

²²⁴Özgen, 1968, **a.g.k.**, 105

²²⁵Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 315

²²⁶Özgen, 1968, **a.g.k.**, 106; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 166

diğer sanıklar aleyhine yargılamanın yenilenmesi nedeni teşkil etmez.²²⁷ Ancak diğer sanıklar için yeni olay ve yeni delil bakımından yargılamanın yenilenmesi nedeni kabul edilebilir.²²⁸

İlgili yargılamanın yenilenmesi nedeninin uygulama alanı bulması için ikrar şarttır. Açık bir şekilde suç delilleri bulunsa dahi fail itiraf etmedikçe yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulamaz.²²⁹ Sanık tarafından itirafın sarhoşluk ya da dikkatsizlik haliyle yapılmasının da bir ehemmiyeti bulunmamaktadır.²³⁰

Kanunda ikrarın hâkim önünde yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle; Cumhuriyet Savcısı önünde yapılan ikrar, yenileme nedeni olmayacaktır.²³¹ İlgili maddede geçen hâkim lafzı, sulh ceza hâkimi veya mahkeme hâkimi olabilir. Ancak ikrarın sadece hâkim önünde yapılacak olması adalet güven duygusunu zedelediği gerekçesiyle eleştirilmektedir.²³² Yurtcan'a göre; ikrar, hâkim önünde olabileceği gibi hâkim önünde olmayabilir de önemli olan ikrarın güvenilirliğidir.²³³ Yargıtay bir kararında; beraat alan sanığın aynı suçlardan yargılanabilmesi için CMK'nın 314/1-c maddesi gereğince soyut ikrar içeren dilekçesi ve savcılık ifadesinin yeterli olmayacağını, hâkim önünde güvenilir ikrarda bulunmasının gerektiğini belirtmektedir.²³⁴

Sanık tarafından yapılan ikrarın yenilenen muhakemede delil olarak kullanılması için sanığın görülen dava da tekrardan ikrarda bulunması gerekmektedir.²³⁵

İtirafın yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak kabulü için inandırıcı olması gerekmektedir. İtirafın inandırıcılığını hâkim takdir edecektir

²²⁷Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 967

²²⁸Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 316

²²⁹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 106

²³⁰Özgen, 1968, **a.g.k.**, 107; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 167; Gökçen'e göre, ikrarın başka delillerle de desteklenmesi gerekmektedir. Gökçen vd., 2023a, **a.g.k.**, 772

²³¹Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1056

²³²Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 167; Özkan, 2020, **a.g.k.**, 139

²³³Yurtcan, 2015a, **a.g.k.**, 1545

²³⁴Yargıtay 22. Ceza Dairesi 11.05.2016 tarih ve 2015/29419 Esas ve 2016/7958 Karar sayılı kararı

²³⁵Özgen, 1968, **a.g.k.**, 108-109; Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1056

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YARGILAMANIN YENİLENMESİ SÜRECİ

1.YARGILAMANIN YENİLENMESİ YOLUNA BAŞVURMAYA YETKİLİ OLANLAR

1.1. Genel Olarak

Yargılamanın yenilenmesi yolu, maddi gerçekliğe ulaşmada özellikle sanık için bir güvence sağlamaktadır.²³⁶ Bu olağanüstü kanun yolunun işleyebilmesi için ilgili kişilerin talepleri gerekmektedir. Talep olmadan re'sen yargılamanın yenilenmesi mümkün değildir.²³⁷

Yargılamanın yenilenebilmesi için mahkemece verilen hükmün kesinleşmiş olması gerekmektedir. Özel af durumu, yargılamanın yenilenmesi hakkını ortadan kaldırmamaktadır.²³⁸

Yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru için süre sınırlaması bulunmamaktadır. CMK m. 311/1-f maddesinde bu duruma istisna teşkil etmektedir. Dava zamanaşımının bulunması, tüm olağanüstü kanun yollarına tesir ettiği gibi yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuruya da tesir eder. Ancak lehe yargılamanın yenilenmesi için bir engel değildir.²³⁹

Kanun yoluna başvurmaya yetkili olan kişiler, yargılamanın yenilenmesini talep etmeye yetkilidir (CMK m. 317/1). Bu kimseler önceki bölümde ayrıntılı olarak ele alındığından, tekrara düşmemek adına burada aynı açıklamaları yapmamayı ve ilgili bölüme atıfta bulunmakla yetinmeyi uygun buluyoruz. Başvuru esnasında talebin yerindeliliğini gösteren hukuki dayanaklar ve delillerin belirtilmesi gerekmektedir.²⁴⁰ Eğer yenileme talebi bir suç iddiasına dayandırılıyorsa, bu suçun varlığı hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü verilmiş veya mahkumiyeti gerektirecek nitelikte

²³⁶A. H. Evik (2015), Somut Bir Olaydan Hareketle “Yargılamanın Yenilenmesi” Müessesine Yönelik Bir Değerlendirme, *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (1), s. 101

²³⁷Özgen, 1968, **a.g.k.**, 111

²³⁸Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 143

²³⁹Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 950

²⁴⁰Karakehya, 2022a, 691

kuvvetli delil bulunmaması dışında bir nedenle ceza soruşturmasına başlanamamış veya sürdürülememişse kabul edilebilir (CMK m. 316).²⁴¹

İlgili kişilerce yapılan yargılamanın yenilenmesi talebi reddedilmişse yeni sebeplere dayanılarak tekrar yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulabilir.

Yargılamanın yenilenmesi talebi hükmün infazını durdurmaz ancak mahkeme, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir (CMK m. 312). Bu karar, taleple beraber verilebileceği gibi yargılamanın yenilenmesi esnasında da verilebilir.²⁴²

Yargılamanın yenilenmesi talebi her zaman geri alınabilir. Talepten feragat ise yargılamanın yenilenmesi yolunun ruhuna aykırı bir durumdur ve uygulanması mümkün değildir.²⁴³

1.2. Gaiplik Durumunun Bulunması

Gaip, CMK'nın 224'üncü maddesinin birinci fıkrasında, bulunduğu yer bilinmeyen veya yurt dışında bulunup da yetkili mahkeme önüne getirilemeyen veya getirilmesi uygun bulunmayan sanık olarak tanımlanmıştır. Gaip kişi yerine yenileme talebi; Cumhuriyet Savcısı, müdafii, gaibin eşi, yasal temsilcisi tarafından yapılabilir (CMK m. 244/4 ve CMK m. 260 vd.).

1.3. Hükümlünün Ölmesi Durumu

Hükümlünün ölmesi, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmaya engel olmaz (CMK m. 313/1). Mahkeme tarafından verilen kesin hüküm nedeniyle hükümlünün ailesi şeref ve itibarlarını korumak amacıyla yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru yapılabilir. İlgili kişilerin yokluğu durumunda Adalet Bakanı da yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabilir.

Hükümlünün eşi, ölüm anında evli olmaları durumunda yargılamanın yenilenmesi başvurusunu yapabilecektir.²⁴⁴ Eşin sonradan evlenmiş olması da bu başvuru hakkını kaldırmamaktadır.²⁴⁵

²⁴¹.. Sanık aleyhine verilen yargılamanın yenilenmesi kararı, katılan yerine önceki duruşmaya başka birinin katıldığı iddiası ile ilgili olup bir suç isnadına dayanan sebepten dolayı yargılamanın yenilenmesinde 5271 sayılı CMK'nın 316. Maddesi gereğince bu iddiadan dolayı kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü verilmesi şartına bağlı olduğu." (Yargıtay 3. Ceza Dairesi 20.2.2013 Tarih, 2011/38257 Esas, 2013/6798 Karar sayılı Kararı), Taneri, 2020, **a.g.k.**, 1095

²⁴²Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 960

²⁴³Özgen, 1968, **a.g.k.**, 125

Ölen hükümlünün üst ve alt soyu ile kardeşlerinin yenileme talebinde bulunma hakları vardır. Kardeşlerin öz veya üvey olmasının önemi yoktur. Ayrıca bu başvuru hakkı miras hukukundan bağımsızdır.²⁴⁶ Yani hükümlünün mirasını reddeden mirasçılar da yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru yapabilir.

Müdafî veya kanuni temsilci, tahdidi sayılan kişiler arasında yer almamaktadır. Zaten müdafîlik görevi hükümlünün ölmesi ile kendiliğinden sonra ermektedir.

Cumhuriyet Savcısının durumu öğretilerde tartışmalıdır. Kimi yazarlar tahdidi sayılan kişiler arasında Cumhuriyet Savcısının olmadığını, bu nedenle başvuru yapamayacağını savunmaktadırlar.²⁴⁷ Kimi yazarlar ise; Kanunun bu boşluğu bilerek bıraktığını, Cumhuriyet Savcısı görevinin maddi gerçeği ortaya çıkarmak olduğunu ve bu nedenle yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabileceğini belirtmektedirler.²⁴⁸ Bize göre de Kanunda açıkça sayılmasa da Cumhuriyet Savcısının ölen hükümlü yerine yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabilmesi gerekir. Zira Cumhuriyet Savcısının görevi şüpheli ve sanıklar hakkında aleyhe delilleri toplayarak onları cezalandırmak değildir. Asıl görevleri, adli hatasız maddi gerçekliğin ortaya çıkmasını sağlamaktır.

2. YARGILAMANIN YENİLENMESİ TALEBİ VE TALEBİN İNCELENMESİ

2.1. Yetkili ve Görevli Mahkeme

Yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmaya yetkili kişilerin, hükmü veren mahkemeye başvuru yapması gerekmektedir (CMK m. 318/1). Olağan Kanun yollarında başvuru, bir üst dereceli mahkemeye yapılırken burada hükmü veren mahkemeye başvuru yapılmaktadır. Bu durum öğretilerde tartışma konusu olmuştur. Bir görüşe göre; ilk hükmü veren mahkeme, başvuru konusu dosyayı bilmektedir ve bu sayede en doğru kararı verebilir.²⁴⁹ Aksi görüşte olanlar ise; mahkemenin daha önce bilinmeyen bir delilin sonradan ortaya çıkması durumunun ilgili mahkemenin adli hatalı

²⁴⁴Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 149

²⁴⁵Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 189

²⁴⁶Özgen, 1968, **a.g.k.**, 117; Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 207

²⁴⁷Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 150; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 190; Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 209

²⁴⁸Özgen, 1968, **a.g.k.**, 119; Önder, 1973, **a.g.k.**, 81

²⁴⁹Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 198

kararını aklamayacağı görüşündedir. Ayrıca olayı bilenlerin soyut bir kavram olan mahkeme değil hakimler olduğunu da belirtmektedirler.²⁵⁰

Başvuru sonrası karar vermeden önce Cumhuriyet Savcısının mütalaası alınır (CMK m. 33). Ancak Cumhuriyet Savcısı görüş bildirmek zorunda değildir.²⁵¹ Anayasa mahkemesi, savcının mütalaasına yer verilmemesini çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali saymıştır.²⁵²

Her ne kadar başvuru hükmü veren mahkemeye yapılırsa da CMK m. 23/3 düzenlemesi gereğince hükmü veren mahkeme yerine başka bir mahkemenin karar vermesi daha doğru olacaktır.²⁵³ Uygulamada; hükmü veren mahkeme, kendisine yapılan talebin değerlendirilmesi için sıra olarak takip eden bir sonraki mahkemeye dosyayı tevdi etmektedir.

Yargıtay'ın CMK m. 303 uyarınca, doğrudan hüküm kurduğu durumlarda da hükmü vermiş olan mahkemeye başvuru yapılır (CMK m. 318/2). Yargıtay hakimlerinin suç teşkil eden görev kusurlarından dolayı başvuru, Yargıtay'ın ilgili dairesine yapılır. Ayrıca Yargıtay'ın ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararlarda da başvuru, Yargıtay'ın ilgili dairesine yapılacaktır.

İstinaf mahkemesinin ilk derece mahkemesi hükmünü ortadan kaldırarak yeniden hüküm vermesi durumunda, yargılamanın yenilenmesi başvurusunun nereye yapılacağına dair Kanun da bir düzenleme yer almamaktadır. Öğretideki bir görüşe göre bu durumda başvuru, hükmü veren istinaf mahkemesinin ilgili dairesine yapılmalıdır.²⁵⁴

Yargılamanın yenilenmesi talebinin incelenmesinde, ilk hükmü veren mahkeme üyelerinden biri bulunamaz (CMK m. 23/3).²⁵⁵ Bu yasak sadece ilk hükmü veren mahkeme üyeleriyle sınırlı değildir. İlk hükmün soruşturma aşamasında herhangi bir

²⁵⁰Özgen, 1968, **a.g.k.**, 126

²⁵¹Soyaslan, 2020, **a.g.k.**, 634

²⁵²Bkz. Altunç, 2017, **a.g.k.**, 201 (dipnot)

²⁵³Gökçen vd., 2023a, **a.g.k.**, 773; Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1059

²⁵⁴Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 216; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 200

²⁵⁵.. Somut olayda mahkumiyet hükmünü veren mahkeme hakiminin aynı olması nedeniyle merci tayini talebine karşılık İstanbul 31. Ağır Ceza Mahkemesinin anılan hüküm gereğince yargılamanın yenilenmesi talebini değerlendirecek farklı bir hakim tayini yerine yazılı şekilde talebin reddine karar vermesi nedeniyle kanun yararına bozma istemi yerinden görüldüğünden KABULÜ ile İstanbul 31. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/04/2019 tarihli ve 2019/354 değişik iş sayılı kararının 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesinin 3. Fıkrası uyarınca bozulmasına.." (Yargıtay 13. Ceza Dairesi 16.9.2019 Tarih, 2019/9483 Esas, 2019/12559 Karar sayılı kararı), <https://www.lexpera.com.tr/> (E.T.: 17.7.2023)

karar veren sulh ceza hâkimi dahildir.²⁵⁶ Hâkimin yasaklanması ikinci yargılamada objektifliği sağlamak adına olumludur.²⁵⁷ Ancak *Nişancı*'ya göre, savcıların bu düzenleme kapsamında olmaması büyük bir eksikliklerdir.²⁵⁸

Akyürek'e göre; yargılamanın yenilenmesi başvurusu Yargıtay'a yapılmalıdır. *Gündüz* ise, yargılamanın yenilenmesi talebinin bir üst mahkeme tarafından incelenmesi gerektiğini belirtmektedir.²⁵⁹ Bize göre de talebin reddi halinde yapılacak incelemenin bir üst mahkeme tarafından yapılması, başvuru sahibi kişiler için bir güvence hissi oluşturacaktır.

İlgili kişilerce yapılan yargılamanın yenilenmesi talebi hakkında karar, duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden verilir (CMK m. 318/3).

2.2. Yargılamanın Yenilenmesi Talebi

Kanun yollarına başvurudaki genel hükümler, yargılamanın yenilenmesi talebi içinde geçerlidir. Yargılamanın yenilenmesi talebi, bunun yasal nedenleri ile dayandığı delilleri içerir (CMK m. 317/2).

Yargılamanın yenilenmesi ancak ilgili kişilerin talepleri neticesinde olur. Mahkeme, re'sen yargılamanın yenilenmesine karar veremez.

Yargılamanın yenilenmesi talebi, hükmü veren mahkemeye yapılır (CMK m. 318/1). Talebin yazılı olması gerekir. Yazılılık koşulu, dilekçe ya da bir tutanak tutulması istemiyle mahkeme katibine beyanda bulunmak suretiyle yerine getirilebilir.

Hükümlü, bulunduğu kurum müdürüne beyanda bulunmak suretiyle veya dilekçe vererek bu kanun yoluna başvurabilir. Kurum müdürüne başvuru halinde, başvuru beyanı veya dilekçesi ilgili deftere kaydedildikten sonra bu hususları içeren bir tutanak düzenlenerek tutukluya verilir. Daha sonra tutanak ve dilekçe derhal ilgili mahkemeye gönderilir. Zabıt kâtibi başvuruyu ilgili deftere kaydeder. Kurum müdürü tarafından işlem yapıldığında, yargılamanın yenilenmesi için kabul edilmiş olan süreler kesilmiş sayılır (CMK m. 263).

²⁵⁶Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 166

²⁵⁷Yurtcan, 2015a, **a.g.k.**, 1550

²⁵⁸Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 203

²⁵⁹Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 218

Yenileme nedeni ve bu konudaki deliller, dilekçede gösterilmelidir (CMK m.317/2).

Yenileme nedeninin bir suç olması halinde, kural olarak bu konuda kesinleşmiş bir hüküm bulunmalı veya delil yokluğundan başka nedenlerle soruşturma yapılamamış olmalıdır (CMK m. 316).

Yargılamanın yenilenmesi talebi reddedilirse, yeni bir sebeple tekrar yargılamanın yenilenmesi istenebilir

2.3. Talebin İncelenmesi

2.3.1. Genel Olarak

İlgili kişilerce yapılan yargılamanın yenilenmesi başvurusu, hükmü veren mahkeme tarafından incelenir. İlk aşamada mahkeme, şekli bir inceleme yapacak ardından talebi kabule şayan görürse esas incelemeye geçecektir. Esas incelemesi aşamasında deliller toplanıp esas hakkında kabul kararı verildikten sonra ceza davasının yeniden görülmesi safhasına geçilecektir.

2.3.2. Talebin Şekil Bakımından İncelenmesi

Şekil bakımından yapılan incelemeyle, yenilemenin kabule değer görülüp görülmeyeceği²⁶⁰ hususunda karar verilir.

Mahkeme şekil açısından incelemeyi yaparken şu durumlardan birinin olmaması halinde talebi reddeder; yargılamanın yenilenmesi talebinin Kanun da gösterilen şekilde yapılmamış olması, yargılamanın yenilenmesini gerektirecek hiçbir nedenin bulunmaması ve talebi destekleyici delillerin açıklanmaması. Talebin şekil şartlarından kastedilen; talebin yetkili mahkemeye yapılması, kesinleşmiş bir hüküm olması ve Kanunda sayılan ilgili kişilerce başvurunun yapılmasıdır.²⁶¹ Bu aşamada delil toplanması ve değerlendirmesi yapılmaz.²⁶²

Yargılamanın yenilenmesi talebinde eksik ya da yeterince sarıh olmayan kısımların bulunması durumunda mahkeme, talebi reddedebileceği gibi başvuruyu yapan ilgili kişilere eksikliği gidermesi için süre de verebilir. Mahkemenin talebi

²⁶⁰Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, **a.g.k.**, 962

²⁶¹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 130-131

²⁶²Özkan, 2020, **a.g.k.**, 155

reddetmesi durumunda başvuruçunun tekrar talepte bulunabileceği gerçeği nedeniyle süre vermesi daha doğru olacaktır.²⁶³ Başvuru; yetkili ya da görevli mahkemeye yapılmamışsa, bu başvurunun ilgili mahkemeye iletilmesi gerekmektedir (CMK m. 264/2).

Yargılamanın yenilenmesi talebi dosya üzerinden incelenmektedir (CMK m. 318/3). Ancak bu durum ceza muhakemesine hâkim olan temel ilkelerden sözlülük ilkesine aykırılık teşkil ettiği için öğretide eleştirilmektedir.²⁶⁴

Talep dilekçesinde gösterilen delillerin kanuni sebebi ne oranda doğruladığı, talebin kabul edilebilirliği açısından öğretide iki görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur. İlk görüş, delillerin gösterilmesinin esas incelemesine geçmek için yeterli olacağını savunmaktadır. İkinci görüş ise, baştan esaslı olamayan deliller için zaman kaybetmenin bir anlamı olmadığını ve ilk görüşün fazla şekilci olduğunu belirtmektedir.²⁶⁵ Özgen, ilk görüşün benimsenmesinin daha uygun olacağını belirtmekle esas bakımdan incelemenin zaten ikinci aşamada yapılacağını ifade etmektedir.²⁶⁶

Yukarıda belirtilen üç şartı da sağlayan talepler kabul edilerek ikinci aşamaya geçilecektir. Öğretide, talebin açık bir şekilde kabul edilebileceği hallerde ikinci aşamaya geçmeden kabul kararı verilebileceğini savunan yazarlar bulunmaktadır.²⁶⁷ Ancak bu durum aksi görüşteki yazarlar tarafından öznel durumlara yol açabileceği sebebiyle eleştirilmektedir.²⁶⁸

Yargılamanın yenilenmesi talebinin ardından mahkeme, savcı görüşünü talep etmek zorundadır (CMK m. 33/1). Ancak savcı tarafından yapılan bir başvuru varsa zaten görüş almaya gerek olmayacağı açıktır.

Başvurunun kabulü halinde verilen karara karşı itiraz kanun yoluna başvurulabilir (CMK m. 319/3). Bu nedenle, mahkeme tarafından verilen kararın, Cumhuriyet Savcısına ve ilgili kişilere tebliğ edilmesi gerekir.

²⁶³Özgen, 1968, 131

²⁶⁴Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 204-205

²⁶⁵Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 206

²⁶⁶Özgen, 1968, **a.g.k.**, 132

²⁶⁷Özgen, 1968, **a.g.k.**, 135

²⁶⁸Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 175

Başvuru nedeni AİHM kararı ise yapılacak inceleme, sadece AİHM kararının var olması, gerçekliği ve süresinde başvurunun yapılıp yapılmadığına ilişkin olacaktır.²⁶⁹

Mahkeme tarafından verilen kararın gerekçeli olması gerekmektedir (CMK m. 34/1) ve bu kararlara karşı genel hükümler uyarınca itiraz kanun yoluna gidilebilir. İtiraz sonucu verilen karar kesindir. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru sonucu verdiği kararlarında yargılamanın yenilenmesine karar verilmeden önceki aşamayı da adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirmiştir.²⁷⁰ Ancak daha sonra mahkeme, başvuru aşamasında sanıkların suç isnadı altında olmadığı gerekçesiyle bu içtihadından vazgeçmiştir.²⁷¹ Anayasa Mahkemesi günümüzde, bu husustaki başvurularda, konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilmezlik kararı vermektedir.²⁷²

2.3.3. Talebin Esas Bakımından İncelenmesi

2.3.3.1. Genel Olarak

İlgili kişiler tarafından yapılan başvuru, mahkemece şekle aykırı bulunmadığı durumlarda esas bakımından kabul edilebilirlik incelemesine tabi olacaktır. Bu aşamada mahkeme tarafından deliller toplanacak ardından talebin esası hakkında ret ya da kabul kararı verilecektir. Ayrıca toplanan yeni deliller eskileriyle beraber değerlendirilerek daha sağlam bir sonuca ulaşmak mümkün olacaktır.²⁷³

İkinci aşamada başvuru hakkında tekrar şekil incelemesi yapılıp yapılmayacağı konusunda öğretilerde iki görüş mevcuttur. Birinci görüşe göre, tekrardan şekli inceleme yapılması Kanunun sistemine aykırıdır.²⁷⁴ Diğer görüş ise, esas incelemesi sırasında yeniden şekli bir incelemenin yapılabileceğini savunmaktadır.²⁷⁵ Bize göre, birinci görüş Kanun amacına daha uygun düşecektir zira ilk aşamanın amacı zaten şekli bir

²⁶⁹Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 207

²⁷⁰Anayasa Mahkemesi 18.04.2018 Tarih ve 2015/6867 Başvuru Numaralı Kararı

²⁷¹Anayasa Mahkemesi 7.6.2018 Tarih ve 2015/10131 Başvuru Numaralı Kararı

²⁷²“...Başvuruya konusu ihlal iddialarının Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamına girmediği, dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında olmadığı anlaşılmaktadır. (Benzer yönde bkz. Nihat Akbulak [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018.) Açıklanan gerekçelerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin, konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilmez olduğuna, yargılama giderlerinin başvuru üzerinde bırakılmasına kesin olarak karar verildi.” (Anayasa Mahkemesi 11.4.2023 Tarih ve 2022/44717 Başvuru Numaralı Kararı)

²⁷³Yurtcan, 2015a, **a.g.k.**, 1553

²⁷⁴Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 179

²⁷⁵Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 208

incelemenin yapılmasını kapsar. Başvuruyu tekrardan şekli bir incelemeye tabi tutmak usul ekonomisine ve hukuk güvenliğine²⁷⁶ aykırılık teşkil edecektir.

2.3.3.2. Delil Toplanması

Bu aşamada mahkeme, yapılan başvurunun ne derece doğru olduğunun delillerini toplayacak ardından esas hakkındaki kararını verecektir. Mahkemenin delil toplamasındaki amaç, sanığın suçluluğu hakkında değerlendirmede bulunmak değildir.²⁷⁷

Bu aşamada sadece başvuru sahibinin sunduğu deliller değil mahkemece ulaşılabilen tüm delillerin toplanması gerekmektedir. Ayrıca mahkeme sadece tarafları dinleyerek de karar verebilir zira mahkemenin delil toplama zorunluluğu bulunmamaktadır.²⁷⁸

CMK m. 320'nin ikinci fıkrasında delil toplamanın mahkemece veya naip hâkim tarafından yapılabileceği gibi istinabe suretiyle de olabileceği belirtilmiştir. Kanun, delillerin hâkim tarafından toplanmasını emrettiği için Cumhuriyet Savcısı ya da kolluk kuvvetleri eliyle bu işlem gerçekleştirilemez.

Ceza muhakemesinin temel ilkelerinden biri olan re'sen araştırma ilkesi gereğince mahkeme, gerekli gördüğü bütün delilleri toplar.²⁷⁹ Çünkü ileri sürülen deliller, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü için yetmekle beraber yapılacak olan yargılamaya getirilecek tüm delilleri kapsamayabilir.²⁸⁰ Ayrıca maddi gerçekliğin ortaya çıkarılması amacı muhakemenin tüm aşamaları için geçerlidir.²⁸¹ Yenileme sebebinde gösterilmemiş olan bir sebebe dahil olan deliller bu durumun istisnasıdır.²⁸²

CMK m. 320'de delillerin toplanmasında soruşturmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu sebeple, istisnalar haricinde tanık ve bilirkişilere yemin verdirilecektir. CMUK'ta yemin konusu mahkemenin takdirine bırakılmıştı (CMUK m. 337/2).

²⁷⁶Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 179

²⁷⁷Özgen, 1968, **a.g.k.**, 137

²⁷⁸Özgen, 1968, **a.g.k.**, 137

²⁷⁹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 139

²⁸⁰Karakehya, 2022a, **a.g.k.**, 693

²⁸¹Ünver ve Hakeri, 2022b, **a.g.k.**, 836

²⁸²Aynı görüş için bkz. A. Karakurt (2008), *Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 163

Mahkeme tarafından delil toplandıktan sonra Cumhuriyet Savcısı ve sanığın yedi gün içinde görüşlerinin bildirilmesi istenir (CMK m. 320/3). Cumhuriyet Savcısı ve sanığın görüşlerinin bildirilmesinin istenmesi mecburidir. Aksi takdirde itiraz kanun yolunda mahkemenin verdiği karar kaldırılır.²⁸³ Ölmüş hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunan yakınların da görüşlerinin alınması, ceza muhakemesinin amacına daha uygun olacaktır.²⁸⁴ Savcı ve sanık görüş bildirmek zorunda değildir.²⁸⁵

2.3.3.3. Esas Hakkında Karar Verilmesi

Mahkeme, toplanan deliller ve tarafların görüşlerini belirtmesi üzerine esas hakkında kararını verir. Başvuru sahibinin iddiaları yeterli düzeyde doğrulanmaz ise başvuru reddedilir. Ayrıca lehe yargılamanın yenilenmesi nedenlerinden, sahte belge kullanımı (CMK m. 311/1-a), gerçek dışı tanıklık ve bilirkişilik (CMK m. 311/1-b) ile aleyhe yargılamanın yenilenmesi nedenlerinden sahte belge kullanımı (CMK m. 314/1-a) durumlarının hükme olan etkisi mahkeme tarafından incelenecektir.²⁸⁶ Yani mahkemece ilk hüküm verildiği esnada bilinse dahi aynı hükmün verilmesi durumu ortaya çıkıyorsa yargılamanın yenilenmesi kararı verilemeyecektir.²⁸⁷

Kanunda açıkça belirtilmemiş olsa da yeni olay veya yeni delil iddiasına dayanan taleplerin incelenmesinde hükme olan etkileri göz önüne alınmalıdır. Zira Kanun; yeni olay ve yeni delil iddiasının yalnız başına veya diğer delillerle beraber değerlendirilmesi sonucu, daha az cezanın ya da beraat kararı verilmesi durumunu aramıştır.²⁸⁸

AİHM tarafından verilen ihlal kararına dayanan taleplerin değerlendirilmesinde de hükme etkinin olup olmadığının ele alınması gerekmektedir.²⁸⁹ Ceza hükmü, bir hukuk mahkemesi hükmüne dayanıyorsa ve hükümden sonra bu hukuk mahkemesi hükmü kaldırılmışsa yine ilk hükmün etkilenmiş olması şartı aranmaktadır. Hükme katılan

²⁸³Özgen, 1968, **a.g.k.**, 141

²⁸⁴Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 211

²⁸⁵Yurtcan, 2015a, **a.g.k.**, 1553; Soyaslan, 2020, **a.g.k.**, 634

²⁸⁶Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 182

²⁸⁷Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 228

²⁸⁸Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 229

²⁸⁹Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 183; Centel ve Zafer, 2022b, a.g.k. 970

Yenisey ve Nuhoğlu'na göre; CMK'nın 321'inci maddesi birinci fıkrası, AİHM kararlarının hükme tesirinin incelenmesi yolunu kapatmıştır ve AİHM'i bir süper istinaf mahkemesi durumuna getirmiştir. *Yenisey ve Nuhoğlu*, 2019a, **a.g.k.**, 965

hâkimin görev suçu işlemesi halinde ise kanun koyucu, hükme etki durumunu aramamaktadır.

Yukarıda değinilen şartların gerçekleşmesi durumunda, yani başvurunun yeterince doğrulanamaması ve hükme etki durumunun olmaması halinde, yargılamanın yenilenmesi başvurusu esassız olması nedeniyle reddedilecektir.²⁹⁰ Kararın kesinleşmesiyle beraber aynı deliller veya olaylara dayanarak yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunulamaz. Bu nedenle, ret halinde verilecek kararın yeteri düzeyde tatmin edici ve gerekçeli olması gerekir.²⁹¹

Mahkeme, iddiaların yeterli düzeyde doğrulanması ve hükme etkisini değerlendirerek yargılamanın yenilenmesine karar verir. Şüphede durumunda “şüpheden kesin hüküm yararlanır” ilkesi geçerlidir.²⁹² Yenilenme talebinin kabulü, talebin doğrulanması anlamı taşımaz ve infazı engellemez.²⁹³ Talebin kabulüyle birlikte mahkeme, ilk derece mahkemesinde olduğu gibi duruşma hazırlığı yapar²⁹⁴ ve kararında yetkili mahkemeyi belirtir.

Mahkeme tarafından talebin kabulüyle beraber fiile ilişkin zamanaşımı süresi tekrar yeni baştan işlemeye başlar (TCK m. 66/5).²⁹⁵

Mahkemenin bu kararlarına karşı itiraz yolu açıktır (CMK m. 321/3).

2.3.3.4. Yargılamanın Yenilenmesi Kararının Etkileri

Yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesiyle beraber eski hükmün durumu ve cezanın infazı bakımından birtakım sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Mahkemece verilen eski hükmün durumu ile ilgili öğretilerde iki görüş bulunmaktadır. Birinci görüşe göre, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesiyle beraber eski hükmün varlığı sona ermeyecektir zira eski hüküm ancak yenilenen bir yargılama sonucu verilen hüküm ile ortadan kalkabilir.²⁹⁶ Ayrıca Kanun

²⁹⁰Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 542-543

²⁹¹Apaydın, 2020, **a.g.k.**, 286

²⁹²Özgen, 1968, **a.g.k.**, 142-143

²⁹³Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 212

²⁹⁴Karakehya, 2022a, **a.g.k.**, 695

²⁹⁵Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 970

²⁹⁶Toroslu ve Feyzioğlu, 2021, **a.g.k.**, 468; Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 231; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 213; Karakurt, 2008, **a.g.k.**, 172

lafzından da bu durum anlaşılmaktadır. İkinci görüş ise, eski hükmün yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulüyle beraber kalkacağını ve Kanun lafzının karışıklık içerisinde olduğunu savunmaktadır.²⁹⁷

Bize göre, yargılamanın yenilenmesi kararının eski hükmü ortadan kaldırma durumu söz konusu değildir. Çünkü yargılamanın yenilenmesi kararı, “iddianamenin kabulü kararı” gibi olup bir hükmü kaldırma durumu söz konusu değildir. Ayrıca yargılamanın yenilenmesi kararı mahkeme tarafından verilmiş olsa da hala ortada bir şüphe bulunmaktadır ve şüpheden kesin hüküm yararlanır. Bir ara karar ile kesin hükmün kaldırılması mümkün değildir.²⁹⁸

Yargılamanın yenilenmesi talebinin infaza etkisi olmayacağı Kanunda belirtilmiştir (CMK m. 312). Ancak Kanunda, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü halinde hükümlünün infaz durumu hakkında bir açıklık bulunmamaktadır. İlk derece mahkemesinin verdiği hükme karşı olağan kanun yollarına başvurulması halinde hükmün kesinleşmesi önlenir ve infazına başlanmaz (CMK m.275/1 ve CMK m. 293/1). Yargılamanın yenilenmesi talebi kesinleşmiş bir hükme karşı yapıldığı için hükme etkisi mümkün değildir.²⁹⁹

Yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü ile eski hükmün ortadan kalktığını savunanlara göre infazın devamı mümkün değildir.³⁰⁰ Aksi görüş ise, Kanun lafzından (CMK m. 312) yola çıkarak, verilen kararın infaza etkisi olmadığını ve ancak mahkeme kararıyla infazın geri bırakılması ya da durdurulmasının mümkün olduğunu savunmaktadır.³⁰¹

İnfazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına mahkeme tarafından karar verilebilir (CMK m.312). Mahkeme bu kararı, yargılamanın yenilenmesi talebinin şekil veya esas değerlendirmesini yaptığı aşamada verebilir.³⁰² Mahkemenin infaz hakkında verdiği karara karşı Kanun da itiraz hakkı tanınmamıştır. Kanunda mevcut olan bu eksikliğin giderilmesi faydalı olacaktır.

²⁹⁷Özgen, 1968, **a.g.k.**, 147-148; Önder, 1973, **a.g.k.**, 104-105

²⁹⁸Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 190

²⁹⁹Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 186

³⁰⁰Özgen, 1968, **a.g.k.**, 148-149

³⁰¹Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 215

³⁰²Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 187; Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 232

2.4. Yargılamanın Yenilenmesi Safhası

Yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kabul edilmesi ya da reddedilmesi neticesinde itiraz edilip mahkemenin ret kararını kaldırmasıyla beraber, yargılamanın yenilenmesinde kovuşturma süreci başlar. Bu aşamada duruşma yapılması ve delillerin mahkeme huzurunda taraflarca tartışılıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak Kanunda, bazı istisna hallerde mahkemenin duruşma yapmadan karar verebileceği belirtilmiştir (CMK m. 322/1 ve 322/2).

Bu aşamada yeni bir kovuşturma süreci mevcuttur ve ilk kovuşturmadan bağımsız bir yargılama süreci işleyecektir.³⁰³ Mahkeme, gerekli gördüğü takdirde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırabilecektir.

2.4.1. Duruşmasız Yargılamayı Gerektiren Durumlar

Ölmüş bir hükümlü için yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması durumunda mahkeme, duruşma yapmaksızın toplanan deliller neticesinde beraat kararı verebilecektir. Aksi takdirde yapılan başvurunun reddine karar verilecektir (CMK m. 322/1).

Cezanın azaltılması için ölmüş hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi mümkün değildir.³⁰⁴ Birden fazla kimse hakkında yargılamanın yenilenmesi kararı verilmiş ardından başvuranlardan biri ölmüşse, ölen kişi için CMK m. 322/1 uygulanacak diğerleri için duruma göre duruşma açılacaktır.³⁰⁵

Kanunda geçen “karar verir” lafzı öğretide bazı tartışmaları beraberinde getirmiştir. Birinci görüş, duruşmasız verilecek mahkeme kararları nedeniyle ancak itiraz kanun yoluna başvurulabileceği savunmaktadır. Çünkü hüküm, duruşma sonunda kurulur. İkinci görüş ise, mahkemenin önüne gelen cezai başvuru açısından bir değerlendirme yaptığını ve madde anlamı itibarıyla hüküm olduğunu belirtmektedir.³⁰⁶ Bu nedenle; duruşma yapılmadan yargılamanın yenilenmesi kararı verilmesi sonucu, istinaf ve temyiz kanun yoluna gidilebilir.

³⁰³Akyürek, 2018, a.g.k., 194

³⁰⁴Özgen, 1968, a.g.k., 153; Yenisey ve Nuhoglu, 2019a, a.g.k. 965

³⁰⁵Özgen, 1968, a.g.k., 154

³⁰⁶Özgen, 1968, a.g.k., 155

Bize göre, beraat kararı verilmesi hali bir hükümdür ve bu karar neticesinde istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurulabilir. Ancak talebin reddedilmesi hali, Kanun da sayılı hüküm türlerinden biri değildir (CMK m. 223/1). Bu durumda mahkemenin kararına karşı ancak itiraz yoluna başvurulabilir.³⁰⁷

Yaşayan hükümlü için derhal beraat hali ve Cumhuriyet Savcısının uygun görüşü mevcutsa, duruşma yapılmasına gerek yoktur (CMK m. 322/2). Kanun lafzında Cumhuriyet Savcısının uygun görüşünün aranacağı belirtilmiştir. Ancak bu görüşün duruşma yapılmaması için mi yoksa beraat hükmüne yönelik mi olacağı net değildir. Öğretide kabul edilen görüş, duruşma yapılmadan karar verilmesi için Cumhuriyet Savcısının görüşüne başvurulmasıdır.³⁰⁸ Aksi halde mahkemenin beraat kararı vermek için Cumhuriyet Savcısının görüşüne ihtiyacı olduğu gibi bir anlam çıkacaktır. Kanun sadece Cumhuriyet Savcısının uygun görüşünü aramıştır. Bu nedenle katılanın ya da hükümlünün rızasına ihtiyaç yoktur. *Gündüz*, hükümlünün görüşünün alınmamasını “aleniyet ilkesi”ne aykırılık nedeniyle eleştirmektedir.³⁰⁹ *Özen* ise, katılanın görüşünün alınmamasının bir gerekçesi olmadığı yönünden eleştiri getirmektedir.³¹⁰

Mahkeme beraat kararıyla beraber önceki hükmün kaldırılmasına da karar verecektir (CMK m. 322/3). Zira aynı kişi hakkında aynı fiilden iki kere hüküm kurulmuş olacaktır.³¹¹

Beraat kararı dışında başka bir hüküm verilmesi halinde de bu yola gidilemeyecektir. Örneğin; ceza verilmesine yer olmadığı kararı ya da yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi kararı gibi. Ancak öğretide, zamanaşımı ve sanığın akıl hastası olması durumlarında da duruşmasız karar verilebileceğini savunan yazarlar vardır.³¹²

³⁰⁷Benzer görüş için bkz. Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 221; Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 199-200

³⁰⁸Erem, 1962c, **a.g.k.**, 39; Özgen, 1968, **a.g.k.**, 156; Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 201; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 222; Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 236

³⁰⁹Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 236; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 221;

³¹⁰Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1061

³¹¹Karakehya, 2022a, **a.g.k.**, 695-696

Soyaslan’a göre; bu maddenin anlamı, mahkemenin eski kararı ortadan kaldırarak yeni kararı verinceye kadar eski kararın geçerli olduğudur. Soyaslan, 2020, **a.g.k.**, 634; Benzer görüş için bkz. Yurtcan, 2015a, **a.g.k.**, 1555

³¹²Erem, 1962c, **a.g.k.**, 38-39

2.4.2. Duruşma Yapılarak Yargılamanın Yenilenmesi

Kanunda belirtilen ve yukarıda bahsettiğimiz iki istisna dışında mahkeme yargılamanın yenilenmesini duruşmalı olarak yapar. Bu süreç, normal bir kovuşturma aşaması gibi ilerler ve CMK'nın 175 vd. maddeleri çerçevesinde yürütülür.³¹³

Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi kararı ile bağlıdır.³¹⁴ Yenileme talebinin kabul durumu ile ilgili bir inceleme bu aşamada yapılmaz.

Yenilenen yargılamadaki kovuşturma aşaması bir önceki kovuşturma sürecinden bağımsızdır.³¹⁵ Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulündeki nedenlerle de bağlı olmadan bağımsız bir yargılama süreci yürütecek³¹⁶ ve delilleri toplayacaktır.³¹⁷

Duruşmalı olarak yargılamanın yenilenmesi sürecinde, önceki yargılamadaki iddianamenin ve yenilenme kararının taraflara tebliğ edilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu iki belgenin yenileme duruşmasının başında okunması da gerekmektedir. Bu aşamada, eski hükmün okunup okunmayacağı konusunda öğretilerde tartışma bulunmaktadır. Birinci görüş, eski hükmün mahkeme için bilgi kaynağı olacağını ve bu nedenle zorunlu olmamakla beraber okunması gerektiğini belirtmektedir. İkinci görüş ise, tamamıyla yeni ve bağımsız bir yargılamada eski hükmün okunmasının bir faydası olmayacağını hatta bilgi kaynağı olarak mahkemeyi olumsuz etkileyeceğini belirtmektedir.³¹⁸

Yenilenen yargılama aşamasındaki duruşma, önceki yargılamanın devamı niteliğinde değildir.³¹⁹ Bu sebeple, önceki yargılamada yer alan bütün tanık ve bilirkişilerin çağrılması gerekmez. Ancak yenilenen yargılamanın gerek duyduğu tüm tanıkların çağrılması ve yeniden sorguya çekilmesi gerekir. Kanun gereği, yemin etmesi gereken tanıkların yeniden yemin ettirilmesi gerekir. Önceki yargılama aşamasındaki

³¹³Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 971

“...Yargılamanın yenilenmesi duruşmanın nasıl yapılacağı yasada açık olarak düzenlenmemiştir. Ancak yasanın duruşma konusundaki kuralları bu durumda uygulanmalıdır. Bunun için öncelikle önceki yargılamanın taraflarına tebligat yapılmalıdır. Bunun yapılmamış olması, hükmün bozulmasını gerektirir.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 5.11.1990 Tarih, 1990/8-220 Esas, 1990/258 Karar sayılı kararı), <https://legalbank.net/> (E.T.: 17.7.2023)

³¹⁴Özgen, 1968, **a.g.k.**, 157

³¹⁵Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 238

³¹⁶Özgen, 1968, **a.g.k.**, 159; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 223

³¹⁷Soyaslan, 2020, **a.g.k.**, 635

³¹⁸Özgen, 1968, **a.g.k.**, 158-159; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 223-224; Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 239-240

³¹⁹Erem, 1962c, **a.g.k.**, 40-41; Bakım, 2013, **a.g.k.**, 944

yeminin hatırlatılması yeterli değildir. Kısacası, CMK'nın 206'ncı maddesi gereğince tüm delillerin mahkeme huzurunda tekrardan tartışılması gerekmektedir. Doğal olarak; sanık veya hükümlünün, lehe olan delillerin toplanmasını isteme hakkı bulunmaktadır.³²⁰

Yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen ve delil toplayan hakimlerin esas hakkında karar verecek mahkemede yer almalarına engel yoktur.³²¹ Mahkeme, yenilenen yargılamadaki suçun yüksek görevli bir mahkemede görülmesi gerektiğini belirterek, görevsizlik kararı verebilir.

2.5. Yargılamanın Yenilenmesi Sonucu Verilen Hüküm

Yargılamanın yenilenmesi kararının ardından yapılan duruşma neticesinde mahkeme, önceki hükmü onaylar ya da hükmün iptali ile dava esası hakkında yeniden hüküm verir (CMK m. 323/1). Bu kovuşturma aşaması önceki kovuşturma aşamasından bağımsızdır ve yeni hükmün verilmesiyle sona erer.

2.5.1. Önceki Hükmün Onaylanması

Kanunun ilgili maddesinde geçen “önceki hükmü onaylar” lafzı kafa karışıklığına yol açmaktadır. Bize göre, yukarıda da açıkladığımız nedenlerden dolayı, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü eski hükmü ortadan kaldırmaz.³²² Ancak öğretilerde; eski hükmün kalkacağını savunan yazarlar, yenilenen yargılamanın duruşmasında ortada bir hüküm olmayacağı için önceki hükmün onaylanmasının da mümkün olmadığını savunmaktadır.³²³

Onaylama bir üst mahkeme tarafından yapılmaktadır. Ancak yenilenen yargılama, derece farkı olmayan bir mahkemede görülmektedir.³²⁴ Bu sebeple madde lafzında

³²⁰Karakurt, 2008, **a.g.k.**, 178; Özkan, 2020, **a.g.k.**, 169; “... Hükümlü bulunduğu suçtan hakkında yeniden duruşma açılarak yargılama yapılan kimsenin, duruşmada bulundurulması ve savunmasının alınması zorunludur. Hakkında yeniden yargılama yapılan hükümlünün duruşmada hazır bulundurulmaması, savunma hakkının kısıtlanması sonucunu doğurur ve CMK'nın ilgili maddesine aykırıdır.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 15.3.2005 Tarih, 2005/9-20 Esas, 2005/27 Karar sayılı kararı), <https://legalbank.net/> (E.T.: 17.7.2023)

³²¹Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 224

³²²Bkz. Yargılamanın Yenilenmesi Kararının Etkileri, s. 73-74

³²³Özgen, 1968, **a.g.k.**, 161

³²⁴Soyaslan, 2020, **a.g.k.**, 635

geçen onaylama, “yenileme davasının reddi kararı” olarak algılanmalıdır.³²⁵ Öğretide bir diğer görüş ise, bu durumun tercüme hatasından kaynaklandığını ve “önceki hüküm idame ettirilir” şeklinde anlaşılması gerektiğini belirtmektedir.³²⁶

Onaylama kararı hukuk sistemimizde istinaf ve temyiz mahkemeleri tarafından yapılmaktadır. CMK m. 323’te onaylama kararına karşı gidilecek kanun yolu belirtilmemiştir. Bu durum öğretide iki farklı görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Birinci görüşe göre, onaylama kararına karşı hiçbir kanun yolu belirtilmediği için bu karar kesindir.³²⁷ İkinci görüşe katılan yazarlar ise, böyle bir durumun kabulü halinde adil yargılanma hakkı başta olmak üzere ceza muhakemesi hukukuna hâkim birçok temel hakkın yok sayılacağını belirtmektedir.³²⁸ Yargıtay da ikinci görüş çerçevesinde yapılan temyiz başvurularını kabul etmektedir.³²⁹

2.5.2. Önceki Hükümün İptali ve Yeni Hüküm Verilmesi

Mahkeme, ilk hükmün iptaline karar vererek yeniden bir hükümde kurabilir (son kararın yenilenmesi³³⁰, CMK m. 323/1). Yeni hüküm kuşkusuz CMK m. 223/1’de gösterilen hüküm türlerinden birisidir. Bu sebeple mahkeme; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, düşme veya durma kararı verebilir. Şartları varsa görevsizlik kararının verilmesi de mümkündür. Mahkeme, zamanaşımı yönünden de bir değerlendirme yapacaktır. Zamanaşımı süresi, yargılamanın yenilenmesi kararı verildikten sonra hesaplanmaya başlanacaktır (TCK m. 66/5). Zamanaşımı sanığın lehine yargılamanın yenilenmesine engel değildir ancak aleyhe yenilenmeye engel olur.³³¹

Kanun lafzında geçen “iptal” kelimesi idare hukuku terimi olduğu gerekçesiyle öğretide eleştirilmektedir.³³² Bazı yazarlar “iptal” kelimesinin “geri alma” olarak

³²⁵Toroslu ve Feyzioğlu, 2021, **a.g.k.**, 469; Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 543; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 226; Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1062; Bakım, 2013, **a.g.k.**, 944

³²⁶Özgen, 1968, **a.g.k.**, 162

³²⁷Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 226

³²⁸Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 203

³²⁹Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 242

³³⁰Öztürk vd., 2018, **a.g.k.**, 543

³³¹Akbulut, 2018, **a.g.k.**, 43

³³²Soyaslan, 2020, **a.g.k.**, 635

yorumlanması gerektiğini savunmaktadır.³³³ Yeni bir hüküm verildiği için geri alma olmadığını, düzeltmenin var olduğunu savunan yazarlarda bulunmaktadır.³³⁴

Yurtcan'a göre; önceki hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm kurulması durumunda mahkeme, açıklayıcı olması bakımından önceki kararın kalktığını belirtebilir.³³⁵ Zira yeni hüküm kurulmasıyla beraber önceki hükmün geçerliliği zaten kalmayacaktır.

Yeni açıklanan hükme karşı istinaf ve temyiz kanun yoluna gidilmesi mümkündür.³³⁶

2.5.3. Aleyhe Bozma Yasağı

Yenilenen yargılama neticesinde; mahkeme tarafından verilen hüküm, önceki yargılamada verilen hükümden daha ağır bir cezayı içeremez (CMK m. 323/2). Mahkeme, önceki hükümden bağımsız olarak hükmünü açıklayacaktır. Ancak Kanun koyucu, mahkemenin açıklayacağı hüküm açısından, önceki hükümden daha ağır olmamak koşulu getirerek mahkemeyi sınırlama yoluna gitmiştir. Bu sınırlama, ceza muhakemesinde olağan kanun yollarına hâkim bir ilke olan aleyhe bozma yasağının (*reformatio in peius*) bir yansımasıdır. Kanun koyucu, Cumhuriyet Savcısı dahil sanık lehine kanun yoluna başvuranların temel amacının sanığın durumunu iyileştirmek olduğundan yola çıkarak böyle bir düzenlemede bulunmuştur.³³⁷

Aleyhe bozma yasağı, sadece suçun niceliği açısından geçerlidir ve suçun niteliğine etki etmez.³³⁸ Örneğin suçun niteliğinin basit taksirden bilinçli taksire dönmesi mümkündür. Ancak suçun bilinçli taksire dönmesi, lehe yenilenen yargılamada cezayı artırmayacaktır. Aleyhe yargılamanın yenilenmesi durumunda cezanın artması mümkündür.

³³³Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 244

³³⁴Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 227

³³⁵Yurtcan, 2015a, **a.g.k.**, 1556; Aksi görüş için bkz. Karakehya, 2022a, **a.g.k.**, 697; Şahin ve Göktürk, 2022, **a.g.k.**, 317; Yenisey ve Nuhoğlu, 2019a, **a.g.k.**, 967

³³⁶Centel ve Zafer, 2022b, **a.g.k.**, 972

³³⁷A. R. Çınar (2013b), Aleyhe Değiştirme Yasağı Kuralı, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19 (2), s. 605

³³⁸S. Talas (2004), *Ceza Yargılaması Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, s. 208; Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 204; Özen, 2022a, **a.g.k.**, 1062; Karakehya, 2022a, **a.g.k.**, 697; Yurtcan, 2015a, **a.g.k.**, 1556; Soyaslan, 2020, **a.g.k.**, 635-636

Kanun maddesi lafzında geçen “ceza” kelimesi, kapsamı yönünden tartışmalıdır. Zira TCK m. 45’te cezalar, hapis ve adli para cezaları olarak sayılmıştır ve bunların CMK m. 323/2 kapsamında olduğu tartışmasızdır. Öğretide, “müsadere”nin hem ceza hem de bir güvenlik tedbiri olduğu ve CMK m.323/2 kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunan yazarlar vardır.³³⁹ Ancak Yargıtay, müsadere için güvenlik tedbiri olduğunu ve aleyhe bozma yasağına konu olamayacağını belirtmektedir.³⁴⁰

3. YARGILAMANIN YENİLENMESİ SONUCU VERİLEN YENİ HÜKMÜN ETKİSİ VE SONUÇLARI

3.1. Genel Olarak

Yenilenen yargılama neticesinde mahkeme, önceki hükmü onaylar ya da hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir (CMK m. 323/1). Yargılamanın yenilenmesi davası sonucunda verilen hüküm, önceki yargılamadan tamamıyla bağımsız ve yeni bir hükümdür. Bu sebeple mahkemenin verdiği hükme karşı olağan kanun yollarına gidilebilir.³⁴¹ Ayrıca mahkeme hükmü vereceği süreye kadar eski hüküm varlığını sürdürecektir.³⁴²

Mahkeme, önceki yargılamada verilen hükümle aynı cezayı verecek olsa bile mevcut bulunan adli hataların giderimi veya maddi gerçeğin ortaya çıkarılması önceliği nedeniyle yeni bir karar vermelidir.³⁴³

Mahkeme tarafından verilen hükmün iptali kararı, sadece yargılamanın yenilenmesi bulunan sanık veya hükümlüler için sonuç doğurur. Temyiz kanun yolunda bulunan sanık lehine bozma kararının diğer sanıklara sirayeti istisna bir kuraldır (CMK m. 306) ve yargılamanın yenilenmesi kurumunda uygulanabilmesi mümkün değildir.³⁴⁴

³³⁹Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 205; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 233

³⁴⁰Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 233; “...’nin 05/02/2009 tarih, 2008/424 esas, 2009/50 sayılı kararının, *yargılamanın yenilenmesi* talebinin kabul edilerek 03/03/2014 tarihinde kaldırılmasına karar verildiği anlaşıldığından, adli emanete alınan suça konu materyaller hakkında mahallinde her zaman *müsadere* kararı verilmesi olanaklı görülmüştür.” (Yargıtay 19. Ceza Dairesi 6.12.2017 Tarih, 2017/5216 Esas, 2017/10674 Karar sayılı kararı), <https://legalbank.net/> (E.T.: 17.7.2023); “... Hiç kuşkusuz, "güvenlik önlemi" yaptırımları adı ceza olmadıklarından kazanılmış hak konusu olamazlar.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 1.4.2008 Tarih, 2008/1-53 Esas, 2008/70 Karar sayılı kararı), <https://legalbank.net/> (E.T.: 17.7.2023)

³⁴¹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 163

³⁴²Bkz. Yargılamanın Yenilenmesi Kararının Etkileri, s. 73-74

³⁴³Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 207; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 235

³⁴⁴Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 208; Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 249

Önceki hükmün onaylanması durumunda, eski hükmün neticeleri devam edeceği için bir değişiklik olmayacaktır. Örneğin; önceki yargılama sonucu mahkûmiyet kararı verilmiş ve yenilenen yargılama neticesinde bu hüküm onaylanmışsa, infaz devam ediyorsa yasal süresinin dolması beklenecektir. İnfaz tamamlanmamışsa aynı fiilden dolayı hükümlü tekrardan cezalandırılmayacaktır. Önceki yargılamada beraat kararı verilmiş ve yenilenen yargılamada bu hüküm onaylanmışsa beraat kararının etkisi devam edecektir. Ancak yenilenen yargılamada sanık tutuklanmışsa, idarenin tazminat sorumluluğu söz konusu olacaktır (CMK m. 142).

Mahkeme yenilenen yargılama sonucunda, önceki hükmün iptali ile yeniden hüküm kurması durumunda birden fazla seçenek gündeme gelecektir. Eski hükümde beraat kararı verilmiş yenilenen yargılama neticesinde mahkumiyete hükmedilmişse, hükmün infazına başlanacaktır. Eski mahkûmiyet hükmünden daha ağır bir mahkûmiyet kararına hükmedilirse bu durumda yine hükmün infazına başlanacak ancak cezanın çekilen kısmı mahsup edilecektir. Yenilenen yargılamada, eski hükümden daha hafif bir cezaya hükmedilmesi durumunda, yeni hükme göre infaza başlanacaktır. Burada iki durum söz konusu olmaktadır. İlk durumda sanığın eski hükme göre infazına başlanmıştır ve yenilenen yargılama neticesinde verilen hükme göre mahsup yapıldıktan sonra eksik süresini tamamlar. Ancak eski hükme göre tamamladığı infaz süresi, yeni hükümle verilen infaz süresinden fazla ise idarenin tazminat sorumluluğu söz konusu olacaktır.³⁴⁵ Para cezalarında fazla kısmın iadesi ile bu sorun çözülebilir.

Mahkeme, eski hükümle verilmiş olan hak yoksunluklarını yeni hükme göre uyarlar. Örneğin, eski hükümde suçun nitelendirilmesi kasta bağlıken yenilenen

³⁴⁵Özgen, 1968, **a.g.k.**, 164; “..5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde "suç soruşturması ve kovuşturması sırasında" gerçekleşen koruma tedbirlerine ilişkin hukuka aykırılıklar yönünden bu kanun hükümlerine göre tazminat istenebileceği belirtilerek, madde metninde bu aykırılıklar tahdidi şekilde sıralanmış olup, aynı Kanunun 323/3. maddesinde "Yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddî ve manevî zararlar bu Kanunun 141 ilâ 144 üncü maddeleri hükümlerine göre tazmin edilir" hükmüne yer verilmiş ise de, maddede sadece yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi ibarelerine yer verilmiş olması ve maddenin atıfta bulunduğu kapsamda kalan 141. maddenin 1(f) bendinde "Mahkûm olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu cezayla cezalandırılan" kişilerin tazminat isteyebilecekleri belirtilmiş olup, somut olayda davacının (sanığın) tahliye edildiği tarihe kadar ceza infaz kurumunda geçirmiş olduğu sürenin, mahkum olduğu hükümlülük süresini aşmadığının anlaşılması karşısında tebliğnamedeki bozma öneren görüşüne iştirak edilmemiştir." (Yargıtay 12. Ceza Dairesi 11.1.2016 Tarih, 2015/430 Esas, 2016/109 Karar sayılı kararı), <https://lexpera.com.tr/> (E.T.: 17.7.2023)

yargılama neticesinde suçun niteliği taksire çevrilmiş olabilir. Bu durumda eski hükümle verilmiş olan müsadere kararının kaldırılması gerekmektedir. Çünkü müsadere, kasten işlenen suçlar neticesinde uygulanan bir güvenlik tedbiridir.³⁴⁶

Yenilenen yargılama neticesinde idari kararların ve hukuk mahkemesi hükümlerinin etkilenmesi de mümkündür.³⁴⁷ Yeni hükmün hukuk dünyasında doğurduğu tüm sonuçların yerine getirilmesi, ilgili kişilerce istenebilecektir.

Yargılamanın yenilenmesi sonucu verilen mahkûmiyet hükmü ya da eski hükümde değişiklik yapan tüm hüküm ve kararlar adli sicile işlenecektir (Adli Sicil Kanunu m. 4/2).

3.2. İptal Kararının İlanı

Önceki yargılama neticesinde verilen hüküm iptal edilirse, bu karar ilgili kişilerin talepleri neticesinde Resmî Gazete’de ilan edilir. Duruma göre mahkeme, diğer gazetelere ilan verebilir.

İlgili madde, duruşma yapılmaksızın yenilenen yargılamalarda uygulama alanı bulmaktadır. Çünkü duruşmasız yargılamalar, toplumun gözü önünde olmaz ve dosya üzerinden karara bağlanır. Eski yargılamanın duruşmalı gerçekleşmesi gerçeğinden yola çıkan kanun koyucu, duruşmasız yenilenen yargılama neticesinde verilen iptal kararının topluma duyurulması ihtiyacı hissetmiştir.

Yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunan kişilerin başvurusu neticesinde mahkeme, hükmü Resmî Gazete’de ilan etmek zorundadır.³⁴⁸ Mahkeme re’sen hükmün ilanına karar veremez. *Akyürek*, hükümlünün rızası olmasa da aleniyeti sağlamak amacıyla iptal kararının Resmî Gazete’de yayınlanabileceğini savunmaktadır.³⁴⁹

Öğretide duruşmalı yenilenen yargılamalar neticesinde verilen iptal hükümlerinin yayınlanması gerektiğini savunan yazarlar mevcuttur. Buna göre, yenilenen yargılama duruşmalıda olsa kişinin eski şeref ve saygınlığını kazandığını topluma duyurma ihtiyacının giderilmesi gerekmektedir. Zira duruşma yapılması bu durumu sağlamada

³⁴⁶Özgen, 1968, **a.g.k.**, 165; Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 236

³⁴⁷Talas, 2004, **a.g.k.**, 210

³⁴⁸Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 238; Aksi görüş için bkz. Özgen, 1968, **a.g.k.**, 166

³⁴⁹Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 212; Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 251; Aksi görüş için bkz. Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 239

tek başına yeterli değildir.³⁵⁰ Bize göre bu görüşe katılmak mümkün değildir. Eski yargılama neticesinde iptal edilen hüküm nedeniyle her ne kadar kişinin saygınlığı sarsılmış olsa da yeni yargılama neticesinde iade-i itibarın sağlandığı düşüncesindeyiz. Ayrıca günümüzde, her yenilenen yargılama için bu yola gidilmesinde pratik bir fayda da görmemekteyiz.

İptal kararının yayınlanmasındaki giderler devlet hazinesi tarafından karşılanır (CMK m. 322/4).

3.3. Kanun Yolları

Yenilenen yargılama neticesinde verilen hükme karşı olağan kanun yollarına başvurulabilir. Öğretide, onama kararlarının kesin olduğu ve bu kararlara karşı olağan kanun yollarına başvurulamayacağını savunan yazarlar vardır.³⁵¹ Ancak bu görüşün kabulü, adil yargılanma hakkını olumsuz etkileyecektir. Bu sebeple biz bu görüşe katılmıyoruz. Yargıtay da bu görüşte değildir.³⁵²

3.4. Tazminat

Yenilenen yargılama neticesinde; beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararının infazıyla uğranılan maddi ve manevi zararlar CMK'nın 141-144'üncü maddelerine göre tazmin edilecektir (CMK m. 323/3).

Önceki hükümde kişi hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş olabileceği gibi adli para cezasına hükmedilmiş olması da mümkündür. Ancak tazminata hükmedilmesi için önceki hükümde güvenlik tedbirinin verilmiş olması yeterli olmayacaktır.

Tazminata hükmedilebilmesi için mahkeme tarafından, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gerekir. Düşme kararı verilmesi durumunda tazminata hükmedilmeyecektir.³⁵³ Bizce bu madde lafzı eksik kalmaktadır. Zira gözaltı

³⁵⁰Özgen, 1968, **a.g.k.**, 166

³⁵¹Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 240

³⁵²Bkz. "3.4.1. Önceki hükmün onaylanması", "3.4.2. Önceki Hükümün İptali ve Yeni Hüküm Verilmesi"

³⁵³"..5271 sayılı CMK'nın 323/3. maddesinde yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddi ve manevi zararlarının yine aynı Kanunun 141 ilâ 144 üncü maddeleri hükümlerine göre tazmin edileceğinin belirtildiği dikkate alınarak, yukarıda açıklandığı üzere yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmediği, düşme kararının verildiği anlaşılmalıdır;

ve tutukluluk evrelerinde geçen sürelerin tazmini mümkünken³⁵⁴, adli hata nedeniyle kişinin şeref ve itibarının zedelenmesinin göz ardı edilmesi hakkaniyete uygun düşmemektedir.

CMK m. 142 uyarınca mahkeme tarafından, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının kesinleştiği tarihten itibaren üç ay ve her halükârda bir yıl içerisinde tazminat davasının açılması gerekmektedir.³⁵⁵

Mahkemenin mahkûmiyet hükmü kurması tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda bu hükmün bir kısmı ya da tamamının infaz edilmiş olması gerekmektedir (CMK m. 323/3).

Yargılamanın yenilenmesi istisna özellikler ihtiva eden bir ceza muhakemesi kurumudur. Bu nedenle tazminat istemi her ne kadar zarar gören kişiye ait olsa da ölen hükümlünün yakınlarının da tazminat istemesi hakkaniyete daha uygun olacaktır.³⁵⁶

3.5. Yargılamanın Yenilenmesine Tekrardan Başvurulması

Reddedilen yargılamanın yenilenmesi talebi ilgili mahkemeye birden fazla kez yapılabilir. Eğer şekli eksiklikler sebebiyle talep reddedilmişse, bu eksiklikler giderilerek talep yenilenebilir.

Davacının 100.000,00 TL maddi, 150.000,00 TL manevi tazminatın gözüaltına alınma tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile ödenmesi talebine ilişkin söz konusu davada, yerel mahkemece, CMK'nın 323/3 maddesi gereğince yargılamanın yenilenmesi sonucunda ancak beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde tazminat istenebileceği, dolayısıyla davacı hakkında düşme kararı verilmesi nedeniyle tazminat talebinde bulunamayacağı, bu nedenle davacının tazminat istemine ilişkin yasal şartların oluşmadığı gerekçesi ile davanın reddedilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir.” (Yargıtay 12. Ceza Dairesi 14.12.2020 Tarih, 2019/2046 Esas, 2020/7038 Karar sayılı kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T. 8.6.2023)

³⁵⁴Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 244

³⁵⁵.. sayılı mahkûmiyet kararına karşı ise yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması üzerine 24.06.2009 tarihli ek karar ile mahkûmiyet kararının iptaline ve davacının beraatine karar verildiği, ceza dosyasının incelenmesinde kararının davacıya ve katılana 09/12/2009 tarihinde tebliğ edildiğinin anlaşıldığı, bu suretle beraat kararının 17/12/2009 tarihinde kesinleştiğinin kabulünün gerekeceği, 5271 sayılı CMK'nın 142/1. maddesinde koruma tedbirleri nedeniyle tazminat taleplerinin her halde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde dava konusu edilebileceğinin belirtildiği, temyize konu tazminat davasının ise beraat kararının kesinleşme tarihini izleyen bir yıllık süre geçtikten sonra 26/04/2011 tarihinde açıldığı, bu şekilde belirtilen ceza dosyasına ilişkin tazminat talebinin de hak düşürücü süre içinde dava konusu edilmediği anlaşıldığından, davacının tazminat taleplerinin reddine karar verilmesinde isabetsizlik görülmemiş,” (Yargıtay 12. Ceza Dairesi 16.09.2019 Tarih, 2019/4309 Esas, 2019/8804 Karar sayılı kararı) <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T. 8.6.2023)

³⁵⁶Benzer görüş için bkz. Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 245; Aksi görüş için bkz. Akyürek, 2018, **a.g.k.**, 218; Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 255-256; Özkan, 2020, **a.g.k.**, 179-180

Yenileme talebi esastan reddedilmesi durumunda, yapılacak yeni başvurunun iddiayı güçlendirecek farklı durumlarla desteklenmesi gerekmektedir. Mahkeme ilk kararıyla bağlı olmamakla beraber³⁵⁷ aynı sebep ile yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulması durumunda talep reddolunacaktır.³⁵⁸

Yenileme talebi ilgili kişi tarafından geri alınmışsa, aynı delillerle tekrardan yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması mümkündür.³⁵⁹

Yenilenen yargılama neticesinde verilen yeni hükme karşı, kesinleştikten sonra yeni olay ve yeni deliller sunmak suretiyle, yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabilir.³⁶⁰

³⁵⁷ Benzer görüş için bkz. Gündüz, 2019, **a.g.k.**, 256; Özkan, 2020, **a.g.k.**,181

³⁵⁸.. Sanık ilk yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunurken, daha evvel temyiz aşamasında ileri sürdüğü iki belgeyi dilekçesine ekleyerek, kaçak orman emvallerinin, kendi köy hudutları dahilinde kesildiğini iddia etmişse de, bu talebi ret edilmiştir. İkinci yargılamanın yenilenmesi talebinde ise, önceki iddiasını doğrulayan daha farklı dört adet resmi belgeleri dilekçeye eklemesi üzerine tereddütler hasıl olmuş ve yapılan araştırma ve keşifler sonucu, sanığın ileri sürdüğü iddiası, bilirkişiler tarafından doğrulanmıştır. Yeni kanıtlar öne sürülüp, önceki dosyada mevcut diğer belgelerle birlikte göz önünde tutulduğunda, sanık yönünden daha hafif bir cezayı içermektedir. Yargılamanın yenilenmesindeki amaç, gerçeğin araştırılması ve böylece toplumun ve sanığın menfaatini korumayı amaçladığından, sanığın 03.12.2003 tarihinde mahkemeden talep ettiği, yargılamanın yenilenmesi talebi, yasaya uygun bir talep olduğu anlaşılınca, tebliğnamedeki temyiz itirazının reddi gerektiği yolundaki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.” (Yargıtay 3. Ceza Dairesi 27.3.2008 Tarih, 2008/1812 Esas, 2008/3170 Karar sayılı kararı), <https://lexpera.com.tr/> (E.T.: 17.7.2023)

³⁵⁹Özgen, 1968, **a.g.k.**, 168

³⁶⁰Nişancı, 2021, **a.g.k.**, 246

SONUÇ

Ceza muhakemesinde temel amaç maddi gerçekliğin ortaya çıkarılmasını sağlamaktır. Muhakeme aşamasında, mahkeme huzurunda toplanan tüm deliller tartışılır ve hüküm verilir. Ancak ilk derece mahkemelerinde verilen hüküm, “kesin hüküm” teşkil etmez ve bu hükme karşı olağan kanun yollarına başvurulabilir. İstinaf ve temyiz denetiminden geçen ilk derece mahkemesi hükümleri, “kesin hüküm” halini alır.

İnsanın olduğu her yerde hatanın olması doğaldır. İnsan eliyle yürütülen ceza muhakemesi gibi toplumun adalet duygusunu ilgilendiren bir alanda hatanın olmaması arzulansa da bu durum mümkün değildir. Bu sebeple; kanun koyucu, olağan kanun yolları denetiminden geçen ve buna rağmen “adli hata”lar içeren kesinleşmiş hükümlere karşı alternatif yollar öngörmüştür. Bu kanun yolları içerisinde en kapsamlı düzenlemeyi olağanüstü kanun yolları başlığı altında “yargılamanın yenilenmesi” isimli kanun yolunda yapmıştır. Zira yargılamanın yenilenmesi, kesin hükme istisna teşkil eden ve aynı fiilden dolayı kişilerin tekrardan yargılanabilmesini sağlayan yegâne olağanüstü kanun yoludur. Bu yönüyle yargılamanın yenilenmesi kanun yolu “*non bis in idem*” ilkesini ihlal etmez.

Yargılamanın yenilenmesi kanun yolu; itiraz, istinaf ve temyiz olağan kanun yollarından farklı olarak kesinleşmiş hüküm ve kararlara karşı başvurulabilen bir yoldur. Olağan kanun yollarına başvurmaya yetkili kişiler aynı zamanda yargılamanın yenilenmesi talebinde de bulunabilirler. Ayrıca sınırlı durumlarda Adalet Bakanının da yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunması mümkündür.

Kanun yararına bozma ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı diğer olağanüstü kanun yollarıdır. Yargılamanın yenilenmesi kurumuyla diğer olağanüstü kanun yolları arasındaki en temel benzerlik, kesinleşmiş hüküm ve kararlara karşı bu yollara başvuru yapılabilmesidir. Bir başka benzerlikte tüm bu olağanüstü kanun yolları için bir süre sınırının öngörülmemiş olmasıdır. Çünkü önemli olan maddi gerçekliğin “adli hata” giderilmiş olacak şekilde ortaya çıkarılmasıdır.

Yargılamanın yenilenmesi sebepleri lehe ve aleyhe olacak şekilde Kanunda belirtilmiştir. Kanunda sınırlı sayıda olan sebepler dışında başkaca nedenlerle yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulamaz ve bu sebepler genişletilemez. Zira yargılamanın yenilenmesi kurumu zaten istisna özellikleri olan ve sınırlı hallerde

uygulanan olağanüstü bir kanun yoludur. Ancak öğretide de kabul edilen görüşe göre, bireysel başvuru sonucu verilen ihlal kararları her ne kadar CMK’da belirtilmemiş olsa da 6216 sayılı Kanunda sayılan özel bir yargılamanın yenilenmesi sebebi kabul edilmektedir. Bireysel başvuru sonucu Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararı neticesinde; ilk derece mahkemesi, ilk hükmünü kaldırmadan tespit edilen hak ihlallerini giderir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi hak ihlali kararı verirse, yeniden yargılama davası otomatik olarak açılır ancak yargılamanın yenilenmesi davası için bir talep gereklidir. Görüldüğü üzere, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrası yapılan muhakeme süreci ile yargılamanın yenilenmesi süreci arasında birtakım farklılıklar mevcuttur. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrası yeni bir muhakeme süreci yapılarak hak ihlalinin ortadan kaldırılması zorunluluğu nedeniyle; Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrası yapılan muhakeme, bir yenileme muhakemesidir. Ancak bu durumun CMK’da düzenlenmesinin daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

Yargılamanın lehe yenilenmesi sebeplerinden hükme dayanak teşkil eden hukuk mahkemesi hükmünün kaldırılması durumunda, “hukuk mahkemesi” kavramının idare mahkemelerini de kapsayacak şekilde geniş yorumlanması gerekmektedir. Bu mahkeme hükümlerinin verilen hükümde hangi kısma dayanak teşkil ettiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Sanık eğer gerçeğe aykırı bilirkişi raporu yazılmasına sebep olmuşsa, bu durumda aleyhe yenilenme sebeplerinden biri olarak Kanuna eklenmesi gerekmektedir. Yeminsiz dinlenen tanıkların içinde yargılamanın yenilenmesi imkanının getirilmesi gerekmektedir. Kanun koyucunun, yeminli dinlenen tanıkların beyanlarını yeminsiz dinlenen tanıkların beyanlarına üstün tutmasının haklı bir gerekçesi bulunmamaktadır. Yeni olaylar içinde “içtihat değişikliği”nin de sayılması gerekmektedir. Çünkü istikrarlı kararların ardında oluşan Yargıtay kararları, yine Yargıtay tarafından içtihat değişikliği ile artık kabul edilmez bulunmaktadır. Yargıtay tarafından yanlışlığı beyan edilen kararların hukuki geçerliliğinin kabulü mümkün değildir.

Yargılamanın aleyhe yenilenme sebeplerinden biri “beraat sonrası ikrar”ın bulunması durumudur. Bizce ikrarın hâkim önünde yapılması şart değildir. Önemli olan ikrarın güvenilirliğidir.

Sahte belge nedeniyle yargılamanın yenilenmesi durumu söz konusu ise sahteciliğin suç teşkil etmesi gerekmektedir. Ayrıca üçüncü kişilerin hazırladığı sahte

belgelerde, yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil edecektir. Hâkimin görev suçu durumunun bulunmasında ise yargılamanın yenilenmesi için kesin hükme gerek yoktur.

Yargılamanın yenilenmesi yoluna; hükümlü, müdafî, yasal temsilci ve eşi, Cumhuriyet Savcısı, katılan ve Adalet Bakanı başvurabilir. Yargılamanın yenilenmesi başvurusu, hükmü veren mahkemeye yapılmaktadır. Ancak bu durum, bir kanuni düzenlemeye ihtiyaç duymaktadır. İlgili başvurunun istinaf mahkemelerine yapılması yerinde olacaktır. Yargılamanın yenilenmesi başvurusunun incelenmesinde önceki yargılamada hükmü veren hakimlerden biri bulunamaz. Aynı şekilde bu düzenleme kapsamında adil bir yargılamanın sağlanması açısından Cumhuriyet savcılarının da alınması gerekmektedir.

Yargılamanın yenilenmesi başvurusunun incelemesinde delil ileri sürülmesi, esas incelemeye geçmek için yeterli olacaktır. İkinci aşamada esas incelemesi yapılırken tekrardan şekli bir inceleme yapılmasına gerek duyulmayacaktır. Yargılamanın yenilenmesi kararının ardından eski hüküm, yenilenen yargılama neticesinde verilecek yeni hükme kadar varlığını sürdürecektir.

Yaşayan hükümlü için derhal beraat hali ve Cumhuriyet savcısının uygun görüşüyle beraber katılanın da görüşünün alınması adil yargılanma açısından daha uygun olacaktır. Önceki hükmün onaylanması durumunda, istinaf ve temyiz yoluna başvurma imkânı getirilmelidir.

Yenilenen yargılama duruşmalı yapılmışsa, iptal kararının Resmî Gazete’de yayınlanmasına gerek bulunmamaktadır. Yenilenen yargılama neticesinde; tazminata hükmedilmesi gereken durumlarda, ölen kişilerin yakınlarının da tazminat yoluna başvuru hakkına sahip olması gerekmektedir.

Sonuç olarak; yargılamanın yenilenmesi kurumu Ceza Muhakemesi Kanunumuzda düzenlenen en kapsamlı olağanüstü kanun yolu olmasına rağmen adaletin tam olarak gerçekleşmesi bakımından birtakım eksiklere sahiptir. Bu eksikliklerin giderilmesi, kişilerin adalete erişimini kolaylaştıracak ve toplumun adalet duygusuna katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, İ. (2018). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Akyürek, G. (2018). *Yargılamanın Yenilenmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Altunç, M. S. (2017). Yargılamanın Yenilenmesi Muhakemesinin Bireysel Başvuru Bakımından Ortaya Çıkardığı Hukuki Meseleler. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 199-220.
- Alyanak, S. (2020). Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11 (41), s. 113-150.
- Apaydın, C. (2020). *Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Arslan, Ç. (2007). Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İtirazı. *Ceza Hukuku Dergisi*, 105-161.
- Aydın, Ö. D. (2011). Türk Anayasa Yargısında Yeni Bir Mekanizma: Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15 (4), s. 121-170
- Bakım, S. (2013). Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19 (2), s. 919-952.
- Bekar, E. (2017). Ceza muhakemesinde Hüküm Çeşitleri. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 75 (1), s. 15-60
- Birtek, F. (2020). Ceza Muhakemesinde Kısmi Kesinleşme. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 26 (2), 571-607
- Birtek, F. (2022). Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zorunluluk. *İstanbul Hukuk Mecmuası* , 80 (4), 1331-1372.
- Centel, N., & Zafer, H. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Centel, N., & Zafer, H. (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Çınar, A. R. (2006). *Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Çınar, A. R. (2013). Aleyhe Değiştirme Yasağı Kuralı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19 (2), s. 603 - 666.
- Donay, S. (2012). *Ceza Yargılama Hukuku*. Ankara: Beta Yayıncılık.
- Erdem, M. R. (2010). *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Erdem, M. R., & Korkmaz, Ö. (2003). Yargılamanın Yenilenmesi Nedeni Olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İhlali. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), s. 182- 212.
- Erem, F. (1962). Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19 (1), s. 3-48.
- Erem, F. (1963). Ceza Usulünde Kesin Hüküm. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20 (1), s.37-52.
- Erem, F. (1992). Yargılamanın Yenilenmesi ve Zamanaşımı. *Yargıtay Dergisi*, 18 (1-2), s. 45-47.
- Eşitli, E. A. (2016). Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Kanun Yararına Bozma. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 29 (122), s.193-234.
- Evik, A. H. (2015). Somut Bir Olaydan Hareketle “Yargılamanın Yenilenmesi” Müessesesine Yönelik Bir Değerlendirme. *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1*, 110-125.
- Gökçen, A. (2017). *Ceza Muhakemesi Hukuku II*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Gökçen, A. (2023). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Gündüz, H. (2019). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Güneş, D. B. (2019). Ceza Mahkemesi Tarafından Ceza Verilmesine Yer Olmadığına İlişkin Kararın Hukuk Mahkemesi Kararlarına Tesiri. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 77 (1), 185-216
- Kahraman M. & Şahin M. (2019). Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararlarının Yerine Getirilmesi, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 36 (2), s. 37-61
- Karakehya, H. (2015). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Eskişehir: Savaş Yayınevi.
- Karakehya, H. (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Karakurt, A. (2008). Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İzmir.
- Kaymaz, S. (2020). *Ceza Muhakemesinde İstinâf (2. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kurşun, G. (2011). Ceza Muhakemesinde Hüküm. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Kuyucu, A. A. (2012). *Açıklamalı ve İçtihatlı Ceza Yargılaması Hukukunda Kanun Yararına Bozma. (2. Baskı)*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Nişancı, D. (2021). *Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi (2. Baskı)*. Ankara: Adalet Yayınevi.

- Önder, A. (1973). Muhakemenin İadesinde Reform. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 38 (1-4), s. 59-114.
- Özbek, V. Ö., Doğan, K., & Bacaksız, P. (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku (15. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özbek, V. Ö., Doğan, K., Bacaksız, P., & Tepe, İ. (2017). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özen, M. (2011). *Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Özen, M. (2016). Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), s. 2331-2388.
- Özen, M. (2017). *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Özen, M. (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri (7. Baskı)*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Özgen, E. (1968). *Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi*. Ankara: Başnur Matbaası.
- Özkan, B. K. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi*. İstanbul: Platon Yayınevi Yayınları.
- Öztürk, B., Tezcan, D., Erdem, M. R., Sırma Gezer, Ö., Saygılar Kırıt, Y. F., Alan Akcan, E., et al. (2018). *Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sarıgül, A. T. (2012). *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Soyaslan, D. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Şahin, C., & Göktürk, N. (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku –II- (12. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Talas, S. (2004). Ceza Yargılaması Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı*, İstanbul.
- Taneri, G. (2020). *Notlu, Atıflı, Şerhli Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Uygulamalarıyla Ceza Muhakemesi Kanunu El Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Toroslu, N., & Feyzioğlu, M. (2021). *Ceza Muhakemesi Hukuku (21. Baskı)*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Ünsal, C. (2014). *Ceza Muhakemesinde İstinafın Gelişimi ve Bölge Adliye Mahkemelerinde Muhakemenin Yapılması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Ünver, Y., & Hakeri, H. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku (17. Baskı)*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Ünver, Y., & Hakeri, H. (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi .
- Yaşar, V. G. (2010). *Ceza Muhakemesinde Karar ve Hüküm*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yenisey, F. (2005). *Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun İstinaf Konusundaki Düzenlemeleri*. *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4 (2), s. 341-352.
- Yenisey, F., & Nuhoglu, A. (2019). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yenisey, F., & Nuhoglu, A. (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurtcan, E. (2015). *CMK Şerhi Cilt II*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yurtcan, E. (2018). *Ceza Yargılaması Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://karararama.yargitay.gov.tr/>

<https://www.lexpera.com.tr/>